כוס׳ 514 - 28.12.73
הזוכים בפרסי
„כינור דוד"
שבועון „ידיעות אחרונות"

חנוכה שמח
1
ליטר
טעם החיים.
Enjoy
Coca-Cola
מיוצר בישראל ע״י החברה המרכזית לייצור משקאות קלים בע״מ • יצרן מוסמך של קוקה-קולה

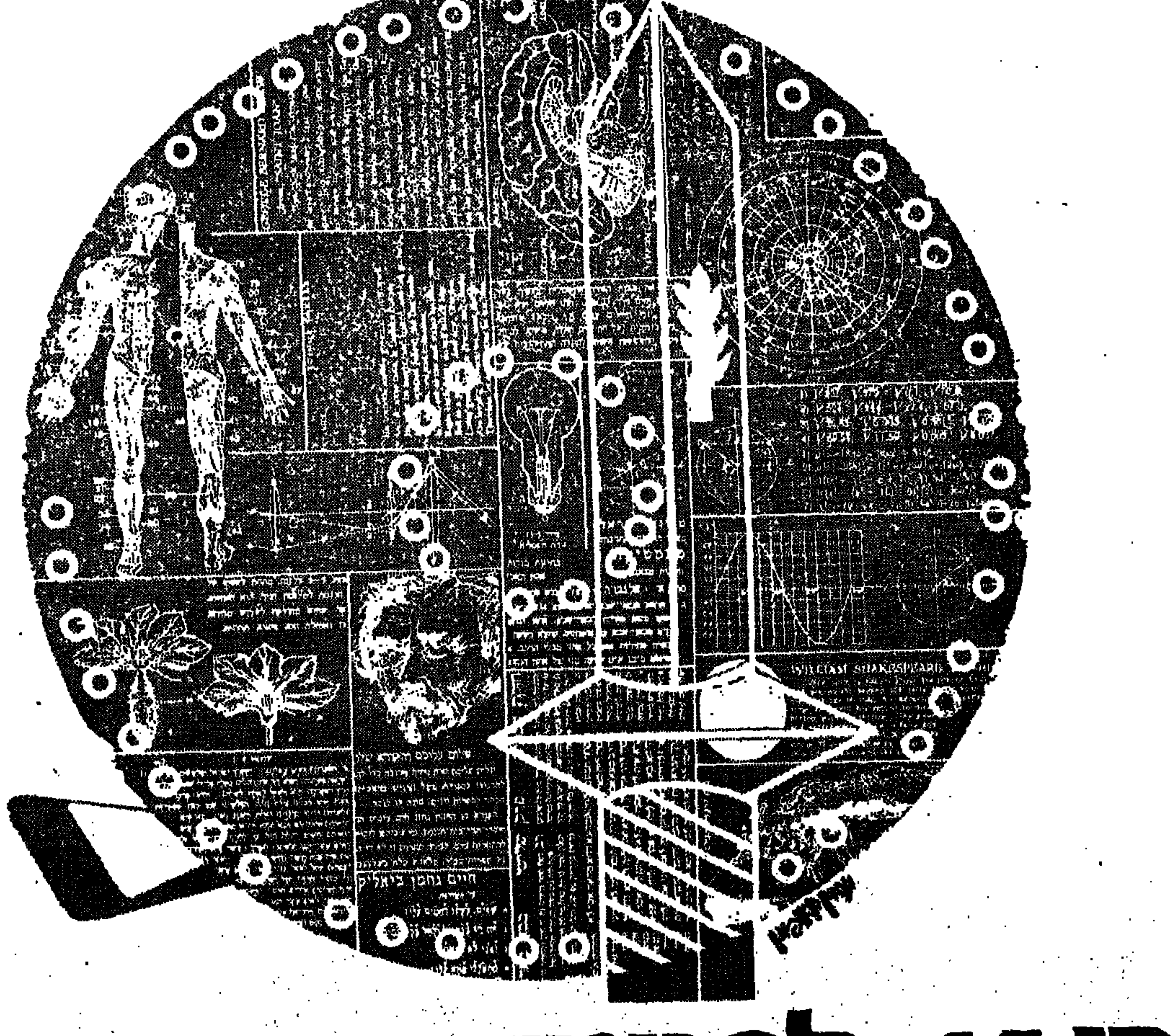

בן 14 - לפנימיה צבאית!

• לימודים בבתי־הספר התיכוניים
המעולים בארץ:
ביה״ס ״הריאלי״ בחיפה;
גימנסיה ״הרצליה״ בתל־אביב.
• הקניית ערכי מסורת,
אהבת העם והארץ.
• תוכן ומשמעות לזמנך הפנוי.
• חיי חברה מגוונים,
פעילות תרבותית וספורטיבית ענפה.
• פיתוח סגולות מנהיגות
בתחום הצבאי והאזרחי,
אפשרות ללימודים אקדמיים
במשך השרות הצבאי.
• ייעוד להיות מפקד בצבא קבע.

ההרשמה לשתי הפנימיות הצבאיות
היא בכל לשכות הגיוס האזוריות
(אפשר להרשם גם באמצעות הדאר).
לשכת הגיוס ירושלים - רחוב רש״י 103,
לשכת הגיוס ת״א-יפו - רחוב פוריה 1, יפו.
לשכת הגיוס חיפה - רחוב עומר כיאם 12/14.
לשכת הגיוס פתח־תקוה - שיכון עידוני פג׳ה.
לשכת הגיוס באר־שבע - רחוב יד־ושם 22.
לשכת הגיוס טבריה - רח׳ נצרת, ע״י מ. הפנים.
ימי הקבלה בלשכות הגיוס בתקופת הרשמה:
בימים א׳-ה׳ משעה 08.00 עד שעה 14.00;
ביום ג׳ גם משעה 16.00 עד שעה 19.00;
ביום ו׳ משעה 08.00 עד שעה 12.00.
כמו כן תיערך הרשמה
גם בבית־הספר ״הריאלי״
רחוב ש. לוין, הדר־הכרמל, חיפה,
ובגימנסיה ״הרצליה״
רחוב ז׳בוטינסקי 106, תל־אביב
בימים א׳-ד׳, בין השעות 08.00-16.00.

בהשקט ובבטחה

הצטרף לפנימיה הצבאית!
הפנימיה הצבאית של צה״ל
נתיב ההצלחה לגבחרים שבנוער.

תמונות השער:

כולנו מצביעים ל

אמונה בטחון ושלום

ב

חזית דתית לאומית
המזרחי — הפועל המזרחי
ובלתי מפלגתיים

חזית דתית לאומית המזרחי-הפועל המזרחי

STUDENT
PARKER

התחל את שנת הלימודים ביד ימין עם פרקר־
העטים המבוקשים ביותר בעולם.
וכו גם השנה במקום הראשון בישראל במשאל דעת הקהל

למטרות פרסומת: המפיצים הבלעדיים־
א. את י. אליהו בע"מ, רח' אלנבי 140, תל־אביב, טל: 625139

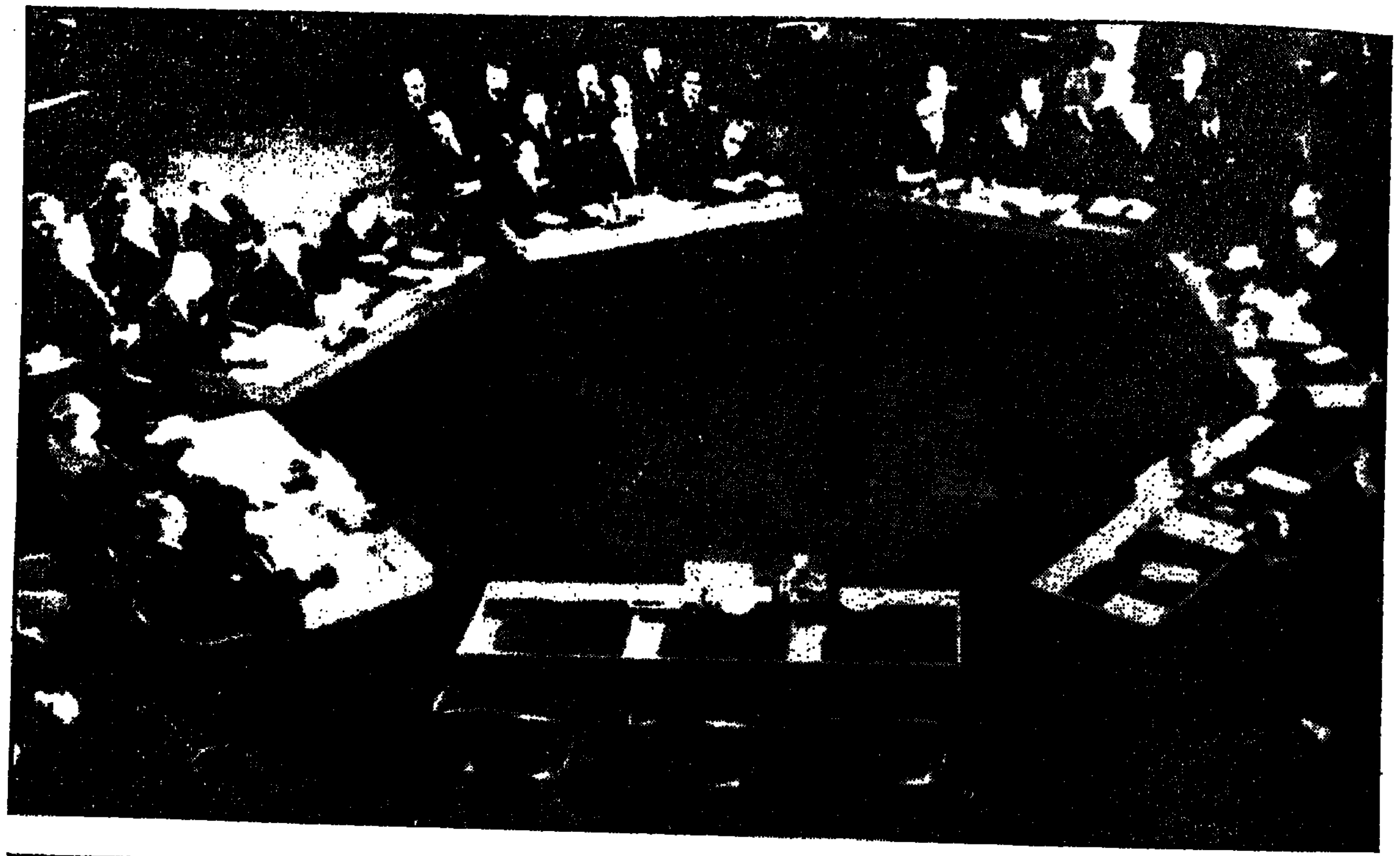

הפרופסורים שלנו בז'נבה

רב־שיח עם נציגי „ידיעות אחרונות" בז'נבה

אחד החידושים שציינו את הופעת משלחת ישראל לוועידת־השלום בז'נבה, התבטא בצירוף קבוצת פרופסורים „בלתי ממוסדים" אל הנציגים הרשמיים של ממשלת ישראל. על פרופסורים אלה הוטלה המשימה לשוות להסברה הישראלית מימד אקדמאי כדי להגיע בדרך זו אל חוגים רבי־השפעה בארצות־הברית, באירופה ואף בארצות ערב, ולהשמיע באוזניהם את הטיעונים היסודיים של מדיניות־ישראל.

מדיניות ההסברה, המנוהלת על־ידי משרד־החוץ, הואשמה בעבר לא פעם שהיא מסתפקת במתן תידרוכים שטחיים שנועדו לכלי־התקשורת ההמוניים, תוך הזנחה בולטת של חוגים אינטלקטואליים בעלי רמה גבוהה יותר, הראויים לטיפוח ולטיפול בדרכים נאותות, שונות מאלו המקובלות ביחס לעתונות.

על־ידי הפעלת הפרופסורים כ„חברים נלווים" למשלחת, התכוון משרד־החוץ למלא חיסרון שהורגש בעבר בהזדמנות של ועידות ואירועים בינלאומיים אחרים.

מי שעקב אחרי הפרופסורים בז'נבה, יכול להעיד, כי הם פעלו בחריצות תוך דבקות במטרה שהוצגה לפניהם: קיום מגע עם אינטלקטואלים ועיתונאים בכירים מכל הארצות שהיו מיוצגות, בדרך זו או אחרת, בין כותלי היכל־האומות ומחוצה להם.

צוות הסיקור של „ידיעות אחרונות" נפגש בתום החלק הראשון של הוועידה עם ארבעה מבין הפרופסורים הנ"ל, לשם סיכום התרשמויותיהם ומסקנותיהם בשלב זה. בפגישה השתתפו:

- פרופ' דן אבני־סגרה, ראש החוג למדע־המדינה באוניברסיטת חיפה.
- פרופ' צבי יעבץ, ראש בית־הספר להיסטוריה באוניברסיטת תל־אביב.
- פרופ' משה מעוז, ראש המכון ללימודי אסיה ואפריקה באוניברסיטה העברית בירושלים.
- פרופ' שאול פרידלנדר, ראש החוג ליחסים בין־לאומיים באוניברסיטה העברית בירושלים.

מטעם „ידיעות אחרונות" השתתפו מרכז־המערכת דב יודקובסקי וחברי המערכת אדווין איתן, ישעיהו בן־פורת ואראל גינאי.

■ „ידיעות אחרונות": התכנסנו כאן, יומיים אחרי פתיחתה של ועידת ג'נבה — צוות „ידיעות אחרונות" וקבוצת הפרופסורים מישראל שנשלחו לז'נבה — כדי לנסות לעשות מאזן־ביניים של המצב עד כה.

אבקש את פרופ' אבני לגבש ולסכם את התרשמותו משני הימים הראשונים של הוועידה.

פרופ' אבני: לא הייתי רוצה להסתפק בהשמעת מלים מפוצצות, כמו „מאורע היסטורי". הכל משמיעים אותן וחוששני, שבמהרה יאבדו את משמעותן מרוב שימוש. ובכל זאת, אודה שמאוד התרגשנו ברגע פתיחת הוועידה. עם זאת, אני מקווה, שהעם היושב בציון הוא עם חכם ולא ציפה מן הוועידה הזו, לפחות מן היומיים הראשונים שלה, ליותר מאשר אירע בה.

כולנו יודעים, שלפני הבחירות לא יושג כאן שום דבר ממשי. התייחסנו לישיבת הפתיחה כאל אקט ראשוני בלבד, בהנחה שאם לא יארע משהו אשר יקלקל את השורה — הוועידה האמיתית תתחיל, כנראה, הנה כי כן, אין מקום להתאכזב. כי לא ציפינו ליותר.

ידידי שמעון שמיר, שלא יכול היה לחיות עמנו, כי נאלץ לנסוע מכאן, מתרעם על דוד הולדן, מן ה„סאנדיי טיימס" על שכתב כי הוועידה הזו הולידה עכבר. אני מסכים עם שמיר. אינני סבור שהיה מקום לציפייתו של הולדן, שתוך ימים יתחוללו כאן דברים גורליים.

■ „ידיעות אחרונות": אבל, מה היו הציפיות המוגבלות שלך מן הוועידה? ואם שני ימי הפתיחה מילאו את הציפיות המתונות והצנועות, הלא־היסטוריות, שלך?

פרופ' אבני: ציפיתי, שהוועידה תיפתח — ורציתי שהיא לא „תפוצץ" בעטיינו. עד כה הצטיינו יותר במעשים מאשר בדיבורים וחששתי שעל־ידי מליצ לא־נבונות נעורר שוב את הרושם, שהנה הישראלים מקלקלים ניסיון כה חשוב. עתה אני סבור, שהעולם אכן השתכנע כי אנו מוכנים ללכת לשיחות שלום ללא תנאים מוקדמים; ואם אמרנו שאחרי הבחירות נהיה תכליתיים יותר — אני מקווה שהמצרים והירדנים, ולבטח האמריקנים והסובייטים, יאמינו אף לזאת. כי הנה, עברו יומיים ושום דבר לא התפוצץ.

אלה, בדיוק, היו הציפיות שלי והתממשו במלואו. אבל הייתי רוצה להוסיף: במדע מקובל, שיש רק שני דברים אובייקטיביים באמת: כרונולוגיה וגיאוגרפיה. נכון יהיה לומר, שהוועידה נפתחה ביום זה וזה, בז'נבה אשר בשוויץ. בזאת נתמצות כל העובדות האובייקטיביות. מכאן ואילך — זהו עניין של הערכות.

אבל, גם לגבי הערכות, יש סלקציה של החומר שממנו אתה מסיק את הערכותיך. והנה, מאוד ייתכן, שכעבור עשר או שתים־עשרה שנים יתברר, כי מאורע אשר היום כלל אינו נחשב בעינינו — הוא שיוכח כמכריע, כתחילתו של תהליך בהיסטוריה; בעוד שהדברים הנראים לנו היום כחשובים — ישכחו.

משום כך, נשתמש נא במונח „מאורע היסטורי" בזהירות יתירה ואז לא נתאכזב.

חיוכים וחיבוקים

■ „ידיעות אחרונות": השאלה שכל אדם בארץ שואל היום היא, האם הצד השני אכן רוצה בשלום, מן

המשך ◄

פרופ' יעבץ: עלינו להיות שלמים עם עצמנו. שעשינו הכל כדי שהוועידה, תצליח. אם יתברר שזו היתה הטעייה מצד המצרים — צריכים להיות מוכנים לקבל פניהם בצורה אחרת.

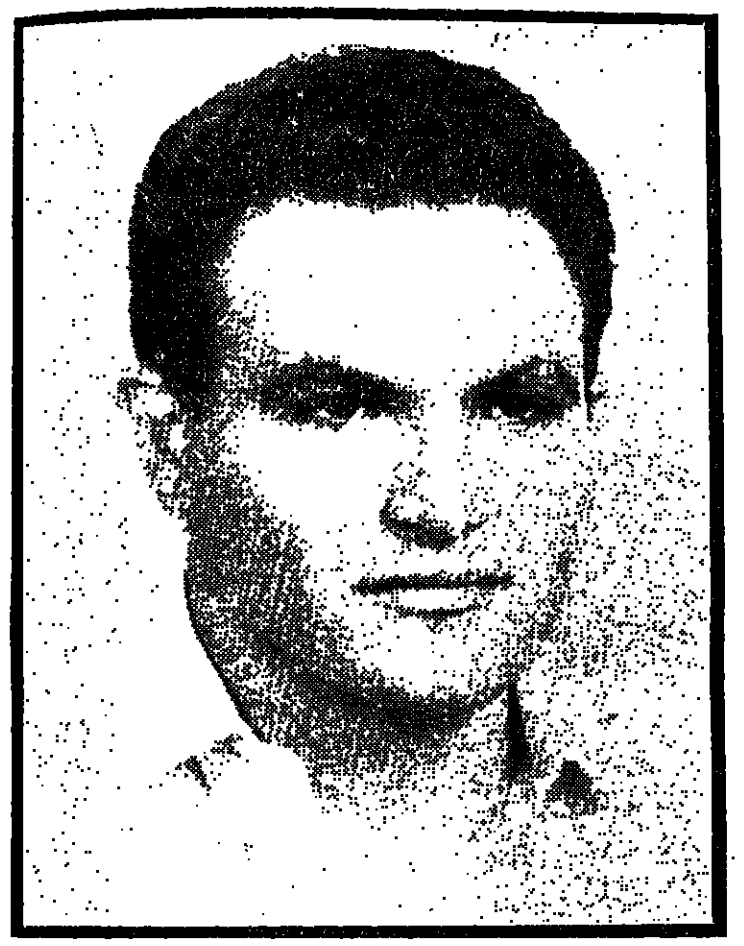

פרופ' מעוז: מבחינת הערבים מצב של „סולח" יהיה רק כאשר מדינת ישראל תחדל מלהתקיים ויהודי ישראל יגורו במדינה פלשתינאית. עלינו לדרוש מהערבים הכרה עקרונית בזכויות הלאומיות הלגיטימיות של היהודים בארץ ישראל.

הנאומים ששמעתם, מן הפגישות שניהלתם כאן ומן ההבנה הפסיכולוגית שלכם — כיצד אתם מתרשמים?

פרופ' שאול פרידלנדר: על כוונות הצד השני יש לנו רק סימפטומים — שאולי אינם מבטאים כוונות עמוקות, אך שבכל זאת אין להתעלם מהם. נפגשתי כאן מחדש עם מספר עיתונאים ערביים, שבעבר נפגשתי עימם בוויכוחים טלוויזיוניים או בהתמודדויות־תעמולה, כמו עלי סמאן וסולימאני, וכן עם עיתונאים שלא נפגשתי עימם בעבר. גם עם עיתונאים אירופיים ואמריקנים, המכירים היטב את העולם הערבי.

אבל תחילה — הערבים. השינוי בטון של עלי סמאן, למשל, הוא מובהק. ואין זה אדם שישנה את דעתו מתוך סימפאטיה או אנטיפאטיה. ברור לי, שהוא קיבל הנחיות. בעבר הוא סירב לשבת אפילו בחדר אחד עמי וכאשר בכל זאת ניאות להיפגש — לפני מספר שבועות, בעיצומה של המלחמה — היה הוויכוח בינינו מר, קשה ומאוד לא נעים. ואילו היום — הוא מלא חיוכים וחיבוקים, מדבר על התחלה מוצלחת ועל המשך עוד יותר טוב.

או ניקח את רולו, שאומנם יש לנו חשבון ארוך איתו אך כולנו נסכים שהוא יודע על הנעשה בארצות ערב. ישבתי אתו שעתיים וחצי, והוא הבטיח לי בכל הקדוש לו — שיש תזוזה. לא רק אצל המצרים אלא גם אצל הפלשתינאים. הוא סיפר לי המון פרטים על הסיבוב האחרון שלו במדינות ערב ועל פגישתו עם פלשתינאים. לדעתו, יגיעו נציגיהם לז'נבה בשלב השני.

רולו אומר, שהם יפתחו בתביעה לשוב לגבולות החלוקה מ־1947, אך בהדרגה יתפשרו על גבולות 1967. אומנם, לא תוך חודש או חודשיים. אך, יש אצלם נכונות מסויימת לשינוי הקו.

ובסוריה אמרו לרולו מיספר אנשים, שהם מקווים שהוועידה תצליח. למה? לא מתוך אהבה לישראל, אלא — כך הם אומרים — משום שכל עוד נמשך מצב העימות הצבאי, אין סיכוי להיפטר מן הכת הצבאית השלטת בדמשק. על כן, מטעמים סוריים־פנימיים, הם מעוניינים בהצלחת הוועידה.

אינני נאיבי עד כדי להאמין, שבסימפטומים אלה נעוצה תיקוותנו הגדולה. אך לדעתי — גם אין להתעלם מהם. לבטח יימצאו ישראלים שיאמרו: „אלו הן שטויות!" אולי שטויות — ואולי לא?

כעת אני רוצה להתייחס ליומיים הראשונים. אינני מסכים שהיתה כאן רק פתיחה תבניתית עם קצת ריטוריקה. לדעתי, יש בנאומים אות לבאות.

במבט ראשון, לכאורה, יוצרים הנאומים תמונה לא סימטרית. מחד — הערבים עם הרוסים; מאידך — ישראל. ואילו האמריקנים קצת מעל למאבק. כך שנראה כאילו ישראל מבודדת. אני הופתעתי ממידת הנויטראליות בנאומו של קיסינג'ר. מאידך הופתעתי גם מן הפוזיטיביות הזהירה של גרומיקו. אין ספק, שהרוסים עשו תנועה קלה קדימה, לקראתנו.

הנה כי כן, התמונה היא: ישראל והערבים — ואילו שני „הגדולים" מתנתקים, אומנם האחד בצורה יותר בולטת והשני בזהירות, ומתקרבים לאיזו שהיא הסכמה ביניהם. זהו האות למה שעתיד להתרחש — ששני הגדולים ידחפו להצלחה של הוועידה.

אני מבין שלרוסים יש עניין להשתתף בשיחות הכלליות והם לא יתנגדו שגם האמריקנים ישתתפו, כנראה שיש הסכמה, או שתיווצר תוך זמן קצר הסכמה, גם לגבי הצעות־הפיתרון. אינני נרתע מן המונח „פיתרון כפוי". אולי אף יהיה לטובה. כלומר, שהאמריקנים והרוסים יתנתקו מן העמדות של המדינות הקטנות ויזיזו את הוועידה אל עבר הפיתרון המקובל על שתיהן. נראה לי, שזוהי הנטיה.

תרגיל הטעיה

■ **„ידיעות אחרונות": אנקוט עמדה „נאיבית" קיצונית ואצא מנקודת ההנחה שאתם טועים לכל אורך הדרך, כמו אותה טעות שטעינו ערב מילחמת אוקטובר.**

כלומר, גם אז היו בשטח כל מיני סימנים למלחמת המתרגשת ובאה, אבל מאידך היו המון „סימפטומים", מאוד מתוקים לכך, שהערבים אינם רוצים מלחמה ואינם מוכנים למילחמה ויודעים שינוצחו בה... ואנו נפתינו להאמין ל„סימפטומים" ולא לעובדות־שבשטח, עליהן דיווח המודיעין.

אז אני אומר עתה! רגע אחד, רבותי! אולי כל העסק הזה בז'נבה אינו אלא הטעייה גדולה! אולי הערבים משחקים לפנינו עם הסימפטומים ועם שיגנון הדיבור והנאומים על הליכה־להסדר? וזאת, כאשר תוכניתם היא אומנם להגיע להסדר של נסיגה לקווי 67', פחות או יותר, ואילו את ההמשך — להשאיר לפלשתינאים. וההמשך הוא — חיסול המדינה, אשר עדיין נשאר מטרתם. כיצד תוכיחו לי שאינני צודק?

פרופ' מעוז: קלעת לדעתי. אינני רואה בוועידה זו ועידת־שלום. הלוואי ויכולתי להיות שותף לדעתו של שאול (פרידלנדר). אך אני חושב שהמצרים מנסים שוב לעשות תרגיל הטעיה. במפגשים ששאול נכח בהם, ואולי גם בדברים אחרים. הם מציגים עמדה גמישה ונכונות לפשרות ולוויתורים. אבל, מאחורי כל זה — מטרתם ברורה: להשיג בשלב הנוכחי את החזרת השטחים שלהם, לפי החלטה 242. יש להם כאן טיעון ליגאליסטי, שהם יכולים להסתמך עליו ולטעון: קודם־כל — החזרת השטחים.

נוח להם להשיג זאת בלי מלחמה, ליד שולחן הדיונים, ונראה להם, שהם יהיו מוכנים לשם כך לנסות את כל האמצעים. כולל הופעה גמישה ודיבורים מתונים.

אך, במקביל לסימפטומים ששאול הזכירם, יש גם סימנים אחרים, לא כל־כך אופטימיים: הנאום של שר־החוץ המצרי, פאהמי, היה נאום תקיף נוקשה מאוד, ושר־החוץ הירדני, זייד ריפאעי, אף עלה עליו. אני מניח, שיש לו בעיות משלו; הירדנים שואפים להופיע כלאומנים בלתי מתפשרים. אבל פאהמי נתן תמונה ברורה מאוד של מטרות המצרים.

עלינו להבין את מצבם של המצרים: הם יצאו למילחמה למען שיחרור פלשתין ועליהם להוכיח לא רק לעמם שלהם, אלא לעולם הערבי שבכללו הוא קיצוני מהם — סוריה, עיראק, לוב, סעודיה — שהם נאבקים כאן לא רק למען אינטרסים מצריים אלא בעד העניין הערבי.

כמובן, שהשלב הראשון הוא החזרת השטחים. אבל, יש שלב נוסף — זכויות הפלשתינאים. כאשר נשאל באשיר, הדובר של המישלחת המצרית, על־ידי עיתונאי ישראלי, כיצד מפרשת מצרים את זכויות הפלשתינאים, הוא ענה: „תשאל את הפלשתינאים מה הם רואים כזכויותיהם".

ואינני רואה עין־בעין עם פרידלנדר, שאמר כי הפלשתינאים נהיים גמישים. עמדת הפלשתינאים, לצערי, ברורה: הם רוצים את כל פלשתין. הפשרה האחת לה הם מוכנים היא שיבה לגבולות החלוקה של 1947 — ואף זה כשלב ביניים, לקראת הישג נוסף.

כלפי חוץ הם נאחזים בסיסמה מוצלחת ביותר — משום שהיא יכולה להתקבל על דעת ציבור נאור — של מדינה פלשתינית דימוקרטית וחילונית, שבה יחיו יהודים נוצרים ומוסלמים יחדיו.

שמענו הדים לכך בדברי פאהמי ועוד יותר מכן — בדברי ריפאעי, שדיבר על חיי הנועם שחיו היהודים בארצות האיסלאם עד שבאה הציונות. כלומר, יש להחזיר את המצב לאותה תקופה מאושרת...

ברור לי, גם מן השיחות שהיו לי עם רולו ואחרים, שהמצרים ידרשו נסיגה טוטאלית או לפחות, כשלב ראשון, עד לקו שיחצה את סיני מראס־מוחמד לאל־עריש. והם יודעים שבנושא זה — הקלפים הטובים בידיהם. יש להם גיבוי רוסי חזק בנקודה זו ואילו העמדה האמריקנית — השתנתה. קיסינג'ר רמז על כך בביקורו בסין — ואני אישית שמעתי על כך בביקורי בארה"ב לפני שבועות אחדים — כאשר אמר שלא יעזור לנו דבר; עלינו לסגת מכל השטחים.

עם זאת, אינני רוצה לשבת רק על תקן של נביא־זעם. אני סבור, שיש בוועידת ז'נבה סיכוי — לא לשלום כי־אם להסדר, או להסדר־ביניים כלשהו. אבל הסדר כזה יכול ליהפך לראשית תהליך של דו־קיום. אם נעמוד על זכותנו לקבל תמורה, על ויתורינו.

התמורה חייבת להיות ממשית — ויש בידי המצרים תמורות לתיתן לנו. אינני רוצה לפרט. הנסיגה חייבת להתבצע בשלבים ותמורת כל שלב — נקבל משהו. זהו תהליך שיימשך חודשים, ואולי שנים.

אינני רוצה להיכנס לפילפול על ההבדל שבין „סלאם" ו„סולח", אך אם מצרים תלך לשלום, או להסדר עימנו, תלך ירדן אחריה וגם לבנון. ואז אולי תתמתן האווירה בעולם הערבי וניתן יהיה לחיות יחד.

איננו מסכים עם אבא אבן, שאמר, שבבוא ההסדר נחיה צד בצד, כתף ליד כתף. אני סבור, שעכשיו צריכה לבוא הפרדה בינינו לבין המצרים. בינינו לבין העולם הערבי, שתימשך מספר שנים. אולי הזמן יעשה את שלו. אינני אופטימי בעניין זה, ובכל זאת עלינו לבחון את הסיכוי, כי האלטרנטיבה גרועה יותר.

בין ליובה לבגין

■ **„ידיעות אחרונות": מהלכת בז'נבה גירסה — שדבריך כאילו מחזקים אותה — כאילו המצרים, באישור הסובייטים, יחתרו להסדר כולל, אבל כאשר נגיע לאקט של חתימה, יאמרו: רגע, תחילה תגמרו עם סוריה, עם ירדן, עם לבנון ועם הפלשתינאים — ורק אז נחתום.**

פרופ' מעוז: אף אני שמעתי על כך.

■ **„ידיעות אחרונות": מדברי פרופ' מעוז משתמע, שאין הוא רואה את ועידת־ז'נבה כוועידת־שלום. מה, לדעתך, צריכים המצרים לעשות כדי לשכנע שאומנם פניהם לשלום? שנית, האם לדעתכם יש סיכוי לוועידת שלום בלי השתתפותם של הפלשתינאים?**

פרופ' צבי יעבץ: אני הבנתי את דברי מעוז בצורה פשוטה יותר. מעוז דוגל בסיסמה, שהעלה יצחק רבין בשעתו: „חתיכת שטחים תמורת חתיכת שלום"...

פרופ' מעוז: זה אמצעי אחד...

פרופ' יעבץ: כלומר, אם תהיה נכונות מן הצד המצרי, תבוא נכונות מצדנו. אבל, זה מביא אותנו לעמדה שנקטה ישראל כל השנים.

נהגנו תמיד לזהות את לוי אשכול עם הנוסחה של „חצי תה — חצי קפה". אבל, אם נבדוק היטב, ניווכח שאבי־אבות הפשרה היה דויד בן־גוריון. ביום בו הסכים לחלוקה קבע את אקט הפשרה הגדול ביותר.

אחר־כך הפכו את תדמיתו לזו של נץ־הנצים. אבל, כאשר אמר בן־גוריון ב־1956, שהוקמה מלכות דוד השלישית ולמחרת נסוג מסיני — שוב היתה זו פשרה.

אך, משום־מה הוצג אשכול תמיד כפשרן ואילו בן־גוריון כתקיף. זה מזכיר לי בדיחה יהודית: כאשר נשאל תקיף־העיירה, על ערש מותו, כיצד הצליח להיות תקיף שנים כה רבות, השיב: על־ידי כך שמעולם לא התעקשתי על דברים שידעתי כי לא ניתן לבצעם...

הנה, בן־גוריון אומר בכתביו: „לא מסדה ולא וישי". כלומר, בין ליובה אליאב לבין מנחם בגין יש מקום נרחב לתימרון ולפשרות.

■ **„ידיעות אחרונות": ועם זאת, האינך סבור שהנכונות־לפשרות מצד המצרים עלולה להיות תרגיל של הטעיה?**

פרופ' יעבץ: ייתכן. אבל יהודים חכמים יאמרו: אם נגלה נטיה אמיתית לשלום, נלך לקראתה במלוא המרץ. ולא — נתקפל, ולא נראה בכך אסון.

אחד הדברים הנוראים ביותר שקרו לנו בארץ בזמן האחרון, היא פסיכולוגיה ה„בליץ" שהשתלטה על כל שטחי החיים. בעבר היינו רגילים לכך שדברים מתמשכים חמישים שנה, מאה שנה, בטרם יבואו על תיקונם. אבותינו עברו תלאות גדולות יותר מאיתנו ובכל־זאת שמרו על אופטימיותם ואמרו: „ותחזינה עינינו בשובך לציון"... ואילו אצלנו, אם דבר אינו עולה בידינו תוך שלושה ימים — מייד קובעים שהשר לא היה בסדר, או שיש חוסר יכולת ביצוע, או שחסר צוות־חשיבה אחד, כאילו, לוא היה עוד צוות־חשיבה, היה הכל מסתדר...

יש דברים שאינם מסתדרים מייד — ובכל זאת לא צריך להתייאש. עלינו להיות שלמים עם עצמנו, שעשינו את הכל למען שהוועידה תצליח. והיה ויתברר שזו היתה הטעייה מצד המצרים? — כי אז צריכים להיות מוכנים לקבל את פניהם בצורה אחרת.

הסדר כפוי

■ **„ידיעות אחרונות": האם לדעתכם אנו נוקטים בטון הנכון אל הערבים?**

פרופ' פרידלנדר: תחילה אני מבקש להתייחס לשאלה, מה על הערבים לעשות כדי לשכנע שאומנם פניהם לשלום.

אכן, זוהי בעיה. התרגלנו לפרש כל צעד־שלום, וגם נימות

פרופ' פרידלנדר: אם יש בצד השני שינוי. אם יש 10% סיכויים — עלינו לנצלם. אם ייכשל — עוד פנאי לפנינו להתבצר מאחורי חומות מצדה. אך, כל עוד קיים סיכוי להימלט ממצדה — ננסה להימלט.

פרופ' אבני: את הבעייה הארץ־ישראלית. עם הפלשתינאים. לא נפתור — לא כאן ולא במקום אחר. מאוד ייתכן. שבעוד ארבע מאות שנה תהיה לנו בעיה פלשתינאית.

חיוביות — ולוא גם זעירות ביותר — פירוש שלילי, וכך נכנסנו למעגל־קסמים שבו כל מה שיעשה האחר הוא שלילי, ואחד מתגונן באקט שלילי וזה גורר את האחר לאקט שלילי נוסף וכך ללא סוף. בשל גישה זו החמצנו בשנים האחרונות לא־מעט הזדמנויות ואם נמשיך בה — נחמיץ אף את ההזדמנות הנוכחית.

איש אינו אומר שעלינו לפרוש זרועות ולהריע: הנה בא השלום! אך, אם יש בצד השני שינוי, אם יש 10% סיכויים — עלינו לנצל את עשרה אחוזים אלו. אם ייכשל הנסיון — עוד פנאי לפנינו להתבצר מאחורי חומות מצדה. זה לא יברח. אך כל עוד קיים סיכוי להימלט ממצדה, ננסה להימלט. זו חייבת להיות גישתנו לוועידה.

אני חוזר למה שאמרתי: לא הכל תלוי במה שיעשו המצרים והישראלים. בשפה פשוטה יותר — נראה לי שתהיה דחיפה עזה מצד „הגדולים" להביאנו להסדר כפוי. אם ההסדר לא יהיה סביר — נתנגד לו בכל כוחנו. אך אם יהיה סביר — ואף אם תקרא לו „הסדר כפוי". או „הסדר של שיכנוע" — ייתכן שזוהי האפשרות האחת לצאת מן הסבך. כי ברור שהמצרים והישראלים, לבדם, לא יוכלו תוך חודשים להגיע לכלל הבנה על כל הבעיות השנויות במחלוקת.

■ **„ידיעות אחרונות": לוא היו האמריקנים מתעקשים על הסדר כפוי, ניתן היה להבין את נכונותך לקבלו; אך נראה שדווקא הרוסים הם הרוצים בכך.**

פרופ' פרידלנדר: זה פשוט: לרוסים יש אינטרס לחדור למיזרח־התיכון, ואומרים שהסיכסוך הזה עוזר להם. לרוסים יש גם אינטרס שני — להגיע להפשרה ביחסים עם המערב. וזה מטעמים כלכליים ומכוח הסכסוך שלהם עם הסינים, המסוכן עבורם מאוד לטווח רחוק.

השאלה הניצבת בפניהם היא, איזה משני האינטרסים עדיף. כנראה שהבינו שהסיכסוכים באיזור, ההולכים ומחריפים, יכולים למוטט את כל מה שבנו.

גם האמריקנים מעוניינים בהפשרה, מסיבות אחרות. לכן, אל נתעלם מן הלחצים שיבואו מצד שתי המעצמות ואל נתרכז כל־כולנו באשר אמרו או יאמרו המצרים.

פרופ' מעוז: נשאל כאן מה על המצרים לעשות כדי לשכנע בכנות עמדתם לגבי ועידת־השלום.

והנה, דורשים מאיתנו להכיר בזכויות הלגיטימיות של הפלשתינאים וביישות הלאומית שלהם. אני טרם נתקלתי בהצהרה מצרית, או ערבית כלשהי, שתכיר בזכויות הלאומיות הלגיטימיות של היהודים בארץ־ישראל, שהן — לחיות במדינה משלהם.

לנו זה אולי נשמע מובן מאליו — אך בעולם הערבי מעולם לא הכירו בזכותנו זו. והכרה עקרונית זאת עלינו לדרוש ממצרים. יש ב„אמנה הלאומית" המצרית פיסקה השוללת את קיומה של מדינת־ישראל. מדוע לא יוציאוה? בחוקה הסורית יש סעיף על מילחמת־חורמה בציונות; יש טעם לדרוש את ביטולה, כג'סטה, כדי לסבר את האוזן בכנות רצונם לשלום.

דא עקא, זה מתקשר עם העניין הפלשתינאי. אם באמת רוצה מצרים בשלום, או בהסדר, עליה להביא לכך שהפלשתינאים ימצאו את ביטויים הלאומי, את זכות ההגדרה־העצמית שלהם, במסגרת של חלק מארץ־ישראל. כלומר, שהם יכירו בהצהרת האו"ם מ־1947 לפיה ארץ־ישראל היא מולדת של שני עמים ולכל אחד מהם הזכות להקים לו מדינה משלו.

אינני מציע שתקום מדינה פלשתינית בגדה־המערבית. מעשית אני אפילו מתנגד לכך. אבל, צריך שתהיה הכרה בזכות ההגדרה העצמית של שני העמים — ואת זאת המצרים מעולם לא עשו.

המצרים מבחינים בפירסומיהם בין „סלאם" ו„סולח". עם כל אי רצוני להיגרר לפילפול בלשני, הנה „סלאם" — בסמנטיקה המצרית — איננו שלום כי אם הפסקת קרבות, שביתת נשק. והמצרים אומרים — כתב זאת אחד מעורכי „אל מוסאוור" במפורש — שלעולם לא יהיה מצב של „סולח" עם ישראל. גם הייכל אמר שוועידת ז'נבה היא „ועידת־סלאם" ואף זאת — בתנאי שישראל תיסוג מכל השטחים ותחזיר את זכויות הפלשתינאים, זכויות שלא הוגדרו אף פעם במפורש. אני מבין מדבריו — וזוהי עמדה רשמית פחות או יותר — שמצב של „סולח" יהיה רק כאשר מדינת־ישראל תחדל מלהתקיים ויהודי ישראל יגורו במדינה פלשתינאית.

פרופ' פרידלנדר: איננו יודע כמה ערבים קוראים את העיתונות הישראלית. אבל למה הדבר דומה? כאילו היית מצטט לערבים את דברי אליעזר ליבנה. הרי בעיתונות של שני הצדדים מתפרסמים דברים כאלה...

פרופ' מעוז: ההשוואה אינה תופשת, משום ששם הפירסומים מכוונים מגבוה והמצרים אומנם חושבים כך, מאמינים כך. דברי הייכל אינם סיסמה, כי אם מובאים מתוך שיכנוע עמוק ומיועדים לא רק ל„עמך", אלא גם לאינטליגנציה.

אחמד ביי א־דין הוא אינטליגנט שמאלני — ואף הוא מדבר וכותב כך, וכן גם זכריה מוחי א־דין, השמאלני הגדול.

כלומר, הם רואים את האפשרות שיהודים ימשיכו אומנם להתגורר בפלשתין — אך כמיעוט, באותו יחס כב־1948. וזאת יש להדגיש: המצרים מרגישים שכאן מיפנה היסטורי והזמן פועל לטובתם.

יש להרגשה זו הרבה נימוקים ואמנה רק מקצתם:

א. החייל המצרי, הוכיח את יכולתו ומאידך התנפצה האגדה על העליונות הישראלית;

ב. הסולידאריות הערבית באה לידי ביטוי שכמוהו לא היה זה מאות שנים;

ג. נשק הנפט פועל יפה;

ד. יש תמיכה רוסית עד קצה גבול היכולת. רוסיה לא תניח לערבים להפסיד מילחמה נוספת.

ומאידך, יש שינוי בעמדה האמריקנית. הייכל כתב על כך, ואחרים — ולדעתי אסור להתעלם מן הדברים, הם כתבו, שיחסי הכוחות הולכים ומשתנים לטובת הערבים ושהמילחמה האחרונה הוכיחה שזה אשר לו יותר אורך־נשימה, יותר טאנקים, יותר מטוסים ויותר חיילים יכול להכריע בקרב. אינני אומר שהם שואפים למילחמה נוספת מחר; אבל, צריך לזכור שהפיתוי קיים.

בעיה לזמן ארוך

■ **„ידיעות אחרונות": היינו מבקשים את פרופ' דן אבני לענות: האם לדעתך הטון שנקטנו בז'נבה כלפי הערבים הוא הטון הנכון? נפגשנו אתמול עם שני אנשים המתיימרים להיות מומחים לפסיכולוגיה של ערבים ושניהם טענו שנאומו של אבא אבן עיצבן, עם כל „העומס התרבותי" שבו, עם הפתגמים בערבית וברוסית, עם הציטאטות מכל חכמי עולם; ושזו היתה אחת הסיבות להתפרצותו של פאהמי. תוסיף לכך את רמתו התרבותית של קיסינג'ר — שבעיניהם הוא בכל זאת יהודי, כל זה, כביכול, לוחץ על רגש הנחיתות של הערבים ומקומם אותם. מה דעתך?**

ושאלה שניה נוגעת לכם, לנוכחותכם כאן. בארץ התעוררו רגשות מעורבים על שיגור „קומנדו הפרופסורים" לז'נבה, מה יש לכם להגיד?

פרופ' דן אבני: הטון של הנאומים הרשמיים איננו, כמובן, הטון בו מתנהלות השיחות בין הצדדים. אני מניח, שבשיחות אלו נוקטים נציגינו בטון מתאים.

אשר לטענות המומחים שלך — לדעתי הערבים נסערו לאו־דווקא בגלל העומס התרבותי בדברי שר־החוץ, אלא כיוון שהאווירה הרשמית של הוועידה הדגישה להם שהם נמצאים בעולם מערבי, שאין להם אחיזה בו. אני חושב, שעולם זה, בו לא חשו בטוב, כבר איננו קיים. מכאן ואילך תתנהלנה השיחות במישור אחר.

איזה מישור יהיה זה? נדמה לי, שאנו משלים את עצמנו בתיקוותינו להסכם. אולי נגיע להסכם על תהליכים.

היתה לנו כאן בעיה של שני עמים שלחמו על מדינה אחת. בגלל התערבות גורמים מבחוץ, בעיה מקומית זו הפכה לבעיה אזורית, ובגלל חשיבותו של האיזור — גדלה הבעיה לבעיה עולמית.

כעת אנו עדים לשלב ראשון בלחץ המעצמות לתפוך את התהליך ולצמצם את הבעיה מן השלב העולמי לשלב האזורי. בזאת הן לא יוותרו לנו ואף לא לערבים. המעצמות לא ינחו לנו לשחק את המישחק בצורה שיסכן את שלום העולם. השאלה היא, אם אנו נצליח להמשיך את אותו התהליך ולהביא להינתקות של חלק מארצות ערב, ובעיקר של מצרים, ועל־ידי כך להחזיר את הבעיה לממדיה המקוריים, הארצישראליים.

את הבעיה הארצישראלית, עם הפלשתינאים, לא נפתור — לא כאן ולא במקום אחר. באירלנד היא לא נפתרה אפילו כעבור 400 שנה. מאוד ייתכן, שבעוד 400 שנים עדיין תהיה לנו בעיה של פלשתינאים.

אבל, זו תהיה הבעיה שלנו. אם נצליח להפרידה מן הבעיה האזורית, נוכל לחיות עם הבעיה הארצישראלית, ולהבטיח את אורח־החיים שלנו ואת העתיד שלנו, לשנים רבות. אך אם לא יעלה בידינו לנתק את שלבי הבעיה, כי אז כל מה שנעשה — אנו, או הצד השני — לא יעלה ארוכה לסכסוך.

■ **„ידיעות אחרונות": ועמדתך לבעיה של „קומנדו הפרופסורים"?**

פרופ' אבני: עוד נקודה אחת בנושא הקודם: על־מנת להגיע לשיווי־מישקל, יש הכרח לדכא מגמות מהפכניות — שהיום מיוצגות על־ידי הפלשתינאים. בשיחותי עם הסובייטים, שהיו די ממושכות ונסבו בעיקר על הפלשתינאים, מצאתי נטיה לכיוון של פיתרון נוסח־חוסיין. אומנם, הם ישמרו לעצמם את „הקלף הפלשתינאי", כדי לפוצץ את ההסדר כאשר הדבר יהיה נוח להם. כרגע אין זה נוח.

ועל־כן, ייתכן שנגיע כאן למעין שיווי־משקל, שיעמוד בעינו איזה 30—40 שנה. אני חושב שגם זה טוב.

פרופ' פרידלנדר: אשר ל„קומנדו הפרופסורים": מה השגנו כאן ומה לא השגנו, האם היתה תועלת בשליחתנו או לא — על כך לא אנו נשפוט. אך לדעתי הביקורת על שילוחנו לכאן היתה לא־מוצדקת וזאת מכיוון שעל־אף שאנו יוצאים מחוגים שונים ובעלי דעות שונות, הנה על דברים בסיסיים יש הסכמה בינינו.

אילו שלחו לכאן את אורי אבנרי, כי אז היה מקום לטענות — ולא משום שאורי אבנרי טוב או רע, אלא משום שהוא חורג מן ההסכמה הכללית. הוא לא מאמין במדינה ציונית. אבל אנו, על־אף הבדלי ההשקפות בינינו, נמצאים כולנו בגבולות הקונצנזוס הלאומי. ולדעתי, רק תועלת תצמח מכך שנראה לעולם כי בגבולות הקונצנזוס הלאומי יש מקום לחילוקי־דעות. יש אנשים המוכנים לחשוב מחשבה עצמאית, לבטא ניואנסים, לשוחח ואף להתווכח ביניהם.

זה נותן את התמונה האמיתית של המדינה ולדעתי — תמונה זו מועילה מבחינת ההסברה.

פרופ' מעוז: אני מסכים עם קודמי, שעלול להיות כאן נסיון סובייטי־אמריקני לכפות עלינו הסדר. אך לא הייתי סומך יותר מדי על שאיפת הרוסים להפשרה. ההיסטוריה מראה, שהרוסים לא תמיד שמרו על הסכמים ותמיד המשיכו לחתור אל מטרותיהם.

כאן, במזרח־התיכון, הם אינם רוצים ב„פאקס אמריקנה", בשלום שיוכתב על־ידי האמריקנים. והשלום יכול להיות מוכתב רק על־ידי האמריקנים, כי רק האמריקנים יכולים לכפותו עלינו. אך, אם יושג שלום כזה, רואים הסובייטים סכנה בכך שהמצרים יסתפקו בשלום שיושג, וההשפעה הרוסית תיפגע, ואולי יבקשו המצרים לסלקם ולהביא במקומם את האמריקנים — הן לזאת חותר פייצל, שאסור לנו להתעלם ממנו.

מאידך, יש לרוסים מיספר קלפים חזקים — הקלף הסורי, הקלף העיראקי, הקלף הפלשתינאי — והם ישתמשו בהם. לא נראה לי כלל שהרוסים יסכימו לפתור את בעיית הפלשתינאים בפיתרון נוסח־חוסיין. הפלשתינאים עצמם לא יקבלו פיתרון כזה ולדעתי יתמכו בהם הרוסים. נראה לי יותר, שאם הפלשתינאים יסכימו לכך — ידחפו הסובייטים לכיוון פיתרון של מדינה פלשתינאית בחלק מארץ־ישראל. עלינו להבהיר לעצמנו, תוך מחשבה עמוקה, אם נסכים לכך או לא.

דן אבני העלה כאן כיצד את הינתקותה של מצרים מן העניין הפלשתינאי. לי נראה, שמצרים הולכת ונסחפת לבעיות הכלל־ערביות, ובפרט לבעיה הישראלית־פלשתינית ביותר שאת מאי־פעם בעבר. כי מה האלטרנטיבה שבפני המצרים? להסתגר בגבולות ארצם ולעסוק בבעיות פנים ופיתוח המאטריאליות המצרית על חשבון הפאן־ערביות? זה מאוד לא פופולארי.

סאדאת אינו יכול לפתור את בעיות־הפנים של מצרים, ונוח לו יותר לעסוק בעניינים הבין־ערביים, בשטח בו יש סיכוי להצלחות מהירות וקלות.

אשר ל„קומנדו הפרופסורים" — אני מסכים לדבריו של שאול פרידלנדר. זה טוב שמביאים לכאן אנשים המייצגים השקפות שונות. נדמה לי, שהדבר עשה כאן רושם טוב.

כך נפל מוצב החרמון

מאת איתן הבר

„היה ברור לי שבינינו לבין הסורים מפרידה רק הדלת... כל האנשים ישבו בחדר בדממה מוחלטת... לא היה ספק למפקד, שקצה של החבורה קרב"

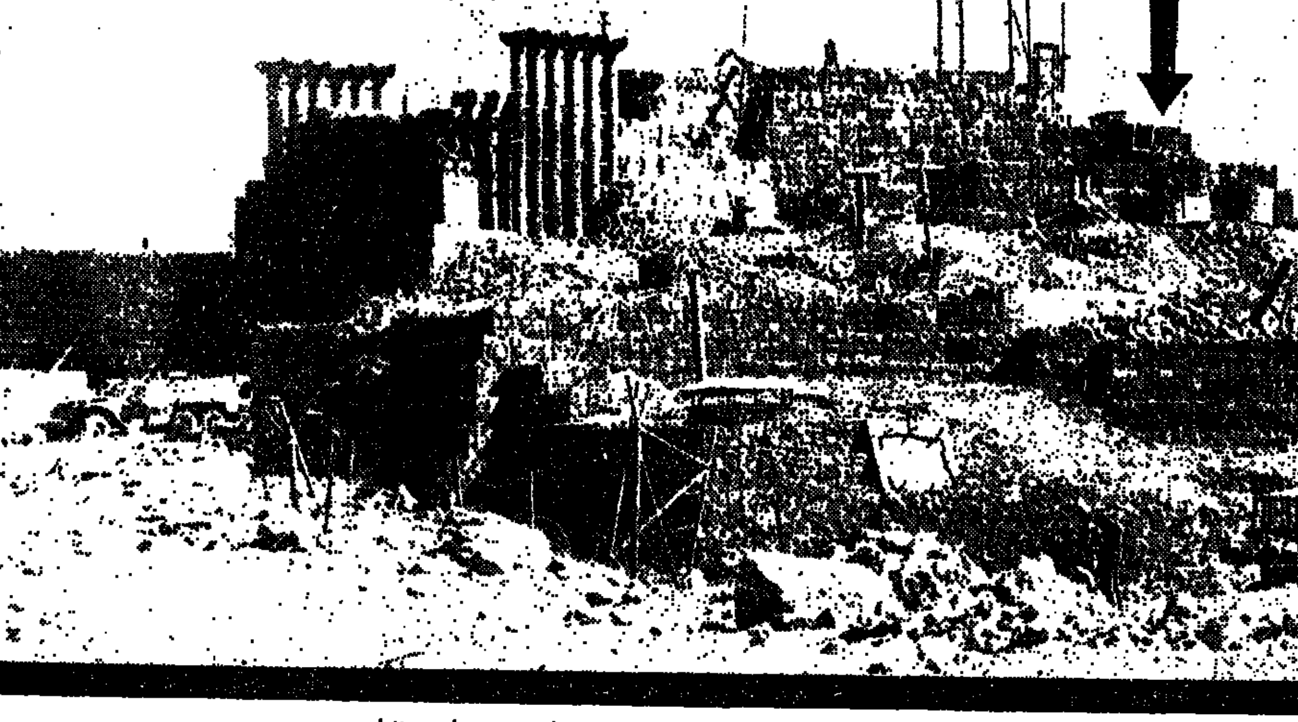

עמדה (מסומנת בחץ) ממנה לחמו חיילי צה"ל

בשעה 01:00 בלילה לא יכול היה סמל דוד נחליאל לשאת עוד את המתח הרב — תאב היה לדעת את תוצאות משחק־הכדורסל בין ישראל לבין טורקיה, שהתקיים בשעות אחר־הצהריים בבארצלונה, ספרד.

אבל, מכשיר־הרדיו דמם עקב קדושת יום־הכיפורים. תוצאות הקרב האחרון במישחקי אליפות־אירופה בכדורסל לא שודרו. דוד נחליאל ניסה לנחש. הוא העריך, שנבחרת ישראל תנצח.

„מוטי, מה דעתך?"

מוטי לא הביע דעתו. אולי, הירהר מוטי לוזיה בחופשה הצפויה לו ביום ראשון הקרוב? או, שמא, היתה משחבתו נתונה לכנס „גולני" שעתיד היה להתקיים ביום ג' בפארק הירקון בתל־אביב? או — לבני־משפחתו, שבמושב סגולה? קשה לדעת.

דוד נחליאל ומרדכי לוזיה היו צוות־מרגמה. היה עוד אחד: מנשה חיים, אבל הוא יצא לחופשה באמצע השבוע. דוד נחליאל ומרדכי לוזיה היו אנשי צוות־מרגמה בחרמון בערב יום הכיפורים ונמצאו יחדיו בשמירה משעה 22:00 ועד אחרי חצות. שני אנשים, משני עולמות שונים, שנפגשו במהלך השירות הצבאי בצה"ל: נחליאל, בן 21, תושב תל־אביב, בוגר בית־ספר תיכון; עירוני ר. לוזיה, בן מושב. בשעה 01:00 תמה תורנות־השמירה שלהם. הם פרשו לישון.

סוללות חדשות

מאז שבוע ימים, קצת מתוח כאן, במוצב החרמון. בכל בוקר, כשקמים מן השינה, אפשר לראות את המערך הסורי, פרוש כעל כף־היד. לא צריך אפילו משקפת. בימים האחרונים שינה המערך הזה את צורתו. זה לא מה שהיה פעם. המון ארטילריה, עשרות קנים. בלילה העתיקו סוללות־הארטילריה את מיקומן. ביום, כבר חנו במקומות החדשים. כל בוקר גילו סוללות־ארטילריה חדשות. ממספרן הגדול התפעל בעיקר „במבי". „במבי" היה קצין־התותחנים במוצב החרמון, איש קיבוץ הזורע ובנו של קצין בכיר בצה"ל. בכל בוקר דיווח „במבי" על סוללות־הארטילריה החדשות שהגיעו לקו, ובכל בוקר רשמו את דיווחיו, אי־שם באחת המפקדות העורפיות. לא נראה, שמישהו מתרגש מזה.

גם ביום־הכיפורים בבוקר זה היה כך. „מוטי" לוזיה התעורר אחרי ליל־שמירה והציץ על המעשה בשטח: „תראו!" קרא ל„במבי".

„במבי" בא. „יש עוד כוחות, ויש גם טאנקים..."

הסורים כמעט שלא יכלו לזוז מבלי שיתגלו לעיני התצפיתנים במוצב־החרמון, נישאים מכולם, במרומי החרמון; צפו חיילי־צה"ל במתרחש. „העיניים של מדינת ישראל", כפי שהיטיב להגדיר זאת הסמל מסאס מחטיבת „גולני", בראיון־טלוויזיה אחרי המלחמה.

מוצב־החרמון לא היה דומה למוצבים האחרים ברמת־הגולן. בעצם, לא דמה לאף מוצב צבאי אחר בארץ. מוצב־החרמון היה משהו מיוחד במינו, מוצב־המוצבים. בשל מיקומו הטופוגראפי, נקבעו בתוך המיבנה העיקרי שלו מיתקנים מיוחדים־במינם לשימוש צה"ל. היו בו מכשירים אלקטרוניים בעלי ערך נדיר למדי. בשעה שלא היו טרודים במילוי תפקידם, יכלו האנשים המוצבים בחרמון להתבונן בנוף. היה מה לראות. ביום של ראות טובה, אפשר לראות באופק הרחוק את צלליתו הגבוהה של מלון „דן כרמל" בחיפה. בכיוון האחר, גם כן בתנאי־ראות טובים, ניתן היה לראות את דמשק, ובעיקר את שדה־התעופה הבינלאומי של העיר. בלילה, אפשר היה לראות את הילת־האורות המקיפה את דמשק. יפה מאוד!

כאן, יותר קרוב, אפשר לראות את היישובים הישראליים ברמת־הגולן ובגליל העליון. הנה מגרש־הכדורסל של... של מי?... כנראה, שזה כפר־בלום. וכאן דן, דפנה ושאר־ישוב.

דוד נחליאל ומוטי לוזיה לא התעניינו כל־כך בנוף אחרי יום־יומיים זה מתחיל לשעמם את העיניים. מספיק. לדוד, איש חיל רגלים, היה המקום מוכר כבר משירות קודם. ככה זה: יחידתו יושבת במקום הרבה מאוד בקו הזה. בתקופה שלפני המלחמה שהה דוד שבועות מספר במוצב אחר. זה הניבט על בתי הכפר הדרוזי מג'דל־שאמס. „מוצב משעמם", כדבריו. „לא ירו בו אפילו ירייה אחת מאז מלחמת ששת־הימים...". זמן־מה לפני יום־הכיפורים הועלה צוות־המרגמה לחרמון. הכינו לו עמדת־מרגמה, אך הוא לא היה מרוצה ממנה. הכינו אותה „לא כמו שצריך".

ליקויים במוצב

היה מקום לשיפורים גם בעניינים אחרים במוצב החרמון, אבל דוד נחליאל לא נטה להתערב במה שאינו נוגע לו במישרין: השער למוצב, למשל, היה פרוץ. היו עוד כמה ליקויים. למשל: בכל המוצב הגדול הזה לא היו תעלות־הגנה, ומספר הלוחמים שנועד להגן עליו היה מגוחך: לרבות חיילים, שיצאו מדי בוקר לתצפית. במוצב עצמו היו ביום־הכיפורים 55 אנשים.

ואיך חשבו להגן עליו?

דוד נחליאל: „אני חושב, שאף פעם לא תאמינו, שהסורים יבואו למוצב הזה..."

מספרים שזמן־מה לפני יום־הכיפורים ביקר הרב הראשי לישראל, מי שהיה רב ראשי לצה"ל, שלמה גורן במוצב־החרמון. הוא נדהם למראה עיניו. „איך מתכוונים החיילים להגן על המוצב אם, חלילה, תפרוץ מלחמה?"

„אין בעיות", השיב הקצין הבכיר, שנילווה אליו.

לא נחה דעתו של הרב הראשי מהסידור הזה, אבל מה יכול היה לעשות?

ביום ו', ת"ל באוקטובר, היה מתוח קצת יותר מן הרגיל. בבוקר קמו האנשים מן המיטות וגילו למרגלותיהם מערך סורי ענקי. „זה היה כוח עצום, ממש מאסות גדולות...". אף־על־פי כן, לא חרגו החיילים משיגרת־היום: סיורים, ארוחות, מיסדר, יציאה לשמירות וטלוויזיה. הרבה טלוויזיה. היו, לפחות, חמישה מקלטי־טלוויזיה בחרמון וכולן פעלו כמה שיותר.

„כל נדרי"

באותו יום ששי כבר דיברו במוצב החרמון על אפשרות שתיפתח אש מהצד הסורי. היתה כמעט הסכמה כללית: „זה יהיה יום־קרב!", כמה שעות של אש, מאקסימום יום — אבל, בוודאי, לא יותר מזה!

לפנות־ערב, ניכרת כבר אווירת החג. אכלו „סעודה מפסקת" בארבע משמרות, כיוון שחדר־האוכל היה צר מלהכיל את כולם וחזן, איש נח"ל שהגיע מבעוד יום, כינס את החיילים לתפילת „כל נדרי" בבית־הכנסת הקטן. מי שלא התפלל, פרש לפינתו באחת משלוש הקומות של הבונקר הגדול.

אחרי התפילה, נכנסו כולם לתוך הבונקר. בגלל המתיחות הורה מפקד המוצב, לנעול את דלתות־הפלדה הסוגרות על הבונקר. איש לא הורשה עוד לפתוח אותן, אף כי היו בוודאי כאלה שהירהרו בטעמה של הפקודה הזאת; בסופו־של־דבר, אפשר לפתוח את הדלתות הכבדות הללו גם מבחוץ!

בבונקר, ישבו האנשים חבורות־חבורות. חבורת הלוחמים, היתה מקובצת בפינתה: מפקד המחלקה, חגי פ. מכפר־המכבי; סמל המוצב, יצחק שלום מראשון־לציון; „במבי" א. ואחרים. אחרי שדיברו על כל נושא שבעולם, רק לא על המצב בגבולות, פרשה החבורה לישון. דוד נחליאל ומוטי לוזיה יצאו לשמירה.

בבוקר יום־הכיפורים, היתה שיגרת־החיים במוצב־החרמון כפי שהיתה בימים שקדמו לו. הסיור יצא לדרכו וחזר מבלי שדיווח על משהו יוצא־דופן. חיילים יצאו לתצפות. היו חיילים שהלכו להתפלל. היו גם אחרים, שפנו לאכול, אף־כי ביקשו שלא לעשות זאת בפרהסיה כדי שלא להרגיז את שומרי־המיצוות. כמה חיילים שיחקו ביליארד בתוך הבונקר. סמל דוד נחליאל חריץ את הכדורים על פני השולחן הירוק.

היתה אווירה של יום־הכיפורים. מה זו אווירה של יום־הכיפורים? קצת בטלה, היו שתפסו שינה קלה — „חרופ", בלשון הצבא; אבל היה גם מתח. „ידענו שאולי יקרה משהו..." — דברי דוד נחליאל.

בשעה 13.45 היתה חבורת הלוחמים צופה על פני המערך הסורי הצפוף. הקצינים, מפקד המוצב, קצין התותחנים, „במבי" ודוד נחליאל התבוננו במישטח רחב־הידיים, שהיה פרוש לעיניהם.

מחוגי השעון הורו על השעה 13.55.

„תראו! הם מסירים את רשתות־ההסוואה מהקנים!", היה זה „במבי". הוא שאמר זאת. ואולי צעק? קשה לזכור.

כי בו־ברגע פגעו פגזים ראשונים בעמדת־התצפית במוצב־החרמון. חבורת־הלוחמים עפה לאחור מן ההדף. אך איש לא נפגע. אחרי שהתאוששו מן ההלם הראשון, זינקה החבורה לאולם־הבונקר.

באולם כבר היו כל האנשים שבמוצב, מלבד שניים: יגאל ברשי ואון חפר. יגאל ברשי היה מקלען ואון חפר היה חובש. הם היו מחוץ לאולם כאשר החלה ההפגזה ונקראו להיכנס לתוכו. כאשר הגיעו, ננעלו דלתות־הפלדה של מוצב־החרמון. באולם עצמו, חבשו האנשים את קסדות־הפלדה על ראשיהם, חגרו כלי־נשק והאזינו לרעמי הפגזים המתנפצים על כתלי הבונקר הגדול. איש לא נשאר בחוץ.

מסוקים ברכבל

בחוץ השתוללה האש. מאות פגזים נחתו באזור־המוצב ועל קירותיו. דוד נחליאל, כ־רגם, זיהה את הקולות: „מרגמה 240 מ"מ, אוההה! זאת מרגמה רצחנית!". ההפגזה ארכה שעה תמימה ובמהלכה ניסו המ"מ, חגי פ. וסמל המרגמות, דוד נחליאל, לעלות לתצפית, כדי לראות מה קורה — ולדווח.

„בלתי־אפשרי!" — קבעו וחזרו לאולם.

עדיין הפגיזו בחוץ ואי־אפשר היה להוציא את הראש החוצה. כאשר הגיע דיווח מבחוץ: „מסוקים סוריים נחתו במיגהת הרכבל העליון, ירדו והסתלקו!". קשה היה לשמוע את המשך הדיווחים. הם גם לא היו ברורים די־צורכם.

(הרבה אחרי כן יתברר, שבשעה 14.55 נחתו שלושה מסוקים סוריים באיזור הרכבל העליון, כקילומטר וחצי ממוצב החרמון. מסוק רביעי יתפוצץ באיזור הרכבל — ואיש לא יידע כיצד קרה הדבר. המסוקים הנחיתו חיילים סוריים אשר פתחו מיד בהליכה לעבר מוצבי החרמון, לא לפני שפתחו באש על חיילים, אשר נמצאו בתצפית. הם הסתלקו דרך מסלול־החלקה לרכבל התחתון והצילו את חייהם).

עכשיו כבר הורו מחוגי־השעון על השעה 15.30 ובאולם הבבוצר של מוצב החרמון ישבו החיילים וחיכו לבאות.

סורים במוצב

„פתאום שמענו אש מנשק קל בחוץ, אבל בתוך המוצב", נזכר דוד נחליאל. חגי פ. איציק שלום, יגאל ב. ודוד נחליאל זינקו אל אחת העמדות הצמודות לבונקר הגדול. „ראיתי חיילים סוריים שנעו בשני טורים. הם הלכו בצורה מאוד מסודרת. כן, הם הלכו זקופים", נזכר דוד נחליאל. „זיהיתי מיד שאלה הם חיילי־קומאנדו".

המצב היה קשה. שני המיקלעים הכבדים שהיו במוצב נפגעו בהפגזה ויצאו מכלל שימוש. נותר מיקלע כבד אחד, שהחזיק בו יגאל ב. היה גם רובה־מיטען אחד, שהחזיק בו החייל ברנרד ברמי. כל האחרים כיוונו את ה„עוזים" לעבר הסורים ההולכים וקרבים. הולכים וקרבים, הולכים וקרבים.

חבורת החיילים פתחה באש. יגאל ב. הספיק לירות כמה צרורות מן המיקלע הכבד שהיה בידיו ונפגע באיזור הלב. „נפגעתי!" צעק ונפל למרגלות דוד נחליאל. חגי פ. מפקד המחלקה ודוד נחליאל גררו את יגאל ב. תחת אש, לתוך האולם ולחדר הרופא. „הוא מת לי בידיים", נזכר בכאב דוד נחליאל. שני הלוחמים חזרו מיד לעמדה וגילו, שהחיילים הסוריים התפזרו ותפסו עמדות בתוך המוצב.

„דפקתי שלושה!" צעק איציק שלום.

„גם אני, גם אני!" — החזיר לו דוד נחליאל.

הצפיפות בעמדה היתה גדולה. החיילים ירו ב„עוזים" קצרי־הטווח. כדורי הסורים היו מדוייקים למדי. נהדים עפו בתוך העמדה וסביבה.

מאה מול ששה

חלק מהחיילים שהיו במוצב התקבצו באר־למות הבונקר הגדול ונתקפו בהלם. זו להם פעם ראשונה להיות תחת אש. „עלו לעזור לנו", צווח עליהם דוד נחליאל, „אחרת יהיה פה טבח!". אבל, הם קפאו על מקומותיהם. הלומים.

ביקשו ארטילריה. ביקשו איוע אווירי מהמיפקדה העורפית. קיבלו, אבל באיחור. הסורים כבר לכדו את כל פינות מוצב־החרמון ופתחו באש־תופת על חבורת החיילים, שהתקבצה באחת העמדות. כעבור רגעים נוספים נפגע עוד חייל, ברנרד ברמי, שיצא מן העמדה כדי להביא תחמושת נוספת, נפגע מכדור ברגלו. החובש, שהיה גם הוא לוחם, ניסה לטפל בו.

מול 100 חיילי קומאנדו סוריים, לפחות, עמדו באותה שעה 6 חיילים.

„יריתי והורדתי את הראש, יריתי והורדתי את הראש", נזכר דוד נחליאל, „כי מי שהרים את הראש — חטף כדור...". ארבעים־וחמש דקות בלבד נמשך הקרב. ארבעים־וחמש דקות! בקושי רב ותחת אש־תופת נסוגו ששת לוחמים לתוך אולם־הבונקר. מיד חסמו את כל הפתחים לאולם והתקבצו בחדר־האיוורור. „שמעתי את הסורים כשהם משתלטים את המוצב", נזכר דוד נחליאל. „בחדר־האיוורור היה המון אבק. אי־אפשר היה לנשום ובקושי יכלו האנשים לראות זה את זה. הכנסנו פלנלית עם שתן לתוך האף, כדי שנוכל לנשום. שכבנו וחיכינו. שמענו את הסורים צועקים: „נאר!" „נאר!" (אש) והתפוצצויות־רימונים...".

הסורים הצליחו להשליך רימוני־עשן לתוך האולם וכבר בשלב זה נראה היה, שלכדו כמה אנשים מקרב הכוח שחיק במוצב. „הלכנו ממש להיתנק", משחזר דוד נחליאל את רגעי־האימה. „כיוון שכך, החלטנו להיכנס לתוך אחת התעלות הפנימיות המקיפות את המוצב בתוך הבונקר הגדול. הרעיון היה לנסות ולפרוץ מתוך התעלה הזאת החוצה!".

התגנבות בלילה

באותם הרגעים של אחר־צהריים, ביום־הכיפורים, היו בתעלה כ־20 איש מקרב 55 האנשים שנמצאו במוצב־החרמון בשעה שהחלה המלחמה.

מפקד המוצב, קצין התותחנים, „במבי" ודוד נחליאל ציפו לסורים בדריכות רבה. הם הגיעו. הבחינו בשלושה והשליכו רימון־יד. השלושה זינקו לאחור, סגרו בשניה את הדלת. הרימון התפוצץ על הדלת הפנימית ואיש לא נפגע. לא היה ספק שבעוד רגע־שניים יסתערו הסורים עוד פעם, ואולי עוד פעם.

„באותו רגע ידענו: מפה אין שאנס לצאת!", אומר דוד נחליאל. „לחלק מהחבורה היה רק „עוזי" ומחסנית אחת.

האנשים סגרו את הדלת השנייה, המוליכה לתעלה והתיישבו בתוך התעלה. היה חשוך, כיוון שהגנראטור נפגע. לא היה גם שום קשר עם העולם החיצון. אפילו לא עם האנשים האחרים שהיו במוצב־החרמון. ישבו וחיכו. „קיווינו, שאולי תגיע תגבורת".

דוד נחליאל הצמיד אוזנו לדלת. נדמה היה לו, שהוא שומע צעקות בעברית „טוהר!", „טהרו!" והיה נדמה לו שהתגבורת הישראלית הגיעה. אבל, הוא טעה. הסורים ירו על הדלת. אחר־כך חדלו מן הירי. מאחורי הדלת, ציפה להם סמל דוד נחליאל רק רימון־יד היה בידו.

„פתאום שמעתי צעקות בערבית", נזכר נחליאל, „היה ברור לי, שבינינו לבין הסורים מפרידה רק הדלת. כל האנשים ישבו בתעלה בדממה מוחלטת. דיווחתי למ"מ, חגי פ., ולמפקד המוצב, על הצעקות ששמעתי מעבר לדלת־הפלדה...".

השעה היתה כבר 21.00.

לא היה ספק למפקדים, שקיצה של החבורה קרב. היתה רק אפשרות אחת להציל את חיי החיילים. לצאת מהתעלה לברוח מתוך המוצב המוקף באנשי־קומאנדו סוריים. הם עשו זאת. בשקט. בשקט. חגי פ. שהיה פצוע ממהלך־הלחימה, הוביל את האנשים דרך התעלה אל מכשיר־המכ"ם ההרוס שבראש המוצב, ומשם — החוצה.

„היה פחד", נזכר דוד נחליאל. „היה מתוח מאוד...".

עשרים אנשים נמלטו מתוך התופת. בכוח החוד נעו חגי פ. ו„במבי", אחריהם נעו כל האחרים, בהם גם נהג מן המוצב, בלתי־חמוש.

„במרחק 20 מטרים ממגר ראיתי שלושה חיילים סוריים שלא הבחינו בנו", נזכר דוד נחליאל. „לא פתחתי באש כדי שלא להתגלות... חגי פ. הכיר פירצה בגדר־המוצב. יצאנו ונענו לעבר מצפה־השלגים ולעבר השטח הסורי".

לילה, חשוך וקריר. עשרים אנשים נמלטים אל חיים חדשים. כמו לא מאמינים שנחלצו מציפורני הצבא הסורי, הם נעו במהירות רבה.

להתרחק מהתופת

כבר שעת־חצות. שחור. בדרך. אור־ירח מלא הקל על הראייה למרחוק. מפעם לפעם נתרדו: מאיזור מוצב־החרמון שמעו קולות־נפץ, ליגם דאב, אבל הכל היחרכו בתנועה המהירה. חשוב היה להגיע לרכבל התחתון מהר, ובכל מחיר. הם חצו את הכביש מצפון לדרום באיזור הרכבל העליון.

ואז נפתחה עליהם אש רצחנית מטווח קצר. „הסורים מיקמו שלושה מארבים לרכבל באיזור הרכבל העליון. הם ראו אותנו בבירור וירו עלינו מטווח 10 מטרים או פחות", נזכר דוד נחליאל. האנשים בטור הישראלי השתרעו אפ־יים־ארצה. נפגעו? אולי. עשו זאת מחשש ליפגע? אש־תופת ניתכה מהמארבים. ולאנשים שקרסו מולם לא היו אלא „עוזים" ומחסנית אחת.

תוך שנייה, אולי פחות, הבין דוד נחליאל, שאין לו סיכוי להישאר בחיים אם יוסיף להיות במקום הזה. הוא פתח באש מתוך ה„עוזי" ורץ, כבוכה־אמוק, לתוך אש־המארבים. „את האנשים שהיו סביבי לא ראיתי יותר", נזכר. „הם לא קמו".

הוא רץ ורץ ורץ. בוודאי שלא עבר כמה עשרות מטרים. אבל הריצה הזו נראתה לו כאילו לא תסתיים לעולם. במרחק־מה מהמארבים הסוריים עצר לרגע ופגש בשני שרידים אחרים מן החבורה הישראלית: הנהג, ידידיה, שלא החזיק בשום כלי־נשק מאז תחילת המלחמה וסמל בשם אבי, איש פיקוד הצפון. אחרי רגע הגיע גם מפקד מוצב החרמון.

בו־במקום החליטו להמשיך ולברוח מן התופת, כאשר האחד מחפה על השלושה שמדלגים. וכך עשו. חיפו ודילגו. חיפו ודילגו. התרחקו מן הסורים, מן הסכנה, מן המוות.

„באחד הדילוגים נפתחה עלינו אש ממרחק חמישה־שישה מטר. פתחתי באש. זרקו עלי שני רימוני־יד", נזכר דוד נחליאל, איש חטיבת חיל־רגלים. „הרימונים התפוצצו לידי אבל לא נפגעתי. עפו עלי נתזים מן הסלעים. שמעתי קולות שואגים בערבית: „אירפע אידאק!" („הרם ידיים!!"). הרגשתי גם מכה בראש. חשבתי, שזו אבן, מתברר שכדור פגע בקסדה שלי. צעקתי: „אוסקוט!" לעבר הצועקים והיורים הסוריים, והשבתי צרור. התגלגלתי עם השלושה האחרים והגענו לשטח מת...".

השרידים שהגיעו

הם הוסיפו לברוח. נעו על הכביש במהירות רבה. לבסוף, הגיעו למקום שממנו הבחינו בשלושה טאנקים.

אחד התבונן במשקפת: „שלנו!". לדוד נחליאל היה נצנץ ירוק. הוא הדליק אותו ועם חבריו פנו לעבר הטנק בצעקות: „יהודים! צה"ל!".

טאנק אחד ירה.

„לעזאזל" רטן דוד נחליאל, „דווקא עכשיו...".

הוא רץ אל הטאנק. הורה לו לחדול לירות. נשארו עם הטאנקים בלילה ולעת בוקר הגיע פליט נוסף מחבורת הישראלים, שנתקלה במארבים הסוריים באיזור הרכבל העליון. עופר, פצוע קשה, הוא חולץ והועבר לבית־החולים. מאנשי מוצב החרמון הגיעו עוד שלושה אנשים לקלעת־נמרוד ושניים אחרים לאחר מכן, צה"ל. סך הכל: 10 אנשים מתוך 55 שאיישו את מוצב־החרמון ביום־הכיפורים. האחרים נהרגו במהלך הקרב או שנפלו בשבי הסורי.

דוד נחליאל עצמו לא פונה לאחור. מהמקום שבו פגש משלושה הטאנקים פנה למוצב צה"ל על קו־הגבול והוסיף להילחם מתוכו עד תום שבת. כאילו לא היה שותף לאחת החוויות המזעזעות ביותר של מלחמת יום־הכיפורים.

בעמודים אלה, רואה לראשונה אור הסיפור המלא של המלחמה על מוצב החרמון, נפילתו בידי הסורים — ופרשת הסתננותם של שרידי מגיניו, חזרה אל קווי כוחותינו

כו במקום החליטו להמשיך ולברוח מן התופת, כאשה האחד מחפה על השלושה שמדלגים. וכך עשו. חיפו ודילגו. דילגו וחיפו — עד שהתרחקו מהסורים, מהסכנה, מהמוות...

מפקד הכוח הסורי
(צילום: אלי גראציאני)

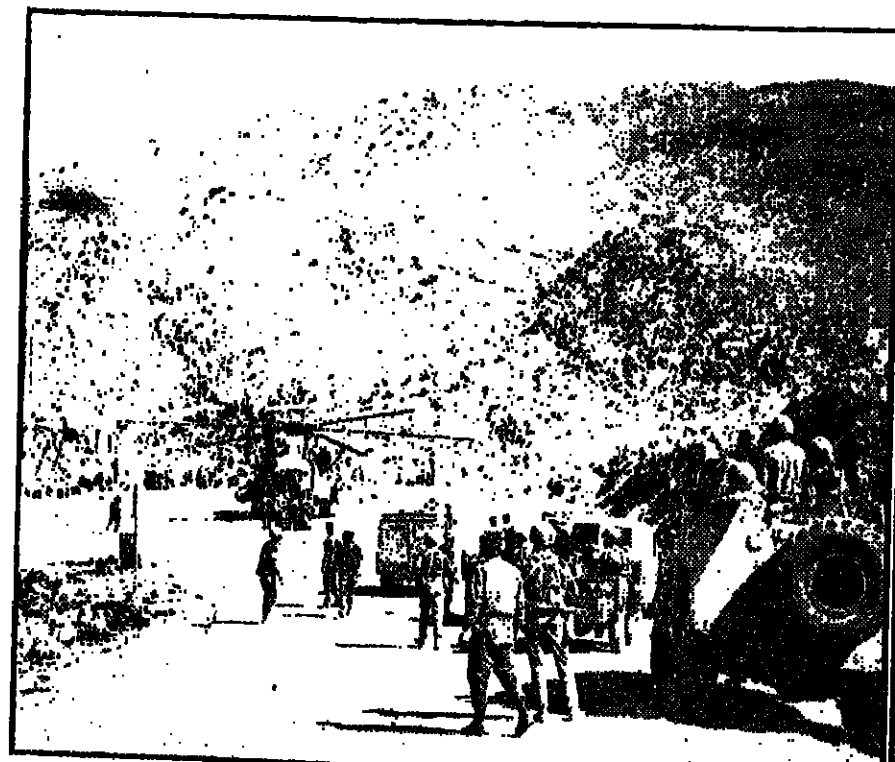

אזור הרכבל העליון — בו נחתו הסורים ובו ארבו לבורחים

דגל ישראל וגולני — שוב על החרמון

חיפה
זקוקה לאיש
שהוכיח את עצמו

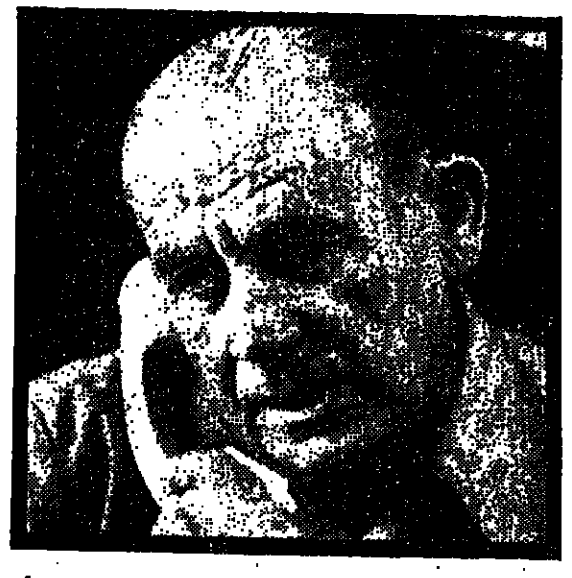

חיפה זקוקה לשינוי. לא כל אחד יוכל לבצע אותו.
דרוש אדם עם תנופה וחזון, בעל כושר בצוע מעולה ונסיון רב.

יוסף אלמוגי הוכיח בתפקידיו הממלכתיים (אפילו על דעת יריביו) שהוא אדם כזה.
הוא האיש שיביא את המפנה בחיפה.

יוסף אלמוגי
לראשות העיר

הצבע אמת
המערך / מפלגת העבודה הישראלית-מפ"ם

מפעלי „ידיעות אחרונות" מחלקת הספרים

ספרו של
ד"ר אלי תבין

גילויים שטרם פורסמו על היחסים בין ההגנה ואצ"ל שהסעירו בזמנו את הרוחות.. על תרומתו של בגין למניעת מלחמת אחים.

המחיר — 23.— ל"י

ספרו של
יעקב לוינגר

הספר מקיף דיונים יסודיים על מהותה של דת ישראל ועל המצוות ומשמעותן.

ספר שנועד לסטודנטים במדעי היהדות, במשפטים, למדינאים, למורים ולכל אדם משכיל המתחבט בבעיות היסוד של הקיום היהודי.

המחיר — 10.— ל"י

הנערה שהביאה את המלחמה
ספרו של **עמוס קולק**

בספרו החדש
הנערה שהביאה את המלחמה

מעלה המחבר שאלות רגישות שעליהן אמר הסופר ג'יימס מיצ'נר, „כך צריכים לכתוב היום צעירים בישראל".

המחיר — 13.— ל"י

להשיג בכל חנויות הספרים או ישירות „ידיעות אחרונות", מחלקת הספרים, ת.ד. 14125, מיקוד 61140, תל-אביב.
נא לשלוח לי את הספר: ☐ החזית השניה ☐ בין שיגרה לחידוש ☐ הנערה שהביאה את המלחמה. מצ"ב צ'יק/המחאת דואר על סך של———ל"י.

להתעורר

מאת
עמנואל בר-קדמא

במאי יקי יושע
בחיפוש אחר הטוב

דורית, שרון ויקי
שנה של צילומים

בעוד התיאטרון הממוסד והקולנוע המסחרי מוסיפים לחיות כאילו לא היתה מלחמה בעולם, באות אלינו שתי הפקות, הצגת-סאטירה וסרט-קולנוע, המביאים אלינו את הדי הימים, כפי שהם נראים ונשמעים בכלי היצירה האמנותית

במה, אז אפשר לנחק אנשים מאצל הטלוויזיה וגם למשוך אותם למרות קשיי התחבורה. אבל, כאשר באולמות התיאטרון יש שממה רוחנית — מה רע ב„איירונסייד"?

מעגל סגור

בשנים האחרונות, כמעט „טאבו" לדבר על סרט אמנותי ישראלי. ה-קיטשים למיניהם זכו להצלחות מס-חריות כל-כך מסחררות, שאיש לא העלה בדעתו לעשות משהו אחר. על-כל-פנים, שום בר-דעת לא העלה בדעתו להשקיע במשהו אחר. נסיונות אמנותיים בתחום הקולנוע נידונו ל-קטיעה, משום שלא נמצא להן קהל — ולא נמצא להם קהל משום שלא היו בשלים, והם לא היו בשלים מ-שום שאיש לא נתן צ'אנס לבמאים להמשיך ולהתפתח, כי איש לא רצה להשקיע בניסויים אמנותיים.

סיפור במעגל סגור.

אפשר למנות במאים רבים עם „משהו בבטן", שאינם עושים דבר, חלקם אחרי סרטם העלילתי הראשון, משום, שאין שום גורם אשר יעזור להם בכך. סרטי „שקשוקה" — בבק-שה, „קשקושים" בשביל „אינטליגנ-טים" — לא. האטימות לא הילכה רק בגדולות, לא היו חסרים רק הכספים להשקעות הגדולות בסרטים אמנו-תיים. ההתנכרות ירדה אל הערמת קשיים קטנים על דרכם של יוצרים אמנותיים — קשיים כמו אפליה ב-קיום של מועדי עבודה במעבדות וב-אולפנים (המסחריים משלמים מייד, וב„קש"...) ובמציאות מפיצים ובתי-קולנוע מתאימים. איש לא רצה להס-תכן באמנות.

גם היום, אחרי המלחמה, זה לא השתנה. בהבדל אחד: גם סרטי „שק-שוקה" כמעט ואין עושים.

כמו יעקב אגמון ב„לוקש 73", מצא את עצמו גם יקי יושע, במאי צעיר בן 20, עם סרט גמור-כמעט, שהמלחמה החריפה את האקטואליות שבו. „שלום (תפילת הדרך)" היה כבר, בערב יום-הכיפורים, בשלבי-סיום.

ליקי יושע היה, מאז ומעולם, „משהו בבטן". בגיל 17, ביים את סרטו הקצר הראשון, שסביבו קבוצה של כמה צעירים כמותו. אחריה, עשה שלושה סרטים קצרים נוספים. ביסודם של סרטים אלה, כמו בשל „שלום (תפילת הדרך)", היא תחרות של אי-נחת, של אי-הסכמה עם הסביבה.

סיפור פשוט

„עכשיו", אומר יקי יושע הממוש-קף ומגודל-שיער, „זה באופנה להגיד מחדל, ושהכל רע. אבל, אני הרגשתי את זה עוד קודם — ואת זה ניסיתי להגיד בסרט. זה לא נולד אצלי ביום-הכיפורים.

„החיפוש הוא הנכון", מוסיף יקי. „המלחמה הגבירה אצלי את אי-הנוחות. יש לי איזו הרגשה מחורבנת, שהסרט הזה כאילו תופס טרמפ על המלחמה. הייתי מעדיף, שלא יהיה סרט ושלא תהיה מלחמה".

יקי יושע היה, לפני למעלה מ-שנה, עלם צעיר, שרצה לעשות סרט. כמו שאמרנו למעלה, הוא לא יכול היה לקוות, שמישהו יעזור לו. „במקום לחכות עד שתבוא מהיכן-שהוא הישועה — ולהגיע בינתיים לגיל 40 — החלטתי לעשות מה שאני יכול", אומר הבמאי. הוא גייס את משפחתו — אמו, העייתו (דורית יושע, המל-את את אחד התפקידים בסרט וגם שימשה עוזרת במאי ואשת-לכל-מלאכה) — גייס חברים, פנה לשח-קנים כמו אברהם בן-יוסף, שעבד כמעט בהתנדבות, והלכו לעשות סרט ב-16 מילימטר, שחור-לבן.

הסיפור הוא פשוט. שלושה אנשים צעירים (יקי, דורית יושע ואירית מוהר) המחפשים את עצמם, החיים בתיסכול ובעימות עם כל העולם — עם המבוגרים, עם הממסד, עם הצ-בא, עם האווירה ברחוב. הם מחפ-שים, בעצם, איזשהו „טוב" — ו„טוב" נאיבי, אם תרצה.

את ה„טוב" הזה חיפש גם יקי יושע, לפני שעשה את הסרט, כאשר פשוט נטל מכונית ומספר חברים ויחד יצאו, כמו דיוגנס בשעתו, לי-סינר ברחבי הארץ, לחפש את ה„טוב" הזה.

„את הטוב שחיפשנו, לא מצאנו", מספר יקי יושע, „אבל זה הצריך מס-קנה: או-שאתה משלים, או שאתה קופץ לים או שאתה משתף אנשים נוספים בתחושה שלך, ואולי אתה מוצא גם אצלם הד דומה — ויחד, אולי, אפשר לעשות משהו לשיפור המצב. הצורה שלי לשתף אנשים נוספים בהרגשה שלי היתה — לע-שות סרט".

צילומי הסרט נמשכו למעלה מ-שנה, היו אינסוף משברים. דרך משל, הצלמים התחלפו ארבע פעמים. אבל התוצאה מצדיקה. הדברים נאמרו. לא שבסרט אין גימגומים, רעיוניים ואמ-נותיים, של איש צעיר — אבל, בהח-לט יש תנר ויש שיחזור כמעט דוקו-מנטרי של אווירת שש-השנים, עם ההשלכות האפשריות לימים האלה.

אהרן אלמוג, גלית ישי ודני מסינג ב„המלחמה האחרונה"
סאטירה עצובה

„חגיגת ההשמצות"

באחד הקטעים בסרט, נותן הבמאי לחבורת שחקנים — אילן תורן, נסים עזיקרי וישראל גוריון — לשוחח שיחה חופשית. זה מתגלגל לוויכוח רעיוני-פוליטי. זה אקטואלי, זה חו-תך. פתאום, אנו רואים ולמדים, שה-מצוקה לא נולדה למחרת יום-הכיפו-רים.

ליקי יושע, אין זה חדש. „אז, חש-בו כולם, שמצוקה זה פנתרים ודיור צפוף. אבל, לי ולכמה שכמותי היתה מצוקה הרבה יותר עמוקה, הרבה מ-עבר למצוקה החומרית. היתה זו מצו-קה, שבאה כתוצאה מהתבוננות, מ-ראיית של כליכך הרבה סיאוב ומס-ביב. המלחמה רק החריפה את התחו-שה, רק החישה את הצורך הקריטי בפתרון".

אבל, הוא מוריד את הראש. הוא עדיין פסימי. אני פוחד", הוא או-מר. „שהכל יחזור להיות נורמאלי. זאת אומרת — מסואב".

— והסרט לא ישרת את מטרתו?

„כשעשיתי את הסרט", הוא מח-זיר, „חשבתי, שאני מביא בשורה מיידית. רק יראו אותו האנשים וזה יהיה להם מעין אור חדש. עכשיו, אני חושש, הוא ייכנס לחגיגת-ההשמצות הכללית..."

נשיא על הכוונת

הסיפרון „כל בדיחות אשכול“, שיצא לאור בזמנו בישראל, נראה כהזמנה לחתונה לעומת ההספדים והאשכבות הבוטים והציניים שעורכים בארה"ב העיתונות, הסיפרות, תעשיית הבידור והפלקאטים

מה שהנשיא האמריקני ריצ'ארד ניכסון עשה לתעשיית הפלקאטים, עשתה לפניו רק מרלין מונרו. ואילו מה שתעשיית הפלקאטים עשתה לניכסון אינו אלא רצח ממדרגה ראשונה, רצח־אופי. ניכסון — המעיין הלא־אכזב של הגראפיקאים — נפח בתעשייה זו חיים חדשים, והיא שוחטת אותו כל בוקר מחדש. אנשים אומרים שיש לו פרצוף של קצב. אני לא יודע מה זה בדיוק „פרצוף של קצב“, כי לרוב הקצבים שראיתי יש פרצוף של עורכי־דין. אך לאחר וייטנאם ולאחר מערכת השקרים של קמבודיה שנחשפה ולאחר פרשת־ווטרגייט, יותר ויותר אנשים מגלים שאכן לנשיא פרצוף של קצב. פרצוף שכזה מתאים לתעשיית הפלקאטים כמו חרדל לנקניקייה.

כל אותם מנהיגים ישראלים המתמחים בצעקה: „שופכים את דמי...“, נראים כלהקת נערים מפונקים בהשוואה לנשיא האמריקני, שדמו הפך מוזן למים. אם לא למיצרך־החודש. הספרון „כל בדיחות אשכול“, שיצא לאור בזמנו בישראל, נראה כהזמנה לחתונה לעומת ההספדים והאשכבות הבוטים והציניים שעורכות כאן העתונות, הספרות, תעשיות הבידור והפלקאטים לנשיא ניכסון. אפילו בתוכנית הטלוויזיה המפורסמת והסבונית של דין מרטין עושים צחוק מהנשיא. אי־אפשר בלי הצחוק הזה, שאינו סאטירה אלא צרור בדיחות ישירות, לא מסובכות ובעלות פואנטה שווה לכל נפש.

ניכסון האמיתי

את עבודת הביקורת וההוקעה הכי טובה עושים הפלקאטים. כל פלקאט שווה אלף מאמרים, כי פלקאט אין צורך לקרוא, כמעט. אין גם צורך לחשוב אם כותב המאמר צודק או לא, אם הוא עצמו צדיק כל־כך גדול, אם הוא עיקבי, אם הוא גם בעד התנועה לשיחרור האשה. הפלקאט כאילו ירד מן השמים, חד וחלק. בתצלום מס' 1: פרשת ווטרגייט מכסה על מבושי הנשיא. תצלום פשוט, מוסר־השכל פשוט: אם תוסר המגבת (ווטרגייט) ייחשף הנשיא בכל עירומו. גם הטכניקה פשוטה: מונטאז'. הרכיבו את ראשו של ניכסון על גוף של דוגמן. אם הרעיון אינו גאוני, הוא לפחות מבריק, כי הוא תמציתי ואינו נזקק לפרשנות. מי שחי את פרשת־ווטרגייט יודע במה מדובר.

תצלום מס' 2: זהו ניכסון האמיתי, המצהיר שהוא מבקש „שלום עם כבוד“ בווייטנאם. „שלום עם כבוד“ היתה סיסמתו בנאום־לאומה המפורסם. הסיסמה הדימאגוגית, שנאמרה באופן הדימאגוגי האופייני כל־כך לניכסון, עוררה ניתוך והתנגדות. הפה הצהיר הצהרות שלום, והידים אחוז בנשק — ראה הפלקאט שגם הוא נעשה בשיטת המונטאז'. סיסמאות בקלטות היטב בתודעת הציבור. ניכסון מומחה לסיסמאות. גם אנשיו, המעידים בפני ועדת־החקירה בפרשת ווטר־גייט, מומחים לסיסמאות אותן הם יורים במצח־נחושה, ללא כל מבוכה ניכרת לעין. „שלום עם כבוד“ היתה הצהרתו של ניכסון עם שביתת־הנשק בווייטנאם. „למיטב זכרוני“, ו„בנקודה זו של זמן“, הן מטבעות־לשון אוטומאטיות של אנשי ניכסון לפני ועדת־החקירה, שאינם חלים ואינם זזים בהצדיקם כל פעולה בלתי־חוקית בנימוק של „טובת המדינה“ ו„בטחון לאומי“.

בשביל העתונות, הפלקאטים ותעשיית־הבידור, הסיסמאות הנ"ל הן הנשק הטוב ביותר. השימוש החוזר בסיסמאות מוכיח, שהסיסמא היא בומראנג. כשניכסון אמר „שלום עם כבוד“, הבריות קיבלו זאת בספק, ביודען שניכסון הפוליטיקאי חייב היה למצוא איזו נוסחא־מילולית, שתהלום את מהלכיו הפוליטיים. היום, כאשר הבדרן ג'וי בישופ אומר „שלום עם כבוד“ נרעים אולמות מלאים בצחוק; גם אם חסרים לו אותם חירוקי־שיניים ולסת שלוחה כתם נעזר ניכסון, הסיס־מאות והפלקאטים הוסכים לציבור מאמרים וסיפרות פוליטית שלמה. ה„שלום עם כבוד“ מציג את הדברים כמות שהם נראים לביקורת, ולכן אין צורך לקרוא את ארט בוכוואלד או את ראסל בייקר או את פיליפ ריט או את פיט האמיל.

ייתכן, שלטווח־ארוך סופרים כפיליפ רות („תכנופיה שלנו“) עושים עבודת חשובה מזו שעושים הפלקאטים. ייתכן, אך אין כל בטחון, שהמושג „טווח־ארוך“ חשוב כל־כך בנסיבות פוליטיות בהן תגובה מיידית של הציבור חשובה לאין־ערוך מגיבוש־דעת איטי הנותן, אולי, תוצאות לאחר שנים. חוץ מזה שני אחוזים, אולי, קוראים את פיליפ רות; ואת הפלקאטים רואים וצורכים 60—80 אחוז של האוכלוסיה. עוד חוץ־מזה אחד: המסקנה הנובעת מפיליפ רות זהה להלוטין עם זו העולה מן הפלקאטים: שהרמייה, הצביעות והשחיתות שלטת בפוליטיקה האמריקנית. ואם פיליפ רות אינו יונתן סוויפט („מסעי גוליבר“), אז למה לטרוח לקרוא אותו כשיש פלקאטים מול העינים?

תזכורת חזקה

תצלום מס' 3: ניכסון מבוקש בשיטת ה־Wanted המשטרתית. כל הדגים הקטנים כמו גונזלס, מגרודר, סלואן, סטרוגיס, נתפסו. הדגים הבינוניים כמו ארליכמן, מיטשל, האלדמן, ג'ון דין, נחשפו. רק הכריש הגדול, ניכסון, מסתובב חופשי. הוא מבוקש על־ידי הזנון האמריקני, המאמין באשמתו ובאחריותו לכל אותם מעשי שחיתות פוליטיים ואזרחיים שהתגלו תוך כדי פעולת ועדת־החקירה בפרשת ווטרגייט. הציבור, או לפחות חלק נכבד ממנו, מקווה שהוועדה תעמיד את הנשיא אל הקיר.

הנשיא המסתתר מאחורי ערפל ווטרגייט

שיטת ה־Wanted לא הומצאה עם ניכסון, אך היא שימושית ומוצלחת ביותר אתו. עם שיטת הזריקה לכלבים של עוזריו הנאמנים המכסים עליו, עם שיטת הגנת־הבצל. כל הקליפות (ארליכמן, מיטשל ואחרים) נושרות, ולאחריהן ישאר רק ניכסון המבוקש.

העתונות לא מרפה מניכסון, ובזאת היא דומה לכתובת על הקיר שאינה נמחקת. בזאת היא גם דומה לפלקאט הדבוק לחלון־ראוות בטיימס־סקוויר, ניו־יורק. חלון־הראווה עומד קבוע, ועשרות אלפי אנשים חולפים על פניו מדי יום. כשניכסון ניבט אליהם, בכל עליבותו ובישימונו; אין לך תזכורת חזקה מזו. על ניכסון סוגרים אמצעי־התקשורת באינטנסיביות עצומה. לצופה מן הצד נדמה, שניכסון הנורק. הצופה הישראלי אינו מכיר עתונות שכזו, שלא לדבר על טלוויזיה שכזו. אמריקאי, שיצפה בראיונות הטלוויזיוניים הישראליים, המוכתבים מראש, לא יאמין שהוא לא רואה סאטירה טובה על איזו רפובליקה עממית או משטר־כנופיות בדרום־אמריקה. גם העתונות האמריקנית שונה מזו הישראלית: כשהיא נועצת שן במשהו חשוב היא אינה מרפה. ניכסון־ווטרגייט מחזיקים את העתונות האמריקנית בציצית־ראשה, ואותו פיט האמיל הנ"ל רואה בניכסון־ווטרגייט חזות הכל. הוא כותב על המירוץ לראשות עיריית ניו־יורק, תוך זיקה לניכסון, על פתיחת שנת־הלימודים תוך זיקה לניכסון, על הפשע וניכסון. פיט האמיר במאמר הנ"ל על מירוץ הבחירות בניו־יורק כותב: „...כשניכסון פולש למדינות אחרות, שולח מפציצים להפגיז בתי־חולים בדרך להריגת האויב עם אדם מסוגו בבית־הלבן, נחוץ יותר מתמיד לנסות להפוך את ניו־יורק לאי של שפיות והגיון...“

ואני מתייחס רק לעתונות המימסדית, לעתון כמו ה„ניו־יורק פוסט“. מה שעתוני־מחתרת (איזה מחתרת?!) כמו „סקרו“ מדפיסים אודות ניכסון אינו אפשרי כלל אף לציטוט בישראל. הוא הדין שקאריקטורות ובפלקאטים הרואים את אור המחתרת.

מחליפים סוס

תצלום מס' 4 מדבר בעד עצמו. הנשיא יושב על האסלה, המים מאיימים להציפו והוא, שוב בפראזה אופיינית, אומר: הכל ברור לחלוטין. זהו הפלקאט הפחות נועז מבין הפלקאטים הנועזים בנושא ניכסון.

ההבדל העיקרי בין הביקורת העיתונאית לבין תעשיית הפלאקטים הוא, שהעיתונות עצמת עומדת לביקורת, ואילו הפלאקטים לא. כלומר, אותו עיתונאי פיט האמיל עומד בביקורת קוראיו. הוא חייב להוכיח להם, שיש לו חוט־שידרה עצמאי, שהוא לא מתנפל רק על סוסים מוכים. הוא גם חייב לבסס את טיעוניו. ואילו יצרן הפלאקטים הוא אדם אלמוני, חברת מו־ליים אלמונית, שאינם חייבים להוכיח גם חצי דבר. הם מין ממזרים מסחריים שבשולי הזירה הפוליטית שמיכתם היחיד הוא: לעשות כסף או לא. אם לא, או נכשלת. וזו גם הביקורת היחידה החלה עליהם. ברגע שלא יקנו את הפלקאטים, הם יורדים מעל לסרק, או מחליפים פרק, כלומר סוס. אך אם בוכוואלד או פיליפ רות יכשלו פעם אחת יותר מדי, הם יתקשו למצוא לעצמם סרק חדש.

ואם ההבדל הנ"ל אינו מספיק, קיים הבדל נוסף משמעותי ביותר, ולא רק לתמימים: המוטיבאציה. יצרני הפלקאטים פועלים ברובם מתוך מניעים ושיקולים כלכליים ומיסחריים. פיט האמיל פועל כפי שהוא פועל, כי איכפת לו; או כך לפחות נדמה לקוראיו. גם פיליפ רות כותב מתוך איכפתיות ומעורבות מובהקים. קשה לטעון נגדו, שהוא התלבש על „נושא חם“, משום ש„נושאים חמים“ הם הנושאים הטיבעיים שלו. וכשאתה חושב על המניעים, חלק מהפלקאטים נראים כהלצה מוצלחת או לא, כמשהו הקשור למרכז אך מונח בשוליים. ואף אותם פלקאטים בעלי איכות סאטירית טובה ראויים למחשבת שנייה אודות אומץ־הלב, המניע והאחריות־האזרחית של יוצריהם. מחשבה שנייה שאין בכוחה להמעיט את הרושם המצטבר ואת התפקיד שממלאים למעשה הפלקאטים בתוך נוף הדמוקראטיה וחדות־הביטוי הקיצוניים של ארה"ב. אלה מחשבות של מתבונן מהצד. אמריקאי שפוי לא יטיל דופי מיסחרי ביצרני הפלקאטים, בשעה שמדיניות־החוץ של מדינתו ומי־נויים פוליטיים מקומיים ניקבעים על יסוד שיקולים כלכליים. האמריקני, בעקבות ווטרגייט וגילויי וייט־נאם וקמבודיה, חדל להידהם. תצלום מס' 6 מראה, שהנידהם היחידי הוא הנשיא ניכסון, העובר את כל שלבי ההתפלויות.

„שלום עם כבוד“

שלבי ההתפלצות של הנשיא

ריצ'ארד ניכסון: המבוקש האחרון

אהרון בכר

מכירה פומבית

מצבנו מעולם לא היה

ארץ גושן, נחלת אבותינו העתיקה, חזרנו אליך על־מנת לא להיפרד לעולם. על־פני המישורים האלה, למרגלות ג'בל עתקה, צעדו משה ואהרון. כאן נאנקו בני־ישראל תחת נטל החומר והלבנים. מכאן הם יצאו מעבדות לחירות. על־פני החולות הקדושים האלה, ששת אלפים וכמה שנות שילטון מצרי חיללו אותם בכל טומאו־תיהם הפרושות על־פני השדה, עשו את צעדיהם הראשונים אבות אבות אבותינו זכרונם לברכה.

ארץ גושן, פיסגת כל חלומותינו, עטרת תפאר־תנו הלאומית, ערש צמיחתנו, מולדת קוממיותנו, חזרנו אליך שנית. רכב ישראל ופרשיו שוב חונים על־פני המידבר הגדול, נורא ההוד והתיפארת, ו־כולנו משתוקקים להישאר בו לעולמי עד. יבוא יום ועל־פני החולות האלה יצמחו היאחזויות נח"ל, ישובי עולים, עיירות פיתוח, מרכז ישובי גושן ומרכז עירוני גושניאל, עיר ואם בישראל.

ששת אלפים וכמה שנים היתה פיסת האדמה הזאת, בשר מבשרנו וחלק מנחלת אבותינו ההיס־טורית שבוייה בידי צר ואויב. בימי השלטון המצרי אף לא הורשינו לבוא אל החולות האלה, לדרוך עליהם ביראת קודש ולהשתטח עליהם בגעגועיהם אין־קץ. אשרינו שזכינו ליום הגאולה.

*

כמש לנגד עינינו הולך ומתרחש החיזיון ההיסטורי המופלא של שיבת ישראל לארצו. אתמול שכם וענתות, היום ארץ גושן וג'בל עתקה והאגם המר, שבמימיו הקרירים טבלו אבו־תינו בצאתם ממצרים.

אל יהיה ספק בלב איש. אם שכם אדמת אבות היא — ג'בל עתקה מה היא? פאיד מה היא? מי שכופר בזכותנו ההיסטורית על פאיד, כופר בזכות ישיבתנו ביפו וברמלה! מי שאומר שצריך להחזיר את ג'בל עתקה — שיחזיר קודם את הרי אפריים והרי צפת!

מעולם לא לטשנו עינינו לאדמותיהם של אח־רים. תמיד כיבדנו את זכותם של שכנינו מחרחרי־ הדמים לשבת בטח בארצם. וגם היום, חרף העובדה שחלקי מולדת אחרים, מארץ גושן בואכה נחל מצרים, שבויים בידי צר ואויב — עדיין מושטת ידינו לשלום אמת, שלום כמו בין אנגליה לצרפת, שלום כמו בין בלגיה להולנד.

גם לערבים שנשארו בארץ גושן שלוחה מצידנו ברכת שלום וברכת ברוכים הבאים בצל קורתנו. מאז ומעולם כיבדנו את זכויות הזולת, מאז ומעולם נהגנו רוחב לב וליבראליזם במיעוט היושב בקירבנו. הם יהנו ממלוא הזכויות, בתנאי שישבו בשקט. הם יוכלו להצביע לפרלמנט המצרי ולהשתתף באין־מפריע בחיים הפוליטיים בקהיר. לא נפריע בעדם. אנחנו נבחר להם ראשי עיר ונציגי ציבור שינהלו להם את חייהם האוטונומיים. כל מי שירצה בכך יוכל לקבל רשיון עבודה בישראל, בתנאי שלא ישחה בתל־אביב במשך שעות הלילה. אין בליבנו כל ספק, כי ישראל שוב מביאה להם בכנפיה את בשורת הקידמה והרווחה הכלכלית. מתי היה להם כל־כך טוב? מתי פרחו אי־פעם עסקיהם, כפי שהם פור־חים עתה? ששת אלפים וכמה שנות שלטון מצרי מנוון העמידו אותם על סף שואה כלכלית, על סף חרפת רעב, והנה גם להם זרחה עתה השמש, ישראל אור לגויים.

*

אין זו רק שאלה של זכות היסטורית, אם כי גם בכך אין טעם לזלזל. זוהי גם שאלה בטחונית ממעלה ראשונה. בפעם הראשונה מאז תקומת ישראל בארצו מעניקים לנו מרחבי גושן ההיסטורית עומק איסטראטגי ראוי לשמו, ומרחב התראה אידיאלי.

והיה אם תפרוץ אי־פעם מלחמה בינינו לבין שכנינו, שוב לא יתחוללו הקרבות קרוב כל־כך למרכזי האוכלוסיה שלנו, בטווח תותחים מביר־גפגפה ובטווח קאטיושה מראס־סודאר. ארץ גושן תהיה להם מחסום. תעלת המיים המתוקים היא מחסום מיים בלתי־עביר. מרחבי גושן הם זירה אידיאלית לקרבות שריון בשריון, וכל צבאות מצ־רים יוכרעו אחת־ושתיים, תוך עשרים וארבע שעות, ארבעים ושמונה מאכ־סי־מום.

הישיבה כאן, על־פני הקווים הבלתי־עבירים האלה, מעניקה לנו תחושת ביטחון ועוצמה. היא מחזקת את כוח ההרתעה של צבאנו ומפיחה מורך רוח בלב המצרים. אם יש עדיין אנשים נפוקחים בצמרת המצרית, הרי הם יודעים את האמת שאי־אפשר לסלק אותנו מכאן, שלא על דרך המלחמה תהיה תפארתם. כבר הוכח בעבר שאין הם מכירים שפה אחרת, חוץ משפת העובדות המוגמרות, אם לנקוט בלשון זהירה. ובכן, עובדת ישיבתנו כאן, בארץ גושן ההיסטורית, משכחת את יצרי המלחמה והנקם שלהם, והנבונים שבהם יגיעו במהרה למס־קנה שמוטב להשלים עימנו, מאשר להלחם בנו בתנאים כאלה.

ויוצא מכך, שישיבתנו כאן אינה פתח לעוד מלחמה, לעוד סיבוב עקוב דמים, אלא דווקא פתח לשלום אמת ובר־קיימא, שלום כמו בין בלגיה וכולי.

*

הוגים הדיפיטיסטיים שוב משליכים יהבם על הזיונות שווא והבל, כמו ועי־דת ז'נבה, כאילו יש בדיבורים סביב השולחן להביא את השלום, שכולנו מיחלים לו. וכי מי אינו מייחל לשלום. האם יש בארץ הזאת יהודי אחד, אפילו אחד, שנפשו איננה יוצאת לשלום? אבל איזה שלום? אנו אומרים רק שלום בר־קיימא, שלום כמו בין בלגיה וכולי.

האם על שלום כזה מדברים בז'נבה? האם נוש־תתת ועידה זו על כיבוד הדדי של זכויותיהם ה־היסטוריות של כל העמים באיזור?

בז'נבה מתכוונים לאנוס אותנו, אבל אל לנו להתמסר בקלות. בז'נבה מתכוונים לנשל אותנו מעל אדמתנו, וכל זה תמורת מה? תמורת פיסת נייר שערכה כקליפת השום. האם נמיר את שלומנו ואת בטחוננו בפיסות נייר חסרות־ערך? האם נפקיר את האינטרסים החיוניים ביותר בהסכמים חסרי־ערך? האם נמיר את נחלת אבותינו העתיקה בנזיד העדשים של שלום מפוקפק התלוי על בלימה? האם נסמא את עינינו בתעתועי שווא?

אנו חוזרים ואומרים, והעבר הוכיח זאת היטב, כי לא בהסכמים מפוקפקים תלוי השלום והבטחון, אלא בעצם ישיבתנו על הקווים, בעצם אחיזתנו במאחזים איסטראטגיים בטוחים, בהקמת ישובים בשטחים המשוחררים שמעבר לתעלה, בהיאחזות של קבע בג'בל־עתקה ההיסטורי, בהקמת עיר ימית על שפת האגם המר, בגאולת הקרקע באיזור פאיד, בהקמת עיר עברית מול איסמעיליה, עיר שתקרא איסמעיליה עילית, ועיר עברית, ליד העיר סואץ, קרית־סואץ.

מי שמוכן לסגת היום מארץ גושן, יהיה מוכן לסגת מחר ממרחבי סיני. ומי שייסוג מסיני, מי יודע לאן יהיה מוכן לסגת מחרתיים!

*

קטני אמונה ורואי שחורות שוב מנסים להפיח בנו רוח תבוסתנית ולערער לנו את המוראל. מה כל הדיבורים האלה על שעת חי־רום? מתי לא היתה אצלנו שעת חירום? עשרים וחמש שנים אנחנו חיים במדינה הזאת, ולא היתה עוד שעה אחת שלא היתה שעת־חירום!

דואגים פתאום לחיילים שנמצאים בארץ גושן. מה יש לדאוג? מה רע להם שם? יש להם מזון בשפע, יש להם בגדים חמים, יש להם ערבי בידור, יש להם סרטים, יש להם הכל. מה חסר להם?

מה זאת אומרת רוצים הביתה? מה יש להם לחפש בבית? ארץ גושן זה כבר לא בית? איפה הם ימצאו בתל־אביב נוף כזה, אוויר כזה, איפה תהיה להם הרגשה של עוצמה וקוממיות? בתל־אביב?

הם ישארו שם. הם רוצים להישאר שם. הם מתחננים. הם לא יזוזו משם. חיילנו האמיצים לא יזוזו. אף שעל! אף שעל! מצבנו מעולם לא היה טוב יותר. מעולם! אין לנו על מי לסמוך, מלבד על כוחנו. העולם כולו נגדנו. אל תירא עבדי יעקוב. עומק איסטראטגי, גבולות בטוחון, שלום אמת ובר־קיימא. התנחלות בהר ובבקעה. הוי ה־חווה הסינית / חזרנו אליך שנית / את בליבנו, ליבנו תמיד! מצבנו מעולם, אבל מעולם, לא היה טוב יותר!

דעת העתונות על רבינוביץ

הארץ

בשל מחדלה של עיריית תל־אביב נוצרים שני תהליכים שליליים בתל־אביב: ראשית, העיר המוזנחת הולכת ו־מתעכרת; שנית, נוצרת אווירה של אנרכיה בה יכול כל אחד להפר את החוק מבלי שיובא לדין.

מאמר ראשי

דבר

עבור מה משלמים מסים לעירייה? כביש גישה — אין; נקיון מינימלי — אין; הסדרת התנועה — אין; הגנה כלשהי על זכויות התושבים בפני מטרד ציבורי — אין.

יוסף כנען

הארץ

אינני מכיר בעיריית תל־אביב גם איש אחד שאתנגד כל כך לגישתו לפיתוח העיר כשל רבינוביץ...

שבתאי טבת

ידיעות אחרונות

עורקי התחבורה של תל־אביב סתומים באופן קבוע. נסיעה בעיר היא עינוי, והמצב הולך ורע.

רפאל בשן

על המשמר

כאשר ביקרה גולדה מאיר בתל־אביב כאורחת העירייה — הזמינו אותה מארחיה לביקור קצר במוזיאון ההיסטורי של העיר. גולדה התרשמה ממנו מאד וכאשר הגיעה ללוח מודעות מן הימים ההם, שבו הבטיחה העירייה כי הים יטוהר — אמרה בחיוך: „זה בדיוק כמו עכשיו..."

מרדכי גילת

מעריב

רבינוביץ, תסלח לי, אבל הדברים יהיו קשים • רבינוביץ, אני לא יכול עוד לסבול את היתושים • אבל היתושים מזמזמים וצוללים ועוקצים ולא נותנים מנוח • רבינוביץ, אני אומר שאין לי יותר כוח *** רבינוביץ, תיזהר, אני אומר לך, תיזהר • מבוהר שעקוץ יתושים אל הקלפי דוהר *** ואם לא תעשה משהו מהר — אז אתה מוכרח לדעת • שאני מסוגל להאמין לכל הבטחת בחירות של להט.

יעקב שרת

מעריב

„דרך היסורים הקפקאית של אזרח תל־אביבי — מבוך של מסדרונות ואשנבים; התרוצצות מבנין לבנין; חוסר קומוניקציה בין אגפים ופקידים... מה שרקוב שם באותו בנין הוא, כפי הנראה, הגישה והשיטה".

מנחם תלמי

עיתים

„במשך השנים האחרונות דחקו את הפועלים מהעיר הזאת ומפעלים תעשייתיים נטשו את תל־אביב. יתר על כן, בעיות השיכון למשפחות פועלים צעירות ובעלי מקצוע הרחיקו מהעיר את העתודה הפועלית עד כדי סכנה מוחשית לעצם כלכלתה הבסיסית".

מזכיר ההסתדרות יצחק בן־אהרן
באזני העיתונות 4.9.1973

הארץ

ראש העירייה שבוי בידי המנגנון. יקום חברות מחברות שונות, העובדה נשארה: המנגנון הקבוע והוותיק הוא השולט. כשהוא מתפנה לכך, וכשאינו בחופשה, ראש העירייה לא יוכל לעשות דבר בלי הסכמתו של המנגנון. והמנגנון יוציא את נשמתו של אזרח שבא להסדיר רשיון לתוספת בנייה, אם אינו נעזר ב„מאכער".

נתן דונביץ

ראש העירייה אינו ראש העיר. ראש עיר מדבר, מגיב. הוא קולה של העיר. כאשר מעשי שוד אירעו יום־יום ו־בריונים התעללו בעוברים ושבים באין מפריע, לא נשמע קולו של ראש־העירייה. אתה מתאר לעצמך מצב כזה בניו־יורק למשל, או בירושלים? לעיריית דימוי שלילי, ולא איכפת לי כלל אם יזמין המערך סקר דעת־קהל, תפור לפי מידה, שיראה כי מר יהושע רבינוביץ הוא בחיר־העם וכי העירייה היא פאר היצירה המוניציפאלית. זה לא ישנה את תחושת האדם החי בעיר זו, ובוודאי לא את תחושתו של מי שנזקק לשירותי מנגנונה של העיר. איזו ביורוקרטיה!

נתן דונביץ

כל החורף אנו שומעים על תכניות הפיתוח האדירות של חוף תל־אביב, חומת בתי מלון תחסום סופית את משבי אויר הים אל העיר, היושבת כמו בבקעה, והנה בא הקיץ, ומתברר כי גזרות נרחבות של שפת הים אסורות לרחצה, מזוהמות, והעירייה מגיבה בדרכה המקורית: אינה מציבה מצילים, וההמונים רוחצים בזוהמה ללא פיקוחו של מציל. העירייה לא תהיה אחראית לטביעה, היא הרי הודיעה כי אסור לרחוץ שם — בנכס הטבעי היקר ביותר של עיר זאת.

נתן דונביץ

להט לתל־אביב יפו. עכשיו יותר מתמיד.

חל טעמ

הליכוד

מאורעות ופלאים בעולם הגדול

טיסת בכורה בגיל שמונה. בונה הטיסנים הקטן ביותר של אנגליה, קווין ברידג'מנט בן ה־8, זכה למתנה מיוחדת במינה. כאשר קראו אנשי חיל־האוויר הבריטי בעתונים על להיטותו של הילד אחרי טייס, הזמינו אותו לשדה אוקינגטון הצבאי ואירגנו לו סיבוב במטוס אימונים „וארסיטי". כמובן, שלאחר הטיסה הכריז קווין, כי הוא מתכונן להיות טייס.

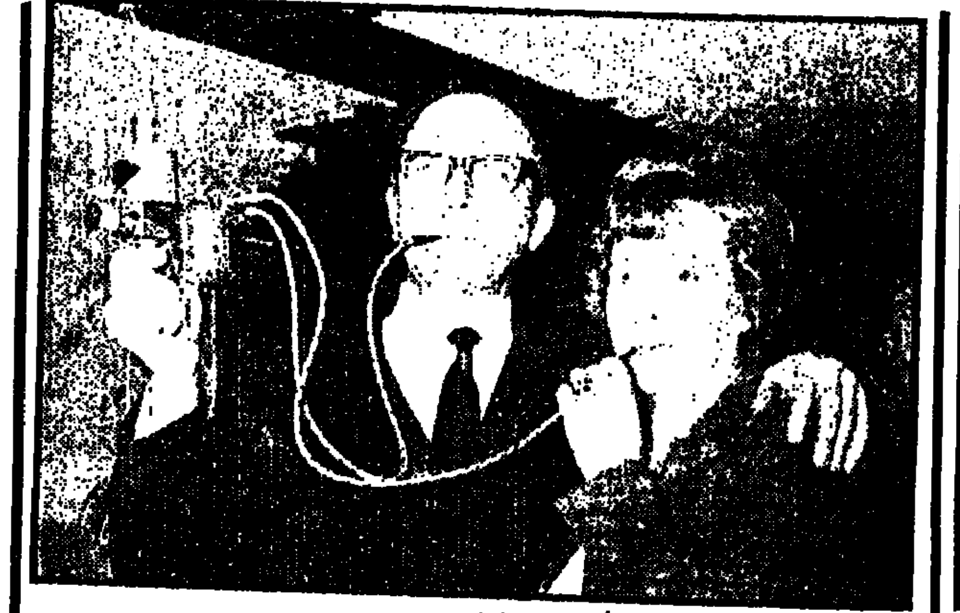

הקרבוראטור הפך למיקטרת. כאשר רוצה בריאן קול בן ה־43, תושב קובנטרי, אנגליה, להרגיע את עצביו, הריהו מוצץ את הקרבוראטור שלו. אין הכוונה לקרבוראטור מלא דלק, אלא למיקטרת שהותקנה מקרבוראטור של מכונית „רולי" ישנה על־ידי קול עצמו. אגב, המיקטרת הטכנולוגית זכתה את קול בפרס של 1000 ל"י בתצוגת מיקטרות מקוריות, שנערכה בלונדון.

ריגול רוסי בחופי סקנדינאביה

אנשי שני בסיסים גדולים של חיל־הים הדני יכלו לעקוב באחרונה אחרי תנועותיהם של ספינת ריגול סובייטית מסוג חדש.

היה זה כלי שייט קטן ומהיר יותר כ„ספינות־הדייג" הגדולות והמסורבלות אשר שירתו את הביון הימי הסובייטי בעבר. הספינה עברה בשלהי ספטמבר במיצר שבין האיים הדניים פיוניה וזילאנד ונכנסה לקטגאט — הים הפנימי המשתרע בין ה־איים הדניים לחצי־האי יטלאנד, והמהווה מעין פרוזדור לים הבאלטי.

בהיותה בקטגאט פעלה הספינה ללא כל מאמץ להסתיר את אופיה האמתי. יער האנטנות שעל סיפונה והמכשירים האלקטרוניים, שהשתרבבו ממנה, נראו היטב אף לעין בלתי מזויינת.

למרות שדנמארק חברה בברית „נאטו" לא עשו השלטונות שלה דבר כדי לעצור את ספינת הרי־גול הסובייטית, או לסלקה מן האיזור.

נראה, כי חסינות סובייטית זאת היתה תוצאה של התגברות השפעת היסודות השמאלניים ב־דנמארק; ושל חתירת המדינה הקטנה והשלווה לנייטראליות בין שני הגושים — ולוא גם במחיר של הינתקות מברית הגנה מערבית.

השמאלנים זממו לחטוף את הס

האסיר הקשיש והוותיק ביותר בעולם — פושע המלחמה הנאצי רודולף הס — עלה שוב לחדשות. למרבה הפלא נקשר הפעם שמו דווקא עם המחתרת האנארכיסטית השמאלנית — „כנופיית באדר־מיינהוף".

היה זה לאחר שנעצר אחד הסוהרים השומרים על הס בכלא שפאנדאו הברליני — ונחקר ארו־כות. החוקרים גילו, כי האיש היה קשור עם „כנו־פיית באדר־מיינהוף" — המוסיפה לפעול גם לאחר שמנהיגיה נדונו לתקופות־מאסר ארוכות. הסוהר שוחרר — מאחר ולא נמצאו ראיות מספיקות להע־מדתו לדין, אבל, הוא לא הוחזר לתפקידו.

עתה נודע מחוגי המשטרה המערב גרמנית, כי הטרוריסטים קשרו קשר עם הסוהר, כדי לחטוף את רודולף הס ולדרוש תמורתו כופר־נפש.

במיקרה שמדינות המערב וברית־המועצות, ה־אחראיות לשמירה על הס היו מסרבות לשלם את הכופר, היו הטרוריסטים „מוכרים" אותו לניאונא־צים המערב־גרמניים, השואפים לשחררו ולהבריחו לאחת ממדינות אמריקה הדרומית.

עם סיכולו של קשר זה נראה כי הס יסיים את חייו בכלא. הרוסים מסרבים בכל תוקף לשח־רר את המנהיג הנאצי, אשר יחוג את יום הולדתו ה־80 בתחילת שנת 1974; ואילו ממשלת ווילי בראנדט אינה לוחצת לשיחרורו.

הרוזן מוביל פחם. על שלט הרישוי של משאית־פחם זאת מצויין כי בעלות הוא הרוזן קליוטון לאורה. ואכן, המשאית נוהגת בידי בנו בן ה־24 של לורד לונסדייל הבריטי, המחלק פחם בקירבת הטירה המשפחתית, במאמונט ברידג'. הוא טוען, כי יש לו הכנסה נאה מניכסי משפחתו, אך אין הוא מוכן להסתפק בה; והוא מעדיף להשתכר מעמל כפיו. הכנסותיו מחלוקת הפחם מגיעות ל־600 ל"י בשבוע.

כל סודות סוכנות הביון

היה זה יום שחור בתולדות הריגול. שלושה פועלים ניצבו בלאנגליי שבקירבת וושינגטון, והקי־מו שלט ענק בזו הלשון: „מטה סוכנות הביון ה־מרכזית".

כך עלה שירות הריגול האמריקני, רשמית, על פני השטח, 25 שנה לאחר הקמתו. מפקדו ה־חדש של השירות, וויליאם קולבי, לא הסתפק בכך, אלא הזמין את העיתונאים והצלמים לסיור מודרך בצומת־העצבים של הפעילות החשאית האמריקנית.

הסיור נערך בקומות העליונות בלבד, בהן שוכ־נים מישרדים, שאינם שונים למראה ממישרדי־מס־חר אמריקניים אחרים. לעומת זאת, לא זכו ה־כתבים לבקר בשמונה קומות המרתף המשוריינות והאטומות כנגד קרינה גרעינית. במרתפים אלה שוכנים המחשבים האלקטרוניים של סוכנות הביון, וכן תחנת השידור המקשרת את המיפקדה עם 8000 סוכנים, הפזורים ברחבי־העולם.

ציור צילום, הקשור אל מחשבים, מאפשר לכל מיסמך להופיע על מסך טלוויזיה־במעגל־סגור, ליד שולחנו של העוכד, המבקש לעיין בו.

במעמקי הבניין הגדול גנוזים 40 מיליון תי־קים, המכילים מידע על כל אדם — וכל דבר — בעולם העשוי לעניין את סוכנות־הביון. התיקים מכילים תצלומים — טביעות אצבעות, תרשימי שי־ניים ואמצעי־זיהוי אחרים.

במחלקה אחרת של הסוכנות קוראים מומחים 300 אלף ספרים, עיתונים ומיסמכים בחודש, ומל־קטים מידע למחשבים בקצב של חצי טונה ב־שבוע.

מחלקת ההאזנה של שירות הביון האמריקני עו־קבת אחרי שידורים ב־150 שפות זרות. התשובים שבהם מוקלטים ומנוסחים על־ידי מומחים.

על כל הפעילות הזאת נמתחה באחרונה ביקו־רת חריפה בקונגרס האמריקני, אחדים מצירי ה־קונגרס טוענים, כי התקציב של 1000 מיליון דו־לאר לשנה, המוענק לסוכנות־הביון הינו מנופח מדי, ואינו מוצדק על ידי הישגי הסוכנות.

בעוד עובדה זו שנויה במחלוקת, אין מחלוקת לגבי עובדה אחרת: אי־אפשר לשמור את פעילות סוכנות הביון המרכזית בסוד.

בכך נוכח באחרונה קבלן וושינגטוני, שביקש לברר את מיספר עובדי הסוכנות. הוא התקשר אל לאנגליי ונענה, כי זהו מידע סודי. אולם, כאשר התקשר עם השגרירות הסובייטית בוושינגטון, השיבה לו פקידת המודיעין ללא היסוס: „בסוכנות־הביון המרכזית של ארצות־הברית עובדים כיום כ־16 אלף איש".

תרבות הסודה והקוקה־קולה

צירוף של קוקה־קולה ואספירין אינו משכר. אבל, מי הסודה הם אמצעי מצויין לייצוב שיער. זהו רק אחד הגילויים בסיפרו החדש של הסופר האמריקני לורנס דיץ, „משקאות הסודה". דיץ, בן ה־33, הוא מומחה בשטח זה. הוא מחזיק באוסף ענק של בקבוקים, מגשים וכרזות פירסומת של כל סוגי המשקאות — מן „ה־7־אפ" ועד לקוקה־קולה ופפסי־קולה.

לדבריו, הומצאו רוב המשקאות התוססים ב־דרום ארצות־הברית. הם נמכרו תחילה כתרופות נגד אפרעות בעיכול, או כאמצעים להלבנת השניים. בקוקה־קולה המקורית נמצאו כמויות קטנות של הסם המשכר קוקאין. אבל, מאז 1905 נאסר השימוש בסם זה.

פרשה בפני עצמה היא הקשר בין המשקאות הקלים לפוליטיקה הגבוהה. כך, למשל, שתו ה־ערבים קוקה־קולה עד אשר הקימה החברה מיפעל בישראל. מאז שותים הישראלים קוקה־קולה ואילו הערבים עברו לפפסי־קולה.

הקוקה־קולה אף הפכה בעיני הקומוניסטים ל־סמל האימפריאליזם האמריקני. מדינות הגוש ה־מיזרחי משתמשות לא פעם במילים „קוקה־קולוני־אציה".

ואחרון אחרון — מסתבר, שבימי השנים ה־אחרונות לא חל שינוי ניכר בחולב המשקאות ה־תוססים. התוספת החשובה ביותר למישחת הקולות והתבלינים היא הסודה הדיאטטית.

תעלומת הגנב השותק

עבריניה הקשוחים של אירופה מפורסמים ב־יכולתם לבלום את פיהם בעת כל חקירה מישטר־תית. אבל, שיא השתיקה נשבר באחרונה דווקא על־ידי הגנב אלמוני, שנלכד בלונדון.

הצעיר המזוקן, בהיר השיער וכחול העיניים, נעצר ביוני 1973 שעה שניסה לגנוב ממנורי הסטו־דנטים בקריית האוניברסיטה בלונדון. הוא סירב למסור לחוקרים את שמו, או כל פרטים אישיים אחרים; ומאחר ובארכיוני המישטרה לא נמצא סימן הכר לתמונתו, או לטביעות־האצבעות שלו, הוא הועמד לדין כאלמוני.

השופטת הלונדונית סרה הארווד ראתה בשתי־קתו נסיבה מחמירה; ושלחה אותו לתישעה חודשי מאסר, בכלא היתה התנהגותו מופתית. הוא נודע כ„מר איקס" או כאסיר 149929; ואילו חבריו לתא כינוהו, משום־מה, „צ'ארלי".

הוא שוחרר, לפני ימים מיספר, מבלי שנתגלה סוד זהותו. הוא התחיק מעליו את העיתונאים, ש־צבאו על שערי הכלא; ואמר רק: „שילמתי את חובי לחברה. איני מעוניין בכל מגע איתכם".

אמר — ונעלם בתחנת הקרובה ביותר של הרכ־בת התחתית.

מישפטנים בריטיים טוענים, כי האלמוני יצא מכל הפרשה ברווח אחד: מאחר ושמו אינו ידוע, לא נרשם כל שם על גיליון ההרשעות שלו. הוא יוכל, איפוא, לשוב ולעבור עבירות ולהתעטף ב־שתיקה — מבלי להסתכן בעונש מוגדל.

הבקבוקים נעלמים מן העולם

בשנת 2000 יהפוך גליל של זכוכית בעל צוואר צר ופקק בקצהו למוצג מוזיאוני. הכוונה היא, כמובן, לבקבוק.

כיום נערכים ומושמדים הבקבוקים במהירות בסולת מוז, בה הם מיוצרים. אין פלא, שלתוחלת בלבד היעלמם של הבקבוקים תוך 25 שנה יש בסיס עובדתי איתן.

ארבע מדינות אירופיות, לבתוכן בריטניה, כבר הודיעו כי יקחו צליון להנהיג קיצוב של חלב, אם לא יימצא בעיית המחסור מבקבוקים, גם תע־שיית התרופות, הקמאת שוב ושוב להחזרת בק־בוקים, עלולה להגיע עד משבר — אם לא יימצאו מיכלים חילופיים.

מיכלי הפלאסטיק לא פתרו את הבעייה. הוית והמחסור קיים גם בשטח זה. יתר־על־כן, אורחים אירופיים רבים נרתעים מקניית חלב, או משקאות אחרים, במכלים פלאסטיים, בשקיות, או בקרטונים.

בינתיים משגשג באירופה ענף שיקום הבקבו־קים, אלפי אנשים מועסקים בחיפושים אחרי 5000 מיליוני הבקבוקים, אשר אובדים, נשברים, או מוס־קרים, מדי שנה בשנה. בבריטניה אספה חברת השיקום, אשר הוקמה על־ידי איגוד המחלבות, 100 מיליוני בקבוקי חלב ריקים בשנה האחרונה בלבד.

ישנם אנשים מוזרים, האוגרים בקבוקים ריקים. כך, למשל, נמצאו בצריף נטוש בפרברי לונדון 800 בקבוקי תרופות ריקים; ואילו במרתפו של בית לונדוני החוס נחשפו 4000 בקבוקי חלב מש־משים, במצב מצויין.

באחרונה נתבקשה מחלבה בסאפולק, אנגליה, לאסוף „כמה בקבוקים" מבית פקוח, אנשי המח־לבה מצאו שם למעלה מאלף בקבוקים, ועבדו אר־בעה ימים באיסופם ובהעמסתם.

רק כאשר הובאו הבקבוקים למחלבה, התברר כי היו אלה בקבוקים של מחלבה מתחרה.

המילחמה האחרונה, על גילוייה השונים, חוללה תסיסה בנוער. הוא הולך ומתקטב, נוקט עמדות — גם פוליטיות — ונוטה לעמדות הקיצוניות והברורות יותר. יש בקרבו הרבה יותר חיפושי־דרך מאשר בקרב המבוגרים, הרבה יותר נכונות לדון וללבן ולהסיק מסקנות מעשיות לגבי עצמו — והרבה יותר אופטימיות ואמונה בעתיד. רבים רוצים „לעשות יותר", אך אינם יודעים מה

מאת אביעזר גורן

שבועות האחרונים התבצע בלילות מבצע מקיף באיזור תל־אביב — רמת־גן: חוליות שוטרים עברו מבית לבית, על־פי רשימה מוכנה מראש, ועצרו חברים של קבוצה שמאלנית־אנרכיסטית. חברי קבוצה חתרנית זו פעלו בבתי־הספר התיכוניים, בעיקר בין ה„שמיניסטים", והסיתום שלא להתגייס לצה"ל, או אם יגוייסו — לערער את סדריו. כשנחשפה הקבוצה, לאחר ש„שמיניסטים" דיווחו על פעולותיה למוריהם, ואלה — למשטרה, התברר, כי היא ענפה למדי וחוליותיה פעלו, במתואם, במיספר בתי־ספר. עתה מתמקדת חקירת המשטרה סביב השאלה, האם התארגנה קבוצה זו ופעלה ביוזמה עצמית, או שמא הופעלה וכוונה מבחוץ.

גרם העובדה שגוף חתרני, אשר פעל לפחות בהשראה זרה, הציב לפניו כיעד את ערעור המוראל בין השמיניסטים דווקא, מעוררת שאלות נוספות:

● האמנם קבוצת־גיל זו — שחבריה נקראים ערב גיוסם לצה"ל — היא החוליה הרופפת והפגיעה ביותר בנוער שלנו, ועל כן נבחרה ל„טיפול" מיוחד?

ומשאלה זו, לשאלה שהיא רחבת־אופקים ואולי גם משמעותית יותר:

● כיצד השפיעו חוויית־המלחמה, ותוצאותיה, על הנוער? על השקפותיו והתייחסויותיו? על הערכותיו לגבי האידיאל הציוני ועל תוכניותיו האישיות?

אז־עקא, בישראל, המכריזה השכם והערב — זה עשרים־וחמש שנים ויותר — ש„הנוער הוא העתיד", אין כל גוף המרכז את הטיפול בנוער. יש תנועות־נוער, יש מועדוני־נוער עירוניים וגופים כמו „מועצת התלמידים" ו„נוער לנוער"; אבל אין הם מקיפים אלא חלק קטן מבני־הנוער. זהו אולי החלק הטוב, הפעיל וה„איכפתניק", אבל לא החלק האופייני.

מי שרוצה לעמוד על המתרחש בקרב הנוער, אין לו דרך אלא לבוא אליו — אל בתי־הספר, אל המועדונים, אל קרנות־הרחוב, אל מיגרשי־הספורט ולהנסות לדובבו. אין בתוצאה עריבה לחוק מדעי, זוהי, לכל היותר, התרשמות.

לעשות יותר

התרשמות שלי, לאחר שבועיים של „סקר" לא־מדעי כזה, היא: הרבה מבוכה, כמו אצל המבוגרים; אבל גם הרבה יותר חיפושי־דרך מאשר אצל המבוגרים. הרבה יותר נכונות לדון ולשנות עמדות; והרבה יותר נכונות להסיק מסקנות מעשיות לגבי עצמם; והרבה יותר אופטימיות ואמונה בעתיד.

בעצם הימים, שבהם סובבתי בבתי־הספר ובמקומות כינוס אחרים של בני־הנוער, התפרסם בעיתונות אודות קבוצה גדולה של תלמידי שמיניות מקיבוצי הדרום, אשר פנו אל שר־החינוך בקריאה לקצר ולתמצת את שנת הלימודים האחרונה, על מנת שתגיע קיצה, כולל בחינות הבגרות, עד פסח; זאת כדי שיוכלו להקדים ולהתגייס לצה"ל, או לפחות להקדיש את חודשי הלימודים, שייחסכו בצורה כזו, לעבודה בענפי משק חיוניים עד לגיוס. מותר לצטט מעצומה שלהם:

„...הגענו למסקנה, שלא ייתכן כי בימים גורליים אלה נמשיך לנהוג כאילו לא קרה דבר... אנו דורשים לנצל את הכוח ואת הפוטנציאל הטמון בנו..."

כאשר קראתי מיכתב זה בפני חבורה „שמיניסטים" מיקרית, שהתכנסה לבילוי ערב־שבת בביתו של שכן, היתה התגובה המעט כללית — של...

„לעם זה משוגע", אמר אחד מהם.

„יש להם מסגרת שבתוכה הם יכולים לפעול, ליזום. אנו, בעיר, משוללים נוחיות כזו. כל אחד מאתנו הוא בודד, אפילו אם הוא חש, כי עליו לעשות יותר משהוא עושה כיום — כיצד יוכל לתת ביטוי לתחושה זו?"

אבל, השאיפה „לעשות יותר" קיימת גם בעיר. דומני, שאפשר לראות בה את המכנה המשותף הרחב ביותר של השמיניסטים כיום, ואת הביטוי המפורש ביותר להשפעותיה של המילחמה עליהם. ויש מהם המוצאים את האפיק להמחשתה של השאיפה — גם בעיר.

אבי פ. (גבה־קומה, שחרחר, שמיניסט בתיכון־דתי בצפון תל־אביב, עסקן של „מועצת התלמידים") אמר לי:

„עד למילחמה היה ברור לי, שאנסה להתקבל לעתודה האקדמאית ולהתרכז בלימודי. היום אין זו נראית לי תרומה מספקת. כנראה אתגייס מייד עם תום השנה, וכמובן — ליחידה התנדבותית".

מתוך כשלושים בני־נוער, שעימם ניהלתי שיחות אישיות ממושכות — זו היתה התגובה של ארבעה. כמובן, לא כל השלושים התעתדו לפנות לעתודה או להמשיך בלימודיהם. כמחציתם ממילא התכוונו להתגייס מייד לאחר בחינות הבגרות.

מישגה יסודי

השאיפה „לעשות יותר" באה לידי ביטוי כבר עם פרוץ המילחמה. אותו אבי פ. אשר מטבע היותו בין ראשי הפעילים של „מועצת התלמידים" נטל חלק פעיל אף בהתנדבות הנוער בימי המילחמה, סיפר לי:

„כאשר צפרו הצופרים בתל־אביב, ביום הכיפורים, ידענו שהנוער צריך לפעול. נחפזנו — הפעילים של „נוער לנוער" ושל „מועצת התלמידים" — לבניין העיריה. היינו בטוחים, ששם נמצא מי שידריך אותנו. אבל, לא היה קיים שום אירגון להפעילנו, ואיש לא נטל לעצמו את הסמכות. היינו צריכים להקציע לעצמנו משימות... „גייסנו" צבע ויצאנו להאפיל פנסי־מכוניות. כבר במוצאי־שבת שאלנו אם צריך לחפור שוחות — אבל במשך שלושה ימים לא ניתנה לנו תשובה...

„ביום ראשון כבר השחירה רחבת העיריה מבני־נוער, המבקשים לעצמם תפקיד. היתה הרגשה — בגלל הנימה האופטימית של הודעות הראדיו — שגם העצם תסתיים המילחמה תוך ימים, והחבר'ה רצו להספיק ולהשתתף בה.

„ועדיין לא נמצא איש, שיארגן אותנו. לגדנ"ע היו משימות, חבריו הפיצו צווי־גיוס ועסקו גם בדברים אחרים. אך מאתנו התעלמו. אני חושב, שזהו מישגה יסודי. גם הנוער צריך להיות מאורגן במין שירות מילואים — אולי במסגרת בתי־הספר; שלכל בית־ספר יהיו משימות קבועות מראש למצבי חירום. נאמר, שבית־ספר מסויים „יוצמד" מראש אל בית־חולים מסויים, והתלמידים יידעו, שבמקרה של מילחמה — שם עליהם להתייצב אבל הואיל ולא היה אירגון כזה, ולא היה מי שיציב לנו משימות — הלכו החבר'ה וחיפשו עבודה ביוזמתם. הם הלכו למאפיות ולמחלבות, עסקו בהאפלה וממש הציפו את בתי־החולים... רק ביום הרביעי למילחמה נוצר תיאום ואנו התחלנו לפעול על פי משימות שירדו עלינו ממטה הגדנ"ע..."

אז החל השלב השני של התנדבות הנוער, כאשר מדי יום הופעלו במרחב תל־אביב כאלפיים צעירים ב„דיפון" גני ילדים, בחפירת שוחות בגנים ציבוריים, בעבודה בבתי־החולים וכדומה.

ב„שלב השלישי", עם התחדשות הלימודים, הצטמצמו המשימות למבצעים כמו ההתרמה למען „הוועד למען החייל", או הופעות של להקות נוער לפני מצוּעי צה"ל. והותירו את הנוער בהרגשה חבורה שהוא לא מיצה את מלוא יכולתו.

להרגשה מאכזבת זו ניתן ביטוי מפורש בכנס שנערך על־ידי מועצת התלמידים בחנוכה ושנושאו היה: תרומת הנוער למאמץ המלחמה.

פטיציות מעופפות

אפשר, שהרגשת־האכזבה היא שהולידה תחושה אחרת, שהיא בולטת במיוחד מאז המילחמה: ניתוץ ההילה של ה„מבוגרים" כקבוצה צודקת.

„ראינו אותם בכל השלומיאליות שלהם, כאשר לא הצליחו לארגן אותנו", אמר לי גיא, שמיניסט ארוך־שיער ומצועצע־לבוש, שלמראהו לא היית מייחס לו את היכולת למחשבה מעמיקה. „ושמענו על מחדלים בצבא ובממשלה. המסקנה היא, שלא כל מה שהמבוגרים אומרים או עושים צודק מראש. צריך לבדוק דברים לגופם".

מורים ומחנכים מציינים תופעה חדשה זו — הנוער מתעניין, קורא עיתונים, מאזין לתוכניות מלל בראדיו ובטלוויזיה, מתווכח. שמיניסטים רבים הודו בפני שאין להם „הכלים" לבחון את האמיתות, או את מידת הסבירות, של הדברים שהם שומעים. אחדים הביעו חרטה על הזלזול שגילו בעבר בתנועות הנוער הציוניות.

לימור, בת 17 ומשהו ויפהפיה, לבטח „מלכת היופי" של כיתתה, אמרה: „אצלנו בכיתה מתעופפות פטיציות ועצומות על כל נושא שבעולם והצעקות בהפסקה — בגלל הוויכוחים הפוליטיים — קולניות יותר מאשר בכנסת... אני חושבת, שזה טוב שהנוער יתעניין בפוליטיקה. פיתאום גילינו שהתעסקות בפוליטיקה איננה רק עיסוק לקומץ „עסקנים־מלידה" אלא — התוויית העתיד שלנו. ופיתאום אנחנו מגלים שאין לנו ידע מספיק לעסוק בנושאים פוליטיים..."

ההחלטה — שנתקבלה עוד בראשית המדינה — להרחיק את הפוליטיקה מבין כותלי בתי־הספר, נראית היום לרבים כמוטעית.

מעדיפים בעיות־יסוד

גוף אחד, המנסה זה מיספר שנים „לתפוס את הגלגל" הוא הסמינריון הציוני, המתקיים במשק קלמניה שבשרון, במסגרת הפעילות של מכללת „בית ברל". זו השנה הרביעית יוצאות לשם „שמיניות" של בתי־ספר, בעיקר מאיזור תל־אביב, למחנה של שלושה ימים (השנה — בשל גיוסם של מורים רבים — רק יומיים) שבמסגרתו הם שומעים הרצאות ומנהלים דיונים בנושאים אקטואליים, הנבחרים — במידה שהדבר ניתן לביצוע — מתוך תיאום עם הנהלות בתי־הספר או מועצות התלמידים שלהם.

שאלתי את ניבה ענבר, המרכזת את הסמינריון מאז הקמתו — אילו שינויים חלו בסולם העדיפויות של התלמידים בעיקבות המילחמה. היא ענתה:

„אשתקד, במידה שהתלמידים גילו נטיה לנושאים כלשהם (ובדרך כלל לא באה לידי ביטוי נטיה כזו; רוב בתי הספר התייחסו אל הסמינריון כאל פריט נוסף בתוכנית הלימודים, שצריך „לעבור" אותו על מנת להגיע אל היעד, בחינות הבגרות), הלה זה לנושאים אקטואליים; עבריינות נוער, סמים, פער חברתי. היום הנטיה היא להעדיף „בעיות יסוד": מה זה יהדות? הציונות ומטרותיה, הסיכסוך הישראלי־ערבי... אחד המבוקשים „הבטוחים" שלנו הוא גילל אבו־טועמה, העסקן הערבי הצעיר משייבה, המרצה על המיעוט הערבי בישראל. מרצה מצליח אחר הוא הרב שמואל הכהן אבידור מכפר־שמריהו, שהוא אולי היחיד מבין דוברי המחנה הדתי „המצליח" ליצור שפה משותפת עם נוער חילוני (בתי הספר התיכוניים־דתיים אינם משתתפים, מסיבות מה, בסמינריונים של קלמניה). יש ביקוש גם לדוברי המיפלגות, אבל המיפלגות עצמן אינן מגלות להיטות לשלוח את דובריהן לפורום זה, למרבה הפליאה. מלבד יוצא מן הכלל אחד או שניים. הם שלחו מרצים מ„קאליברים" קטנים מאוד..."

על מידת העירנות של התלמידים בעת ההרצאות אומרת ניבה:

„מאז המילחמה יש יותר עירנות והשאלות יותר בוטות. לא מסתפקים בקביעת העובדות על־ידי המרצה, אלא מוכנים להתווכח עמו..."

בסך הכל, לדעתה, המבוכה אצל הנוער וכן הפסימיזם לגבי העתיד, קטנים מאשר אצל המבוגרים.

התרשמותי שלי מן ההרצאה היחידה בה נוכחתי — מרצה ירושלמי בשם ד"ר אביחי דיבר על ייחודו של העם היהודי — היתה שונה. משתתפי הסמינריון, שתי כיתות של שני בתי־ספר תיכוניים־מקצועיים מאיזור תל־אביב, נחלקו לשלוש קבוצות: האדישים השקטים, האדישים הקולניים (אשר התלחשו ביניהם או השמיעו קריאות ביניים קולניות ושיסעו את המרצה עד שאיים להפסיק את ההרצאה ולחזור לירושלים) והמשתתפים הפעילים בדיון. אלה מנו שלושה או ארבעה, מתוך קרוב למאה תלמידים. וגם דבריהם העידו כמאה עדים שהנושא־בדיון איננו קרוב במיוחד לליבם.

„יש בתי ספר ויש בתי ספר", התנצלה ניבה בשמם. „והקו המבדיל איננו דווקא קו גיאוגראפי. לפעמים, דווקא בית־ספר מדרום תל־אביב מגלה יותר עניין ויותר בקיאות מאשר בית־ספר צפוני. כנראה שזה תלוי במידת ההתייחסות של המנהל, או של המורים, אל נושאי הסמינריון".

המילחמה נהיית קרובה

אפשר ואותה הילה מנותצת של המבוגרים, שהוזכרה לעיל, היא שעמדה כחיץ ביני ובין השמיניסטים, כאשר ניסיתי לדובבם על דבר־שברגש — על התייחסותם לצה"ל ולחובת הגיוס שתפקדם תוך פחות־משנה. נוכחתי שיותר משבעבר אני מתקשה לפתח שיח חופשי עם בני־העשרה. אכן, ייתכן והחיץ האמיתי: הוא פער השנים בינם לביני, שגדל...

מצאתי שהנכון ביותר הוא להיקלע אל בסמוך להם ולהאזין — מבלי להשתתף בשיחה. הזדמנות כזו נקרתה לי באותה מסיבה אצל שכני, אשר התנהלה בחדר הסמוך לזה בו ישבנו אנו, המבוגרים, וצפינו באיזה סרט־מתח בטלוויזיה. לפתע, משדממו הדי התיריות על המסך הקטן, גילתה, עקרת הבית, כי „שקט נורא אצל הילדים". ואז הבחנו כולנו, כי אכן הרשמקול הסטריאופוני שלצליליו הקדו — נדם.

התנדבתי לברר „מה הולד" וכך מצאתי עצמי צומד בפתחו של חדר, בו ישבו שמונה נערים ושש בנות — כולם שמיניסטים — ושוחחו חרישית ובהצינות מחרידה. הנושא היה — הצבא.

לא רציתי להיכנס ולנתק בנוכחותי את שטף השיחה, ולכן אינני יודע מי אמר מה, רק את הדברים שמעתי:

קולו של נער: „...אם לומר את האמת — הגיוס מפחיד אותי. אחרי המכה שהוכינו. כולנו יודעים שהצבא זה לא מהנהקיץ. המילחמה היתה יותר אכזרית ממה שתוארה לפנינו. היו בה הרבה יותר נפגעים וביניהם חברים, חושבי הרחוב, תלמידי בית־הספר שלי, מן המחזור שלפני־האחרון. כשהכרת את הנופל, המלחמה נהיית קרובה מאוד..."

קולו של נער: „...דווקא משום כך, משום שאלה הם חברים ומכרים היושבים היום בקו, אתה חש יותר רצון לעזור להם... אני מצדיק את הקיבוצניקים... היום אין ראש לשבת בבית־ספר ולדגור על הלומדים כאילו כלום לא קרה..."

קולה של נערה: „...אבל מה אנחנו יכולים לעשות?"

נער ב': „קודם כל, לפקוח את העיניים, להבין מה קרה, תהרגו אותי, אבל אני לא מוכן לקבל שמה שהתרחש ביום הכיפורים היה רק תוצאה של עדיפות הערבים. גם — אבל לא רק. אני חושב שמה שקרה במילחמה הזאת מעיד על ירידה באיכות הנוער שלנו, בכוונותיו להתח..."

הרבה קריאות ביניים על נכונות ההקרבה שגילו חיילי ה„סדיר" ביום הכיפורים.

הקול ממשיך: „...כשאני מסתכל סביבי, על החברים, על האידיאלים שלהם, על מידת האיכפתיות, אני לא מרוצה. איזה אתגרים יש לנו? בית־הספר הוא מכונה של תעודות־בגרות, ולומדים, כדי להגיע מהר למיקצוע — ולאו דווקא מיקצוע חשוב או מעניין, כי־אם מיקצוע משתלם. זה מה שקובע".

קולה של נערה: „...אולי מפני שאמרו לנו שהמדינה חזקה מאוד, עד שאין כבר מה לעשות בשבילה. התיישבות כבר לא צריך; חלוציות כבר מיותרת; ומה באמת נשאר? יש לי חברים ב„עודד" (תנועת המתנדבים לעזרת עיירות הפיתוח); אולי כדאי להצטרף אליהם..."

קול של נער: „...„עודד", או כל דבר אחר — העיקר לצאת מן השאננות של „יהיה בסדר", להיות נון־קונפורמיסט וביקורתי, לא להתבייש בציונות, בערכים. נדמה לי, שבהיינו בשנים האחרונות מפונקים מדי... אתה מעלה על דעתך את הבכמנליה של מותרות שהשתוללה אצלנו. אתה אומר לעצמך: מה שאירע לנו במילחמה לא התחיל ביום הכיפורים..."

קול של נערה: „מה שחסר זה מנהיג, שנותן דוגמה. בן־גוריון שהלך לנגב — אין היום דמות כזו..."

כאן נזכרתי ב„שליחות" שהוטלה עלי וחציתי את הסף: „מה זה, לא רוקדים?" שאלתי בעליצות מעושה. נבוכו.

„אין מצב רוח", מילמל אחד. אבל המארח קם והפעיל את הרשמקול. כנראה גם ריקוד בלי מצב רוח עדיף על חברתו של אחד ה„זקנים"...

לחקור, להבין, להשפיע

יש תסיסה בנוער.

המבוגרים חוששים ממנה, מתייחסים אליה בחשד; מביאים דוגמאות על בנו של פלוני ובתו של פלמוני ש„נשבו לשמאל" — ומנפנפים בדוגמאות אלה כמו שלפני שנה־שנתיים נפנפו במיקרים של בני־טובים שנתפתו לסמים.

אבל, קשה להתגבר על ההרגשה שניפנופי־האזהרות הללו אינם באים אלא לחפות על אוזלת־יד ועל אובדן ההשפעה. עד כמה שיכולתי לוודא בין מהלך המחקר, השטחי־למדי, שערכתי, אכן הנוער מתקטב. הוא נוקט עמדות, גם פוליטיות, וכדרכו של נוער בכל דור, בכל מקום — הוא נוטה לעמדות הקיצוניות והברורות יותר. אבל, לאו דווקא לשמאל. מספר אלה הרואים את מנחם בגין או את אריק שרון כגיבורם גדול הרבה מונים ממיספר מעריציהם של מאיר פעיל או אורי אבנרי. ו„חובשי הכיפות הסרוגות" זוכים להערכה כללית, לאו דווקא בבתי הספר התיכוניים־דתיים. ולבסוף, אם יובאו בחשבון גם הרבים שאינם מביעים עמדות לפחות לא בקול, יימצא כמדומני שההתפלגות המיפלגתית בקרב הנוער די מקבילה לזו שבין המבוגרים — אולי עם אחוזים גדולים במיקצת לקטבים משמאל ומימין. אך כללית — זו זהה.

השוני הבולט ביותר בין הצעירים והדורות הקשישים מהם הוא — שהצעירים אינם מקבלים את המישנות הפוליטיות וההברתיות כמצוות אנשים מלומדה. רוצים לחקור, להבין, לערער ובעיקר — רוצים להשפיע. נדמה לי, שהשנה תחול עליה תלולה במיספר המצטרפים לתנועות הנוער וכן יחול גידול ניכר במיספר הצעירים המבקשים לפעול במסגרת המפלגות — לוא אף יתנו להם.

משהו מוכרח להשתנות במדינה

משהו יכול להשתנות בתל־אביב

להט לתל־אביב יפו.
עכשיו יותר מתמיד
חל טעם
הליכוד

חינוך:

כשהילד רוצה לנצל מצב

לבית ולמשפחה

— מאת הדסה מור —

בשל העובדה שהמלחמה פרצה בראשית שנת הלימודים, התגלו אצל ילדים קטנים רבים, תופעות של סירוב ללכת לגן, או לבית־הספר, בצד סירוב לעשות דברים רבים, שבימים כתיקנם הם מבצעים אותם, ללא בעיות מיוחדות.

הסירוב נובע בעיקר בשל תלות־יתר שהתפתחה אצל הילד כלפי אימו, ורבות הן האימהות, שאינן יודעות כיצד להגיב על כך.

לגבי פעוט המבקר בגן, פירושו של מצב החירום בו אנו נתונים עכשיו הוא, היעדרותו המימושכת של אביו המגוייס מן הבית. בימים כתיקנם, הוא רגיל לראותו לפחות בשעות הערב, בחזרו מן העבודה. ואילו כיום הוא עומד מול העובדה הבלתי־מובנת לו, שאביו אינו חוזר משום־מה כלל הביתה והוא מפרש זאת כאילו אין הוא רוצה לראותו עוד.

כתוצאה מכך, הוא נאחז בדבקות־יתר באימו, אינו מרפה ממנה, דורש תשומת־לב מיפרזת, מרבה לבכות על לא דבר, וכאמור, במקרים רבים, אף מסרב ללכת לגן.

מה שמעציב הוא, שהמצב הזה תורמת לא במעט האם עצמה, בלא יודעין, בכך שהיא עצמה שרוייה במתח ובעצבנות בגלל כל טירדות הבית ועצם היעדרו של הבעל, ומתיחות זו מועברת לילד וגורמת לו חוסר בטחון מוגבר.

אימנם, קשה להיות גם אם וגם אב בעת ובעונה אחת, אולם השוב להפנין, דווקא בימים אלה, עלות נפש, השלמה עם המצב, להרבות בחיוכים ולבילוי עם הילדים זמן רב ככל האפשר, אך מבלי לגזול מהם את עצמאותם ולגרום להם לתלות יתרה.

בדברי ההסבר לילדים צריך לשים את הדגש על הזמניות והאירעיות שבמצב הזה, ולהבטיח להם „שבקרוב־בקרוב יחזור אבא מן הצבא ועד אז נחייה כרגיל, כדי שהוא יהיה מרוצה כשיחזור".

אסור בשום אופן לומר לילד, „כשאבא יחזור אספר לו שלא אכלת או שלא רצית ללכת לגן", בלי הלשנות, בבקשה. על כל פנים, אין להכריחו בכוח לעשות דברים שאינו מסוגל לעשותם. לא יהא בכך משום אסון, אם יום אחד לא ילך לגן או לא יאכל את ארוחתו. ברגע שיראה שאת מוותרת — יוותר גם הוא וימלא אחר מישאלותיך לגביו, כשם שאת ממלאה אחר מישאלותיו.

פסיכולוגיה:

צעירים לנצח

מאת
לאה אתגר
ארה"ב

אתה יכול להישאר צעיר לנצח, סבור ד"ר מקסוול מלץ, מנתח פלאסטי ידוע מפלורידה ומחברם של עשרות ספרים בנושא הנעורים.

ד"ר מלץ סבור שכל אדם יכול להישאר צעיר, וכהגדרתו „ללא קמטים בשיכלו ובנפשו" אם ידע לשמור על „צורתו המכובדת ולחיות בהתאם לציפיות שכבוד זה מכתיב לו".

אנשים המחבבים את עצמם, נוהגים להאריך ימים, טוען המנתח בן ה־74, שבעצמו פעיל כיום, כאילו היה בשנות העשרים שלו.

אם אתה טיפוס המתעורר בבוקר ונחרד מן המחשבה שעליך לבלות את היום עם עצמך, הרי סיכוייך להאריך ימים קטנים מסיכוייו של אדם הנהנה מחברת עצמו. אנשים השומרים על צורה מכובדת, ומכבדים את עצמם הם אנשים בעלי אורך חיים גדול יותר מאחרים.

זוהי הסיבה שד"ר מלץ סבור כי אנשים רבים צריכים ללמוד כיצד לחבב את עצמם, שכן פה טמון סוד הנעורים. הוא הממציא לכך שיטה הקרויה „תכנית שימחת חיים לחייך", אותה הוא מפרט בסיפרו „פסיכולוגיה קיברנטית". את עיקר הצעדים לשמחת־חיים ונעורים הוא מונה בנקודות הבאות:

* סלח לאנשים אחרים, מבלי להעמיד תנאים. אם אתה שונא מישהו ומתכונן לנקום בו, המציאות מוכיחת ששינאתך תגרום לך עצמך יותר צער ודאגה, מאשר אתה עשוי לגרום לו.
* סלח גם לעצמך. אתה רק יצור אנושי ונועדת לעשות שגיאות. השתדל להתרומם מעל כשלונות וזכור: „נולדת כדי להצליח — ולא להיכשל".
* הבט על עצמך באור החיובי ביותר. נסה לחשוב על הנקודות הטובות שלך. על הנקודות הרעות שבך, עבוד בשקט. ונסה לתקן ללא הרבה מהומות.
* אל תנסה לחקות אחרים. בעצם טיבעך נולדת שונה מן זולת ולכן השתדל להשלים עם מה שאתה.
* חייה בהווה לא בעבר. שכן העבר אינו חשוב. אל תשב ותמתין לעתיד, שכן חיים בהווה הם ההתרחשות העתיד.

את שיטת „החיים המכובדים" של ד"ר מלץ הוא מפעיל על אנשים רבים, גדולי הכוכבים עבור תחת סכין הניתוחים הפלאסטיים שלו. ד"ר מלץ ראה הרבה „יפים ועשירים" שטענו באוזניו כי הם „כשלון רציני" וכל זאת משום שחסרו את שיטתו הנפשית. הוא עוסק הרבה בשיפור הפנים ובהפיכתם לצעירים יותר, אבל את „קמטי הנפש" לדבריו, קשה יותר לתקן, שכן מעטים הם האנשים היודעים באמת את סוד הנעורים הנצחיים.

רפואה:

חתולים מעבירים סרטן?

— מאת ד"ר ב. עמוס —

האפשרות כי החתולים מעבירים סרטן, הועלתה במחקרו של ד"ר ויליאם הרדי, אשר מרכז לא מכבר ביונ'ז'. ד"ר הרדי בן ה־33, מן המרכז לסרטן ע"ש סלואן קטרינג שבניו־יורק, ערך את מחקריו על מחלת הלויקמיה, אצל חתולים.

לויקמיה היא מחלת סרטן הדם, בה תאי הדם הלבנים — הלויקוציטים — מתרבים ללא הרף, וחודרים לכל אברי הגוף ורקמותיו, בתהליך הרסני מתקדם.

ד"ר הרדי הוכיח כי המחלה מידבקת מחתול לחתול, ובעקבות זאת הסיק, כי המחלה נגרמת ע"י וירוס הנפרש ברוק החתול, בשתן וצואה שלו. חתול אחר הבא במגע עם ההפרשות נדבק ולוקה בסרטן הדם.

התופעה של וירוסים גורמי סרטן ידועה אצל האדם, אולם עד עתה טרם הוכח בוודאות, כי קיימת אפשרות הדבקה מאדם אחד לרעהו. ד"ר הרדי הוכיח את הדבר בוודאות — לגבי חתולים.

ד"ר הרדי מודה כי לא הצליח להוכיח כל קשר או מעבר בין סרטן החתולים לסרטן בני־אדם. אולם מאחר וידוע כי בעלי חיים רבים הם נושאי מחלות ומקור הדבקה לאדם — פותח מחקרו של ד"ר הרדי פתח למחשבה ולחקר. האפשרות כי החתולים עלולים להעביר סרטן ולדביק בו בני־אדם מסויימים.

סיר הסירים:

3 מנות ל־5 נפשות

ארוחה בת 3 מנות ל־5 נפשות, שמחירה אינו יקר, תוכנה ע"י מחלקת ההדרכה של ויצ"ו, והיא מורכבת מ: מרק שעועית, פילאף מהודו, כרוב חמוץ (או מלפפון חמוץ) ורפרפת תפוזים.

מרק שעועית

כוס שעועית לבנה, בצל שלם, 5—6 כוסות מים, 2 כפות רסק עגבניות, כף אבקת מרק, 1 בצל קטן קצוץ דק, שן שום, 3 כפות שמן, כף קמח, מעט אטריות (אם רוצים).

רוחצים את השעועית. שמים לסיר המרק יוצקים 3 כוסות מים רותחים ומשהים כשעה, מוסיפים בצל שלם ומבשלים באותם מים על אש קטנה עד שהשעועית מתחילה להתרכך. נותנים אבקת מרק ורסק עגבניות וממשיכים לבשל עד שהשעועית מתרככת לגמרי. בינתיים מחממים במחבת את השמן, מוסיפים בצל קצוץ ושום מעוך. מטגנים עד שהבצל מתחיל להזהיב, נותנים את הקמח, קולים אותו קצת, יוצקים כוס מים קרים, מרתיחים תוך בחישה ויוצקים את הרביכה למרק, מדללים את המרק במים רותחים, עד לסמיכות רצויה ומתבלים במלח ופלפל. אפשר להוסיף למרק, סמוך לגמר בשולו, מעט אטריות דקות או מרוכבות.

פילאף מהודו

600—700 גרם בשר הודו תחתון, ללא עצמות, ¼ כוס שמן, בצל גדול קצוץ דק, שן שום, עגבניה חתוכה לחתיכות קטנות, 2 גזרים חתוכים לקוביות, כוס אורז, 2 כוסות מים (בערך), כפית אבקת מרק, מלח, פלפל.

מטגנים את הבצל בשמן, בתוך סיר ששוח, עד שיתחיל להזהיב. מוסיפים בשר התוך לקוביות גדולות, מטגנים אותו טיגון מהיר ונותנים שום מעוך, עגבנית וגזר, מכסים וצולים כחצי שעה. בשעת הצלייה מוסיפים במידת הצורך מים חמים. כשמתחיל הבשר להתרכך, מוזיזים אותו הצידה, שמים את האורז, יוצקים מים עד מעל לאורז, מרתיחים ומתבלים באבקת מרק, מלח ופלפל. מכסים את הסיר במכסה מתאים ומבשלים על אש קטנה עד שהכל רך.

רפרפת תפוזים

2 כוסות מים, 2 כוסות מיץ תפוזים, ¾ כוס סוכר (בערך), 4 כפות אבקת רפרפת לימון.

מרתיחים את המים עם ½ כוס סוכר, בוללים את אבקת הרפרפת במיץ התפוזים, מוסיפים לנוזלים הרותחים ובוחשים עד שהתערובת מתחילה לרתוח. מבשלים על אש קטנה דקות ספורות. מורידים מהאש, מוסיפים סוכר לפי הטעם, מחלקים לצלוחיות ומקררים לפני ההגשה.

דגם "אמבסדור"

רהיטי אפרתי מזמינים אותך
לבוא ולראות
מבחר רהיטי איכות
במחירים ללא תחרות.

רהיטי אפרתי

למיטונאים
למפיצים
לועדי עובדים
ולכל אלה שקר להם...
"אדיב" פונה אליכם
בהצעה חמה:
תנורי חימום

תנורי נפט יפניים, תנורי אינפרא,
תנורי אמבטיה, רדיאטורים,
FAN-HEATERS ממיטב היצרנים
FUJIKA • AEG • NATIONAL • CO-DA
SIEMENS • SIMCA • TOYOSET

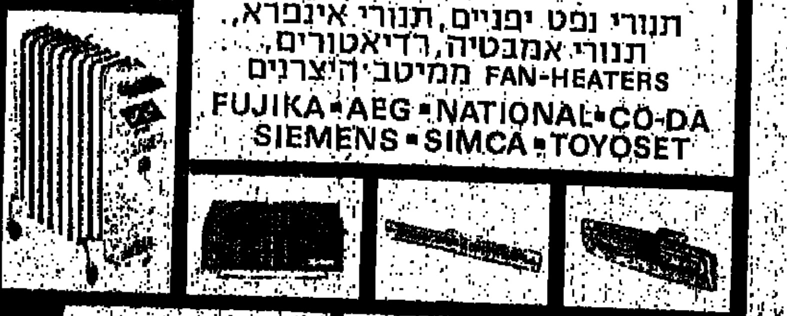

אדיב
חברה לקדום המסחר בע"מ
כפר מאירהוף 10,
קרית אליעזר
חיפה טלפון 523085

חיפה זקוקה לאיש שהוכיח את עצמו

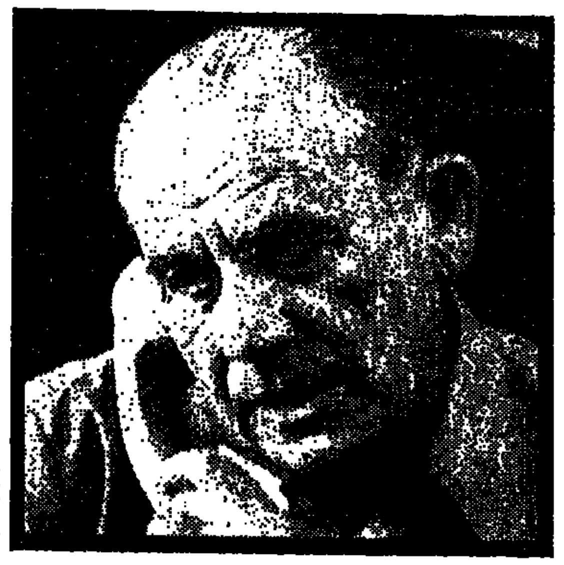

חיפה זקוקה לשינוי. לא כל אחד יוכל לבצע אותו.
דרוש אדם עם תנופה וחזון,
בעל כושר בצוע מעולה ונסיון רב.

יוסף אלמוגי הוכיח בתפקידיו הממלכתיים (אפילו על דעת יריביו) שהוא אדם כזה.
הוא האיש שיביא את המפנה בחיפה.

יוסף אלמוגי לראשות העיר

הצבע אמת
המערך / מפלגת העבודה הישראלית-מפ"ם

מפעלי "ידיעות אחרונות" מחלקת הספרים

ספרו של
ד"ר אלי תבין

גילויים שטרם פורסמו על היחסים בין ההגנה ואצ"ל שהסעירו בזמנו את הרוחות. על תרומתו של בגין למניעת מלחמת אחים.

המחיר — 23 ל"י

יעקב לוינגר
ספרו של
בין שיגרה לחידוש

הספר מקיף דיונים יסודיים על מהותה של דת ישראל ועל המצוות ומשמעותן.
ספר שנועד לסטודנטים במדעי היהדות ובמשפטים, למדינאים, למורים ולכל אדם משכיל המתחבט בבעיות חיקוק של חקים היהודי.

המחיר — 10 ל"י

הנערה שהביאה את המלחמה
ספרו של עמוס קולק

בספרו החדש
הנערה שהביאה את המלחמה
מעלה המחבר שאלות רגישות שעליהן אמר הסופר ג'יימס מיצ'נר, "כך צריכים לכתוב חיים צעירים בישראל".

המחיר — 13 ל"י

להשיג בכל חנויות הספרים או ישירות "ידיעות אחרונות", מחלקת הספרים, ת.ד. 14125, מיקוד 61140, תל-אביב.
נא לשלוח לי את הספר: ☐ החזית השניה ☐ בין שיגרה לחידוש ☐ הנערה שהביאה את המלחמה. מצ"ב צ'יק/המחאת דואר על סך של ———— ל"י.

על בולים ובולאים
מאת שלמה שמגר

ארועים בז'נבה

ז'נבה בחדשות. נתחיל איפוא, בעיר השווייצרית. ב-11 בינואר 1974 יוציא דואר ה-או"ם ארבעה בולים חדשים — שניים בניו-יורק ושניים במטבע שווייצרי — לכבוד חנוכת הבניין החדש של משרד-העבודה הבינלאומי בז'נבה, שתוכנן ע"י הארדיכלים א. בודואן (צרפתי), א. קמנזינד (שבדי) וס.ה. נרווי (איטלקי). בבניין מקום ל-2150 עובדים ויש בו ספריה, מסעדה, קפטריה, סנטר, קולנוע ומוסך תת-קרקעי.

המיבנה יושלם סופית בקיץ 1974. הוא מחולק לשלושה אגפים.

*

פעולות הומניטריות

ארגון שמרבים לשמוע על פעילותו באחרונה — "אמנסטי אינטרנשיונל" יזכה לכבוד מיוחד מטעם הדואר המערב-

גרמני, שיוציא ב-16 ביולי 1974 בול לציון פעולותיו ההומניסטיות של המוסד הבינלאומי.

*

אישים מפורסמים

במלטה יונפקו ב-12 בינואר 1974 חמישה בולים לזכר אישים מקומיים מפורסמים: ג'ירולאמו קאסאר (1520-86) ארדיכל ומצביא, שבנה את הבירה וואליטה ומצודותיה; ג'וזפה בארט (1745-1818) רופא-עיניים, שהיה רופא אישי של משפחת המלוכה האוסטרית; ניקולו איסואר (1775-1818) מלחין שמת בפאריז; ג'ון בורג' (1873-1945)

בוטניקאי וסופר במדעי-הטבע; אנטונינו שורטינו (1879-1941) פסל.

*

סירות הצלה

ב-15 בינואר יופיעו באי גרנסי ארבעה בולים שיתארו סירות-הצלה מתקופות שונות בתולדות אי-התעלה, החל בסירות-משוטים וכלה בסירות-מנוע חדישות.

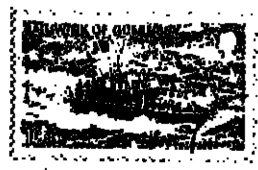

*

מלכות יופי

לכבוד חגו הלאומי, הנפיק האי דומיניקה סידרה של חמישה בולים וגליון-מזכרת. שנים מהבולים מתארים מלכות-יופי: האחת קטלין טלמאק, "מיס קריביאן 1973", והשניה (אסתר סדל) הנראית בתצלום, "מיס מלכת-קריפטה" 1973.

*

ביקור הנסיכה

"לרח-הדבש" 16.12.73" — זו לשון הדפס-הרכב על שני בולי החתונה המלכותית, שהורכב באי גטיגואה, לרגל ביקורם של הנסיכה אן ובעלה.

*

תיכנון המשפחה

באינדונזיה הופיעה סידרה בת שלושה בולים עם מוטיבים של "באטיק" וכן הופיעו סדרות לציון "תיכנון המשפחה" ו"עשור לתוכנית-המזון העולמית".

*

תערוכת בולים

בבוטאן הופיעה סידרה מוקדשת לפעולות הדואר — וזאת לרגל תערוכת-הבולים הבינלאומית "אינדיפקס", שנערכה בהודו.

שחמט
מאת אורי צחור

משחק נועז

העזות יתר עלולה לזכות לביקורת עוקצנית אף מצד שחמטאי חריף ונועז כאיוף-הצרלם לשעבר מיכאל טל. המולינך בראש תחרות הנערכת בדובנא שבברית-המועצות. הפסוקר הנועז הוא רפאל ואגניאן, מבחירי השחמטאים הצעירים בברה"מ, ומתחרהו הוא המונגולי טודב אויטומן. אנו מציגים כאן את הקרב המרתק, שלם גם ערך תיאורטי, תוך הסתמכות על הערותיו של טל.

הגנת אליוכין

לבן: אויטומן. שחור: ואגניאן
דובנא, דצמבר 1973

1. ה4 פ-ו6 2. ה5 פ-ד5 3. ג4 פ-ב6 4. ד4 ד6 5. ו4 ד:ה5 6. ו:ה5 פ-ג6 7. ר-ה3 ר-ו5 8. פ-ג3 ה6 9. פ-ו3 ר-ח7 10. ד5 פ-ב4 11. צ-ג1 ה:ד5 12. א3 ג5 (הקרבה זמנית המוליכה להמשך חריף ביותר. אפשרות אחרת: 12...פ-א6 13. ג:ד5 0-0) 13. א:ב4 ד4 14. ר:ד4 ג:ד4 15. פ:ד4 ר-ז6 16. ג5 0-0 (עד כת שיחקו השניים במהירות רבה. לאחר 17. ג:ב ר:ב4 מתקבל מצב התובע עיון מדוקדק. ללבן יתרון חומרי ולשחור יוזמה חזקה בתמורה. יתכן שאויטומן חשש מנוסח מוכן ובחר שלא להסתכן) 17. פ-ו3 פ-ד7 18. ר-ב5 ר-ז5!? (ואגאניאן החליט להקריב "בכל מחיר". צנוע יותר היה 18...פ-ב8) 19. צ-א1 פ:ה5 20. פ:ה5 מה-ו6 21. פ-ו3 צא-ד8 22. מה-ב3

22...ר-ח4 + (מסע זה אינו מוצא חן בעיני. ראוי לתשומת לב 22...א6", כותב טל) 23. פ:ח4 מה:ח4 + 24. ז3 מה-ח3 25. פ-ה2 מה-ז2 26. צ-ז1 מה-ח4 27. מ-ו2 א6 28. ר-ג4 צ-ד2 (לשחור עדיין היוזמה,

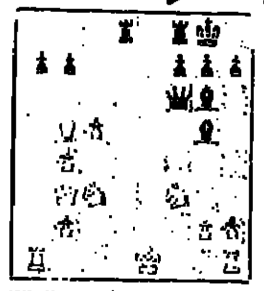

אך זו חסרת תכלית, שכן אין דרך למנוע מן המלך הלבן מציאת מפלט) 29. צז-ד1 מה-ד4 + (המלכודת האחרונה על 30. מ-ה1 בא 30...צ-ה8 ועל 31. צ:ד2 ?? בא מה-ז1 + . איום זה מותיר סיכוי כלשהו לשחור) 30. מה-ה3 ! (המסע הזוכה) 30...מה-ו6 + 31. מה-ו4 מה:מת 32. ז:ו4 צ:ב2 33. צ-ד4 צ-ה8 34. צ-א2 צ:ב4 35. ו5 ! (על 35...ר-ח4 היה בא 36. פ-ז3 מלווה ב ר:ו7 ! ; צ:ב4) השחור הפסיד.

קארפוב ניצח במדריד

אנטולי קארפוב זכה בבכורה בתחרות הבינלאומית במדריד (10.5 מ-15) בהקדימו את בני ארצו טוקמאקוב ופורמן — 10 כ"א ואת המזרח-גרמני אולמן והצ'כי הורט — 9.5 כ"א. הורט וקארפוב הם שני היחידים שלא נוצחו במהלך התחרות.

123 קבוצות (!) נרשמו למשחקי הליגות בשחמט, שיחלו כנראה בשבת ה-26 בינואר.

האמן שמואל פרידמן יצא לשבדיה כדי להשתתף בתחרות בינלאומית הנערכת שם.

באליפות רומניה ניצחו במשותף גיאורגיו וצ'וקילטיה (12.5 מ-19 כ"א).

הציור השבועי לילד
מאת ג'קי

היכן סבתא פנינה?

סבא שאול החליט לצאת למסע רגלי קצר עם בני משפחתו. השכימו הכל עם שחר והתכוננו לטיול. אלא שלפתע נעלמה סבתא פנינה — ואיננה. התוכלו אתם, ילדים, לגלות היכן סבתא?

אם מצאתם — ציבעו יפה את הציור, הדביקו על גבי גלוית ושילחו למערכת "ידיעות אחרונות", ת"ד 20222, ת"א, המדור לילד, עד לתאריך 6.1.74. ציינו בצד הגלויה בבירור שמכם המלא, הגיל והכתובת. למצטיינים עד גיל תשע (בלי עזרת ההורים) יחולקו פרסים.

הזוכים בפרסים

על פתרון הציור "היכן הדג ?" זכו בפרסים הילדים הבאים:
פרס א' — גונן סלונימסקי, בן 9, קבוצת כנרת, עמק-הירדן.
פרס ב' — גילה אפרים, בת 8, רחוב ארלוזורוב, רמת-גן.
פרס ג' — יעקב גרינברג, בן 9, רח' עקיבא, לוד.

כן זכו בפרסים: ליאת כהן, פתח-תקוה; צחי סגל, בת-ים; רחל נחמה, לוד; חני לוי, רמת-גן.

תשבץ 7 ימים
מאת הלל הרשושנים

מספר 514

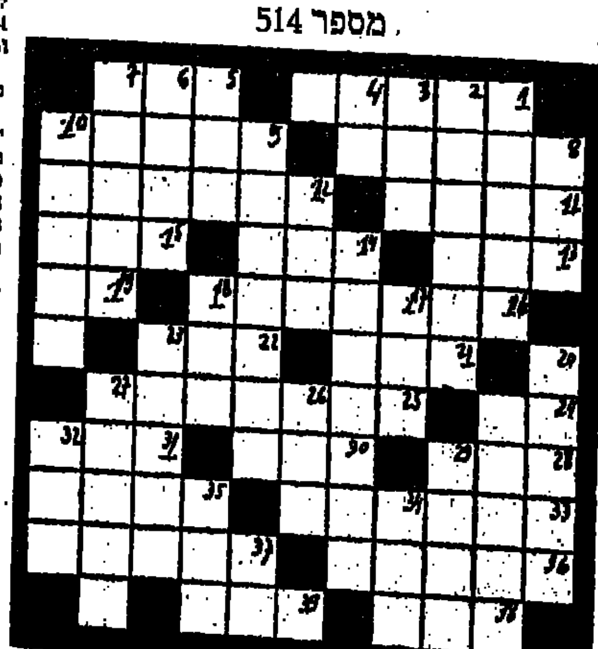

לרגל חג החנוכה — חג נצחון החשמונאים על היוונים — יחולקו 54 פרסים: פרס א' — 30 (שלושים) ל"י; פרס ב' — 25 (עשרים וחמש) ל"י; פרס ג' — 20 (עשרים) ל"י; פרס ד' — 10 (עשר) ל"י ועוד 50 (חמישים) פרסי ספרים.

במאוזן — מימין לשמאל:
1) החלטה לאחר עיון 5) חרב 8) מפקד עליון בצבא 9) שם נרדף לסוחר 11) הנהר הראשי באלבניה 12) היבשת השחורה 13) קטטה רבתי 14) ציפורן חדה של חיית-טרף 15) פלצור 16) מולדת החשמונאים 19) הומת-מים 21) מיבטא 23) די, מספיק — ביטוי ארמי 24) כינוי למלך בפרס 25) שמן המופק משמן-בושם ששמו נרד 28) זרוע היוצאת מגזע אילן 30) חסר-כוח, יגע 31) צמח-בר קוצני, בעל פרחים צהובים (Scolymus); 33) פעולה מתוך שיגרה בלבד ללא מחשבה 35) מתכת אפורה קשה — ביטוי לועזי 36) אגדת קדומה — מושג לועזי 37) עולה ויורדת ומנדנדת את היושב בה 38) אביו של לוט 39) סוף

במאונך — מלמעלה למטה:
1) יצאנו בזמן קדום משם ונכנסנו בזמננו לשם 2) משחק-ילדים בחג החנוכה 3) האיכר הראשון בעולם — לפי תנ"ך 4) צלוי למחצה 5) מכסה את החלק הקדמי של הבגד 6) שיש בו תועלת 7) מנהל חשבונות 8) טיט יבש 9) ישוב בארץ הנקרא על שמו של יוסף בן-מתתיהו; עד שנת 1841 התקיים במקום זה ישוב יהודי 10) אבי המכבים 12) הבל, אפס 14) אחד מקיסרי רומי 17) שר בממשלת ישראל 18) מיטיב לנגן 20) לא מעניין, גורם שעמום 23) אביו של מתתיהו החשמונאי, כוהן גדול 24א' — חסר המספר) מנורה חנוכית 26) מחשבה מוחלטת ; שכל 27) חומר הפועל נגד חומר אחר — בכימיה וברפואה 29) סוג של נמר אכזרי 32) הקריבה את עצמה ואת שבעת בניה על מזבח הדת והמולדת — בסוף הבית השני 34) מתתיהו ובניו נלחמו במדינה זו וניצחוה 35) יחידת-מדידה 37) עוף דורס.

אותיות ומספרים

מספר 498

לפניכם חידת "אותיות ומספרים". בפעולת החשבון הוחלפו הספרות באותיות • יש לשחזר את פעולת החשבון ולמצוא את הספרה שאינה משתתפת בה • 10 פרסי ספרים יחולקו בהגרלה בין הפותרים נכונה • המען למשלוח הפתרון: "אותיות ומספרים" מס' 498", ת"ד 20227, ת"א.

	ח	נ	ד
		כ	ג
	ה	ו	ה
ש	ח	נ	ר
ח	מ	ו	ש ר

פתרון חידת "אותיות ומספרים" מס' 496

הספרות שאינן משתתפות: 0, 9
שמות הזוכים בהגרלת עשרת פרסי הספרים:

1) נירית גולדשמידט, רח' ורד 13, רמת-השרון. 2) נאום גוטרמן, רח' השופטים 24, תל-אביב. 3) זיגי אניקסט, שדרות המגינים 121, חיפה. 4) חנה גלסברג, מצולות ים 19, גבעתיים. 5) יוסף אנידה, רח' אנגל 11, תל-אביב. 6) עליזה ספינגסר, שיכון ד', רח' רבנו תם 4, 2194/1, באר-שבע. 7) צבי בדנס, רח' אוסטשינסקי 30, בת-ים. 8) נסים כהן, ג. טרומפלדור 1/262, נתניה. 9) צמח ראובן, רח' סלנט 44, פתח-תקוה. 10) מרב מזרחי, רח' סן-מרטין 1/9, ירושלים.

```
 831 | 57
 57  | 14
 ---
 261
 228
 ---
  33
```

מצא את ההבדלים

באמצע הקונצרט פרשה לה נגנית הנבל לפינה והחלה לטפל בציפורניה. מנהל התזמורת מבועת כולו, אבל הנגנית אדישה, ואף מתעלמת מעשרת ההבדלים שבין הציורים. התוכלו אתם לגלותם? (התשובות הנכונות — בעמוד 25)

ועכשיו, יותר מאי־פעם:

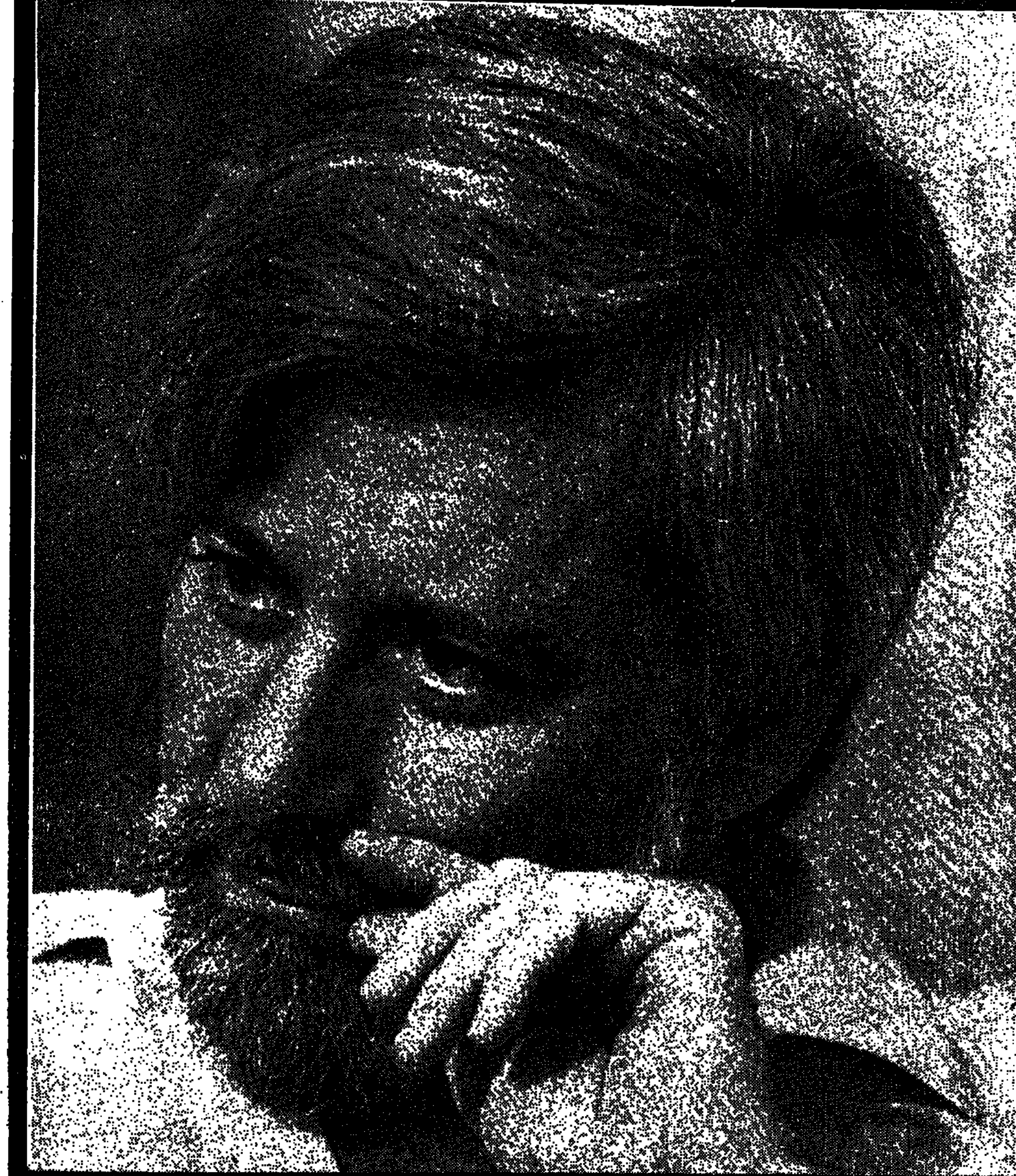

אבנרי וחבריו
דרושים בכנסת

מרי העולם הזה

[illegible]

(מה-29 בדצמבר 1973 עד ה-4 בינואר 1974)

א

● מדריך כללי: השבוע תהיה לכוכבים השפעה מסעירה, אשר תשנה חיי בני־אדם וגורל עמים. המתרחש מתחת לפני השטח יגרום להפרת הסטאטוס־קוו. הדבר עלול להשפיע על יחסים בין בני אדם ועל תוכניות גם יחד. רבים נוכם ופגשו בורים, אשר יחוללו תמורות גדולות.

✶

● עצות רומנטיות: צפוי שינוי בכוונות בני מזל גדי כלפי קרוביהם. מזל סרטן נמצא על סף אהבה גדולה. מזל דלי שואף להרפתקאות ולמיסתורין.

✶

גדי

(מ 22 בדצמבר עד 20 בינואר): יהיה זה שבוע מרגש. מעשיך או דבריך עשויים לשנות את חיי הזולת. השתמש בכוחות הפנימיים שלך והתגבר על ביישנותך. גישה ישירה תנחיל לך הצלחה.

✶

דלי

(מ-21 בינואר עד 19 בפברואר): משהו מאחורי הקלעים יפתיע אותך! שמור על שלוותך. היה מוכן למצבי חירום. העזר בפסיכולוגיה. נסה לשכך פחדיך ולווסת את מהלך העניינים.

✶

דגים

(מ-20 בפברואר עד 20 במארס): ידידים מפנייים אותך בשאלות ובבעיות. מעל בי־אורח עצמאי, וחפש מידע בלתי משוחד. בני משפחתך עצבניים מדי. מצבך ישתנה לטובה. חכה בסבלנות.

✶

טלה

(מ-21 במארס עד 20 באפריל): תהיה זו תקופה מוזרה של מרידות נגד סמכות עליונה. אל תתנגש עם הממונים עליך. רסן את חוצפתך בכל מחיר. בקש עצות מאנשים חכמים ומנוסים.

✶

שור

(מ-21 באפריל עד 21 במאי): חפש את הפיתרונות, שנעלמו מעיני אחרים. מירצך הרב יציל אותך מצרות, מסעות ואנשים רחוקים ישפיעו על גורלך ועל החלטותיך. המזל מאיר לך פנים.

✶

תאומים

(מ-22 במאי עד 21 ביוני): יהיה זה שבוע של זעם נסתר, הצלחות וגילויים משמ־חים. היה מודע לעזרה, אשר אחרים עשו־יים להושיט לך. אל תניח לאחרים לש־כוח אותך. פקח עין.

✶

סרטן

(מ-22 ביוני עד 23 ביולי): אל תשתכן במשהו העלול להשפיע על בריאותך ועל הופעתך החיצונית. עליך להיות בריא ז־דרוך לפעולה. יש לך שפע של הזדמנויות. נסה להנהיג אחרים.

✶

אריה

(מ 24 ביולי עד 23 באוגוסט): זוהי תקו־פה של יצירה, אהבה ואותות חיבה ממע־ריציך. הרגשות עדיפים על ההגיון. אח־רים יימשכו אחריך בגלל הקסם האיש־שלך.

✶

בתולה

(מ 24 באוגוסט עד 23 בספטמבר): אל תניח לרגשות נמהרים לשלוט בך. תוכל לקבל החלטות חשובות. כל עוד לא תי־כנע להשפעתם של שכנים. שמור על בני־ביתך.

✶

מאזנים

(מ-24 בספטמבר עד 23 באוקטובר): ידי־עות ומיכתבים ימלאו תפקיד חשוב בחייך. בדוק היטב כל מיסמך וחפש אחרי מידע משובש. אתה נתון בלחץ. בקר אצל אדם משויים. כדי להשיג את התוצאות הטו־בות ביותר.

✶

עקרב

(מ-24 באוקטובר עד 22 בנובמבר): אל תנמנם לנוכח בעיות כספיות, או כלכ־ליות. היזהר מהתחברות עם אנשים, הע־לולים להסיח את דעתך ממטרותיך. נקוט באמצעי ביטחון ונסה לנתח את מצבך לעתיד.

✶

קשת

(מ-23 בנובמבר עד 21 בדצמבר): [illegible]

✶

● יום הולדת של השבוע: [illegible]

„שני רופאים לא יכלו לרפא את השפעת הארורה שלי; איך אתה חושב שאתה תוכל, טיפש!"

„או... סליחה"

[illegible]

„ואני אומר לך, מותק, כדאי לנצל כל רגע! בסך־הכל, החיים קצרים..."

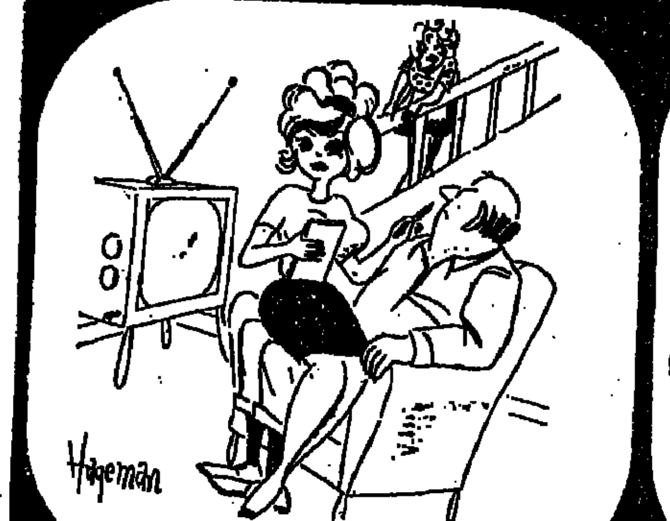

„שרנא, האם אתה לא חושב, שלפני שאתה בוחר לך מזכירה — תמצא עבודה!"

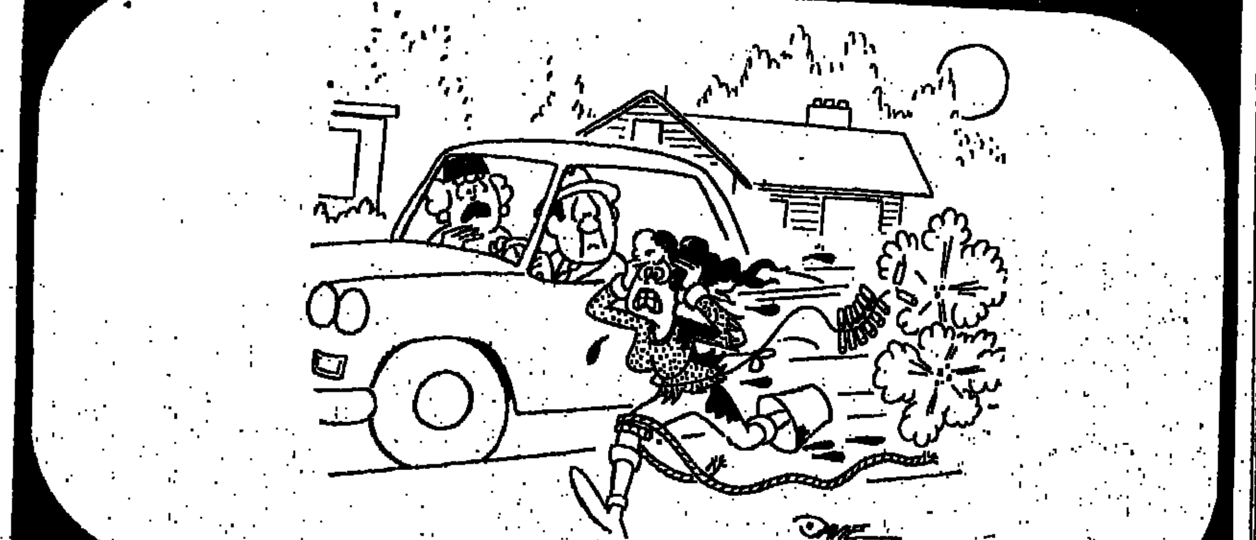

„יהושע! האם זו לא ה„ביביסיטר" שלנו!?"

„לעזאזל, איזה אי מחורבן..."

תחרות אסם

הבו לנו צילום

המשאיות הכחולות של אסם, שהיו תמיד חלק בלתי נפרד מנוף הארץ, מגיעות כיום לא רק לעיר ולכפר, אלא גם למקומות רחוקים - ממדרונות החרמון בצפון ועד לאפריקה בדרום.

כולנו מקוים שחיילינו, נהגינו ומשאיותינו ישובו במהרה אלינו ונחזור במקודם לאספקה סדירה ומלאה.

אך בינתיים אנו מזמינים אתכם לצלם את משאיותינו הנמצאות "בשרות פעיל" ולשלוח לנו את הצילומים. התמונות המעניינות ביותר שייבחרו על ידי חבר שופטים יזכו בפרסים הבאים:

פרס ראשון: 500 ל"י

פרס שני: 300 ל"י   פרס שלישי: 200 ל"י

10 פרסים: חבילות שי עם מוצרי אסם.

תנאי ההשתתפות בתחרות:

1. בכל תמונה חייבת להופיע משאית של אסם על רקע הווי צבאי. כמובן שמדובר בצילומים המותרים מטעם הצבא.
2. הצילומים יכולים להיות בשחור־לבן, או בצבעים.
3. על גב הצילום יש לציין את שם הצלם וכתובתו הפרטית, או הצבאית, והסבר קצר לתמונה.
מספר הצילומים אינו מוגבל וכל תמונה תשתתף בתחרות.
4. התמונות הטובות ביותר תיבחרנה על ידי ועדה בה ישתתפו נציג אגוד המפרסמים, נציג חברת פרסום א. וליש בע"מ ונציג הנהלת אסם. החלטות הועדה תהיינה סופיות ולא ניתנות לערעור.
5. בעלי התמונות שיזכו בפרסים מסכימים מראש למסור את זכות היוצרים (קופירייט) על הצילומים לחברת אסם בע"מ, אשר תהיה רשאית להשתמש בהם לכל מטרה שתיראה לה.
6. בעלי התמונות שיזכו בפרסים מוכנים מראש להעמיד את הנגטיב של הצילום לרשות חברת אסם במקרה הצורך.
7. את הצילומים יש לשלוח במעטפה סגורה (בלי לצרף את הנגטיב) לת.ד. 2136 תל־אביב, מיקוד 61000, עבור תחרות "אסם".
8. המועד האחרון לקבלת הצילומים: 25 בינואר 1974.

זה טוב־זה אסם

וליש

מפעלי ידיעות אחרונות מחלקת הספרים * הוצאת מלוא בע"מ

מגישים לקורא הצעיר את סדרת הספרים "ילדים אלמונים" מאת גלילה רון־פדר

אש בבתי המלאכה | בריחה לילית ממחנה עתלית | הסליק במעמקי המערה | פצוע ושמו יפתח | חבלה באישון לילה | תחנת שידור חשאית

מחיר כל ספר — 8 ל"י (במקום — 10 ל"י)

סרטים שכדאי לראותם

ירושלים

"הדחליל" (★★★★) ידידות מופלאה בין שני טיפוסים הנפגשים באקראי על אם־הדרך. בכיכובם של דסטין הופמן וג'ין הקמן (אורנע).

"מיני ומסקוביץ" (★★★) בחורה לא־צעירה מאכזבת מג'ון קסוטס (שהוא גם הבמאי של הסרט) ומוצאת ניחומים בזרועות "היפי" יהודי משונה (סמדר).

תל־אביב

"נשיא על הכוונת" (★★★★★) היאור מרתק של התנקשות בגנראל דה־גול, מבוסס על עובדות היסטוריות, מוגש כסרט־מתח פוליטי מדרגה ראשונה (אורדן).

"גשר ווטרלו" (★★★★) הקרנה חוזרת של סרט אהבה קלאסי על רקע המלחמה העולמית הראשונה. עם וויוויאן לי ורוברט טיילור (אורלי).

"פיט וטילי" (★★★★) וולטר מאתאו, בקומדיה דרמטית — עם רגעים טרגיים — על זוג לא־צעיר הנכנסה למצוא "מודוס וויוונדי". מבדר ומרגש ומתוחכם (גת).

"הבלונדי עם הנעל השחורה" (★★★) סרט־ביון קומי על היריבות בין השרותים החשאיים של צרפת (גורדון).

"מי רצח את שילה" (★★★) "בלש" עם ג'יימס מייסון, ראקל וולץ', ג'יימס קובורן ודייאן קנון על מישחק חתול בשישה עכברים (לימור).

"היורש" (★★★★) ז'אן פול בלמונדו במחיצת נשים יפות ועם הרבה כסף, נאבק בגורמים קפיטליסטיים בינלאומיים הזוממים לחדש את עידן הנאצים (פאר).

חיפה

"הבלונדי עם הנעל השחורה" (ראה מדור ת"א) יוקרן גם ב"אירלי".

"השתיקה" (★★★★) הקרנה חוזרת של סרט דרמטי מרתק על יחסים לסביים (בית רוטשילד).

"גנת האביר לנבחרת עירונית" (★★★★) "קילנוע של אמת" חושף תגובות תמימות למתירנות המינית. מתוחכם ומבדר — ומאוד מאלף מבחינת המוסר הכפול המקובל בעולמנו (חן).

"הגנב שבא לסעוד" (★★★★) סרט מתח משעשע על בחור — ריי אן אוניל — סימפטי, שקץ בטכנאות־מחשבים ומצא דרך להתעשר מהר, כמעט בשיטות חיימון טמפלר (שביט).

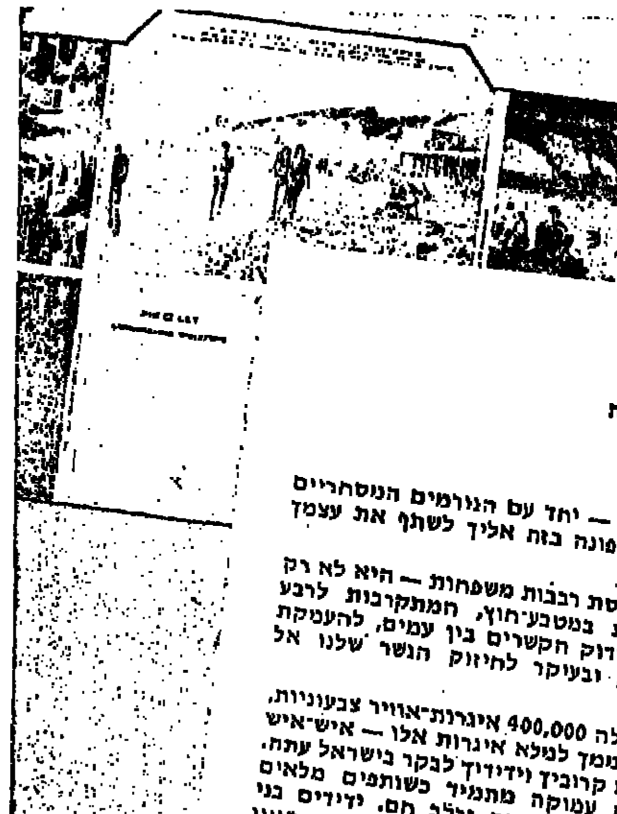

הבא תייר לישראל!

שר התיירות

אורח יקר,

במסגרת המאמצים של משרד התיירות — יחד עם הגורמים המסחריים — לחידוש תנועת המבקרים לישראל, אני פונה בזה אליך לשתף את עצמך בהצלחתה של משימה לאומית זאת.

תעשיית התיירות הישראלית — המפרנסת רבבות משפחות — היא לא רק ראשונה־במעלה במשק מבחינת ההכנסות במטבע־חוץ, המתקרבות לרבע מיליארד דולר בשנה. היא אף תורמת להידוק הקשרים בין עמים, להעמקת ההבנה לעמדותינו בקרב אומות העולם, ובעיקר לחיזוק הגשר שלנו אל יהדות העולם ולעידוד עליית הרווחה.

משרד התיירות הוציא־לאור בימים אלה 400,000 איגרות־אוויר צבעוניות, המיועדות למישלוח לחו"ל. אנו מבקשים ממך למלא איגרות אלו — איש־איש בלשונו וכתבנתו — ולהזמין באמצעותן את קרוביך וידידיך לבקר בישראל עתה. יהודים שיבואו אלינו, יתקבלו בהערכה עמוקה מתמגיר כשותפים מלאים למאבקנו, אשר להצלחתו הם מסייעים בנפש חפצה ובלב חם. ידידים בני אומות אחרות, ייווכחו במו־עיניהם כי על־אף כל הקשיים נמשכים חיינו כסידרם. בביקורם זה יתנו ביטוי בלתי־אמצעי לאהדתם אלינו. כל אלה נוסף על בילוי חופשה נהנה, ביקור במקומות קדושים והסטוריים וכל שאר צורות הבילוי האופייניות לתיירים. בעונה זו של החורף שירותי התיירות שלנו לא רק פועלים כסידרם אלא שהם גם יותר זולים, יותר אדיבים — ויותר מהנים.

מובטחני כי לפנייתך הישירה — אשר תשתלב במאמצינו המגוונים לחידוש התיירות — יהיו תוצאות מבורכות במישור חיוני זה, שהצלחתו חשובה לכל בית בישראל.

בתודה, ובברכה,

משה קול
שר התיירות

גזור ושלח

לכבוד
משרד התיירות
ע"י פרסום שיפרין—נעמן בע"מ
שדרות קק"ל 92
תל־אביב

א. נ.,
נא להמציא לי בדואר, ללא תשלום, ______ (*) איגרות־אוויר צבעוניות, לצורך שיגורן לחו"ל במסגרת המיבצע "הבא תייר לישראל".

חתימה ______

נא למלא בכתב ברור:
שם: ______
עיר: ______
רחוב, מס' בית: ______

(*) ציין מספר האיגרות המבוקשות (עד 5)

תיאטרון

הצגות בכורה

● "הו, הו, יוליה" (הבימה) — טרגדיה מוסיקלית מאת אפרים קישון ובבימויו. אילו רומיאו ויוליה היו ממשיכים לחיות, נישאים זה לזו והופכים ל...זוג ישראלי רגיל. משתתפים: שושיק שני, אריק לביא ועוד. במוצ"ש ובימים א', ב', וג' בתל־אביב.

● "אהבה שהיתה" (צוותא) — מחזה מאת ארנון תמיר ובבימויו. משתתפים: מרים ברנשטיין־כהן, אברהם בן־יוסף ורות מיימון. הערב בירואן.

● "מלון פאזה" (הקאמרי) — קומדיה מאת ניל סיימון. ביים: ליאונרד שך. משתתפים: עדנה פלידל, אבנר חזקיהו ועוד. במוצ"ש ובימים א' וה' בתל־אביב.

★

● "כך אוהבים האחרים" (הבימה) — קומדיה מאת אלן אייקבורן. ביים: מילו שפרבר. חייהם וחוויותיהם של שלושה זוגות נשואים משלושה רבדי החברה. משתתפים: מרים זוהר, טובה פרדו, אברהם רונאי ועוד. בימים ב' וד' בתל־אביב.

● "שלום שלום ואין שלום" (הבימה) — קומדיה מוסיקלית מאת יהושע בר־יוסף. ביים: דניאל גדרון. משתתפים: יוסי פולאק, ישראל בקר, רחל לוי, מרים אברון ועוד. במוצ"ש בתל־אביב.

● "חתולה על גג פח לוהט" (הבימה) — מאת טנסי ויליאמס. משתתפים: דליה פרידלנד, שמעון פינקל, שושנה דואר ועוד. ביום ה' בתל־אביב.

● "כטוב בעיניכם" (הקאמרי) — קומדיה מאת ויליאם שקספיר. ביים: פיטר גיימס. משתתפים: אברהם בן־יוסף, יוסי גרבר, תיקי דיין ועוד. בימים ב', ג' וד' בתל־אביב וביום ה' בחיפה.

● "אנשים קשים" (התיאטרון העירוני חיפה) — מחזה מאת יוסף בר־יוסף. ביים: ד"ר חום לוי. משתתפים: רות סגל, אמנון מסקין, אילן תורן ועוד. ביום א' בנוה איתן, ביום ב' בתיאטרון ירושלים.

● "יעקובי ולידנטל" (הקאמרי משיתוף עם צוותא) — יחסי השפלה הדדית בין שלוש נפשות. ביים: חנוך לוין. משתתפים: יהודית חריפאי, אלברט כהן ויוסף כרמון. במוצ"ש בתל־אביב "צוותא".

● "אלפא ביתא" (יובל) — מחזה לשניים מאת אדוארד וייטהאד. עם מישה אשרוב ומרים זוהר. הערב ביטעור.

● "קול קרא (הלכתי" (בימתקול) — על חיי חנה סנש. הערב בניר עוז.

● "ליצן המלך" (צוותא) — עלילותיהם ויחסיהם של מולייר והמלך לואי ה־14. עם: אבנר חזקיהו ועודד תאומי. הערב בנאות מרדכי.

● "בני הדוקטור" (לילך) — קומדיה מאת אלי שגיא. ביים: אברהם ניניו. משתתפים: גבי עמרני, מנחם עיני, בקי פריישטדט ועוד. הערב בחיפה "אמפי" ובמוצ"ש בתל־אביב "אהל".

● "אז מילעבט דערלעבט מען" — הצגתו באידיש של שמעון דז'יגן. הערב בחיפה "אורה" ובמוצ"ש בתל־אביב "אהל שם".

הצגות ילדים

● "כוכות העין של אריק" (יובל) — בשבת בחיפה "שביט".

● "הרפתקה בקרקס" (התיאטרון לילדים ולנוער) — ביום ג' בגדרה ובחוף הצרון, ביום ד' ברמתיים וביום ה' בנתניה.

● "גן הדרור" (התיאטרון לילדים ולנוער) — ביום ד' במרחבים וביום ה' בבאר־שבע.

● "שמלת השבת של חנילה" (התיאטרון פאר'ן עוז) — היום בחיפה.

● "כיפה אדומה" — היום בהרצליה.

● "ד"ר דוליטל" — היום בגבעתיים.

● "מסע הקסמים" — היום ומחר בתל־אביב "מועדון התיאטרון".

מוסיקה

● "התזמורת הפילהרמונית הישראלית" — קונצרט למינויים מס. 5. מנצח: פי־טרמאג. יאנוש שטארקר — צ'לו. במוצ"ש ובימים א' וב' סדרות 2, 3 ו־4 בתל־אביב. התוכנית: מוצארט — סימפוניה מס. 35, הינדמית — קונצ'רטו מס. 2 לצ'לו ולתזמורת ומנדלסון — המוסיקה ל"חלום ליל קיץ".

● "האופרה הישראלית" — "לה טראוויאטה" מאת ורדי במוצ"ש בתל־אביב, "ערב גאלה" בימים ב' וג' בתל־אביב, ו"קאבלריה רוסטיקאנה" מאת מוסקאני וערב באלט ביום ה' בתל־אביב.

● "האנסמבל הקאמרי הישראלי" — קונצרט בניצוחו של מריץ וייסה במוצ"ש בראשון. בתוכנית: הידן, "ברי...

את העולם". בימים א', ד' וה' בתל־אביב "בית החייל" קונצרט למינויים מס. 3 סדרות א', ב' וג'. בתוכנית: בארטוק — מוסיקה לכלי־קשת, כלי נקישה וצ'לסטה; מוצארט — מיסה בדו מינור ק. 427.

● "מצילילי הפולקלור הישראלי" — גיורא פיידמן בתוכניתו החדשה. הערב בגבעת עוז.

● "מוזיאון תל־אביב" — במוצ"ש בתל־אביב סידרת "באך ומוסיקת הבארוק". מגישים: מיכאל וולרי מאיסקי. בתוכנית: סוויטות לצ'לו סולו מס. 1 ו־3; סונטות לצ'לו וצ'מבלו מס. 2 ו־3.

ביום ה' בתל־אביב רשות השידור מציגה "מוסיקה במימד חדש" עם ריצ'ארד ברנאר — כלי הקשה וסנתר, הרביעיה הישראלית החדשה ועוד. בתוכנית: יצירות מאת סדאי, פנדרצקי, וברן, שוכוטניקוקייג'.

● תזמורת רשות השידור ירושלים — ביום ב' בירושלים "ימקא" — מוסיקה בכותרת ראשית בתוכנית יצירות מאת בטהובן, מוצארט, באך וקוקצה. מנצח: היקמט שימשק. סולנים: יורי בליאבסקי — כינור וסטוארט בסט — קלרנית.

● "צוותא" — סידרת 11:11 שחרית מס. 8 ביום שבת בתל־אביב. חברי האנסמבל הקאמרי ינגנו: בטהובן — רביעית מיתרים אופוס 18; מוצארט — חמישיה לקרן וכלי מיתר וברהמס — שישיה אופוס 18 בסי במול מג'ור.

● כנסיית כנס עמנואל יפו — שבת מוסיקלית עם המנצח עמוס מילר המארח את מקהלת "קנטטה דומיניה" מבלגיה. בתוכנית: שירי דת ושירי עמים. במוצ"ש ביפו.

מחול

● "להקת מחול בת־שבע" — במוצ"ש וביום ב', בתל־אביב "נחמני" מיצירות הכוריאוגרפית אנה סוקולוב. בתוכנית: "ידידות", לזכר מספר "52436", "שירי" ו"מדבריות" כמו כן "תחת השמים" מאת טילי בישר.

בידור

● "פסטיבל הנשש החיוור" (התיאטרון העממי) — הערב ביפו "אלהמברה" ובמוצ"ש בירושלים "מיטשל".

● "להקת כוורת בסיפורי פוגי" (התיאטרון העממי) — הערב בחולון "רינה" ובמוצ"ש ביפו "אלהמברה".

● "חווה אלברשטיין" (יובל) — בליווי להקת הפלטינה. הערב בגבעת ברנר.

● "צפורים בראש" (יובל) — תוכנית יחיד של שמעון ישראלי. ביים: אילן דר. הערב בעין החורש ובמוצ"ש בבארי.

● "גדי יגיל ויגאל בשן" — הערב בבאר־שבע "קרן".

● "קרקס ברצלונה" — חיות מאולפות, לחטוטים ואקרובטיקה. מדי יום באיצטדיון רמת־גן.

● "דודו דותן — כל־בו בידור" — זמרת אורחת: עירית דותן. הערב בתל־אביב "בית ציוני אמריקה".

● "סילבסטר שמח" — ביום ב' בתל־אביב "סינרמה". משתתפים: טריסונאס, עדנה לב, בועז שרעבי, ששי קשת ועוד.

● "ארמון שלום — מוזיאון השעווה" — דמויות מתקומת ישראל וסיפורי אגדות. מדי יום בתל־אביב "מגדל שלום".

● "רסיטל עם אסתר עופרים" — ביום ב' בתל־אביב "היכל התרבות".

● "רסיטל עם אילנית" (אורות) — הערב בתל־אביב "צוותא".

● "המלחמה האחרונה" (כימות) — משתתפים: גליה ישי, אהרון אלמוג ודני מסינג. הערב ובמוצ"ש בתל־אביב "מועדון התיאטרון".

מועדונים

● "מרבד הקסמים" (שרתון) — שלישיית שוקולד, מנטה, מסטיק ותזמורת הפנינים.

● "קליף" (יפו) — תיקי דיין, עדנה לב, דני גרנות, לחטוטנים. אבי בחט ורולו.

● "עומר כייאם" (יפו) — יואל שר ואמנים אורחים. בליווי תזמורת.

● "אכדיה" (הרצליה) — להקת "סינקרון" עם רובי וכנר.

● "חצות פלוס" (נתניה) — בועז שרעבי, יוסי ברק והקוסם...

● מועדון התיאטרון (יפו) — יפה ירקוני, להקת ה"טרופליטס" מתפליטנים, החשפנית ביודי דניאל ורבקה...

● "רונדו" — מלון "דיפלומט" (חיפה) — תזמורת "השחפים" עם הזמר...

● "כר־קרים" (תל־אביב) — בערב שבת ושבת להקת "בעלי החצר"...

● "חאנס" (פארק לאומי רמת גן) — הערב ובמוצ"ש ריקודים לצלילי תזמורת ותוכנית אמנותית.

● "המערה" (יפו) — יפה ירקוני... להקת הרוקדים.

"התשובות הנכונות למצא את ההבדלים"

1. תמורת האיש 2. שרשרת 3. מותר נוסף 4. נעל האיש 5. גבות האשה 6. המיקרופון 7. שיפוח זועת 8. רגל הכסא.

בנחר במוזיאון תל־אביב

קונצרט

מיכאל מאיסקי — צ'לו
ואלרי מאיסקי — צ'מבלו
ערב באך
2 סוויטות לצ'לו סולו, 2 סונטות לצ'לו וצ'מבלו
האמנים מופיעים למען ה"ועד למען החייל"
מוצ"ש 29.12.73 בשעה 7:00
כרטיסים במוזיאון וב"אוריון"

במלון דבורה - טלפון 244366

חתונות ובר־מצוה

18 ל"י לאדם

ברית מילה מ־10 ל"י לאדם

שמלות הריון

חליפות, חולצות, מכנסים ארוכים, סרפנים ושמלות ערב

פתוח כל היום ללא הפסקה

MASHA * מאשא

תל־אביב, רח' המלך ג'ורג' 4 א', קומה ד' פינה ... 283615 ...

אם ילדיך בלונדינים

הם ישמחו לחפוף את הראש בקמיל שמפו. קמיל שמפו מעמיק את גוון השיער הבהיר ומוסיף לו ברק ורכות.

מיוצר ע"י Bio-Medilan Ltd.

בוטיק למידות גדולות

שמלות חליפות מעילים

מבחר גדול דגמים חדישים בגודלים עד 54

אופנת **זייפר**

תל־אביב
רחוב בן־יהודה 102

איך להירדם ללא גלולות

שיטתו של ד"ר דוד מ. טרייסי

הפסק לבלוע כדורי שינה ויהרעיל את עצמך! שיטתו של הפסיכולוג האמריקאי, ד"ר טרייסי תרחיק ממך את סיוט חוסר השינה ותלמדך כיצד להירדם במהירות בדרך פשוטה וטבעית ללא כדורים וכמים.

עלה — 15 ל"י ל„ילדך" — בית הוצאה לאור, ת.ד. 2600 רמת־גן והשיטה תשלח לביתך בדאר היזר.

בית ספר מישלב לאכסטרנים

בפיקוח משרד החינוך והתרבות

נפתחות כיתות חדשות

בסניפים	בתל־אביב
נמשכת ההרשמה לכיתות ערב	כיתות ערב — תאריך התחלת הלימודים 1.1.74
ירושלים, חיפה, חולון	כיתות בוקר — תאריך התחלת הלימודים 1.1.74

מישלב, תל־אביב, רח' וייצמן 53, טל. 263185, 8—1 לפנה"צ, 4—7 אחה"צ

המרכז לתרבות ולחינוך **מישלב** מכון ישראלי להשכלה

נמשכת ההרשמה לסניפי מישלב

ירושלים: בית־ספר כי"ח, רחוב כי"ח פינת אגריפס, 5—7 אחה"צ.

חיפה: בנין בית חנוך תיכון, רח' שבתאי לוי 26, טל. 820797, 8—11 לפנה"צ, 4—7 אחה"צ.

חולון: בית־ספר רביבים, רח' השומר, 5—7 אחרי־הצהרים.

על פתיחת יתר הסניפים תבוא הודעה נפרדת.

לתושבי רמת־גן והסביבה!!!

נפתח

בוטיק „בילבי"

לבגדי ילדים ונוער

- לרגל הפתיחה יינתן שי נאה
- על כל קניה מעל 50 ל"י מרבכה מיוחדת.
- על כל קניה מעל 120 ל"י חולצת וולט דיסני

בוטיק „בילבי", רח' מודיעין [illegible]

מבצעים עבודות

- תקרות עץ
- תקרות אקוסטיות
- ציפוי קירות בעץ או פי.וי.סי.
- מחיצות דקורטיביות

טלפון 249336, בין 16.00—19.00

יהודית

מכירת סוף העונה

בהנחות גדולות

על שמלות הריון

יהודית

ת"א, רח' הכרמל 39
טלפון 56980
(בית שלושי מפינת אלנבי)
פתוח כל היום

יהודית אופנת הריון

היי נאה בשמלות הריון מהמבחר הגדול ב„יהודית"

טיב ושרות מעולה
ת"א, רח' הכרמל 39
(בית שלישי מפינת אלנבי)
טלפון 56980
פתוח כל היום

בחיפה

בגדי הריון אליבה

בית הקרנות
רח' הרצל 18, בתאי ה' קומה
טל. 660314

חידון הסמלים 1974 של ידיעות אחרונות

איך להשתתף בחידון!

סמלים: כפי שתראו זה מודפסים בעמוד נמול סמלים וסיסמאות ומתחתם מספרים. כן מודפסים בעמוד זה הסברים לסמלים וליד כל הסבר מספר. עליך למצוא — ולציין ברשימה (תלוש) שבעמוד זה, מספר ההסבר לסמל המתאים. את הפתרונות יש לשלוח לת.ד. 9155 ת"א עבור חידון סמלים.

זהו השמיני בסדרת החידונים המתפרסמים בגיליונות יום ששי של „ידיעות אחרונות" וכותר „השתתף בכורס". אתה יכול לשלוח לנו תשובותיך לחידון אחד, לכמה חידונים או לכל החידונים, כרצונך. השנה יוגרלו בין הכשירים נכונה עשרות פרסים יקרים וכן פרסי ביניים שבועיים.

כל פתרון יש להכניס במעטפה נפרדת.

עובדי „ידיעות אחרונות" ומשפחותיהם וכל הקשורים בחידון, אינם רשאים להשתתף.

בהצלחה

כל שבוע - פרס מיוחד!

2 תעודות חסכון ע"ס 500 ל"י כ"א „צמד ברירה"

השי מוגש לקוראים ע"י **בנק המזרחי המאוחד**

פרס הביניים יוגרל בין הפותרים נכונה את חידון הסמלים. מעטפות המשתתפים בהגרלת הביניים יכללו גם בהגרלה הסופית

אל תחכה! שלח פתרונך מידי!

הפרס הראשון: המכונית החסכונית „פיאט 127"

10 מגהצים אינפרא־קל אוטומטיים — מתנת אמקא

5 טוסטרים פיצה אוטומטיים — מתנת אמקא

2 קונבקטורים (מוליחום) תוצרת דימפלקס, אנגליה בעל הטרמוסטט האלקטרוני הבלעדי. מתנת מ. ט. קולטון בע"מ

פרסים ממבחר מוצרי פילקו

PHILCO — פילקו תמיד־באיכות עולמית

50 חבילות שי ממבחר מוצרי מם לגבר של יצהר

פוליסת „מיכלול דירות" על סך 20,000 ל"י לשנה אחת שי סהר, חב' לבטוח בע"מ

פינת ילדים שולחן וארבעה כסאות מפלסטיק צבעוני עליז — מתנת: גולן, עיצוב וריהוט קיבוץ שער הגולן

20 חבילות שי מבחר תכשירי הקסם Natural Wonder לטיפול ואיפור אופנתי

10 חולצות ניבה בעיצוב גדעון אוברזון

10 בגדי־ים דיוה

טייפ קסטות עם רדיו AIKO — מתנת EVADIN

חסכי כסף — חסכי זמן! סרגי את כל בגדיך ובגדי משפחתך על מכונת **אמפיסל 8 פלוס!** במחיר הצנור בלבד

טייפ קסטות למכונית! אוטו־רברס ASEC 601 — מתנת „אודין"

שעון צלילה לגבר Ricoh — מתנת „אודין"

1. מרכז הקבלנים והבונים בישראל מאגד 1600 קבלנים ב־19 סניפים ברחבי הארץ ומבצע כ־75% מכלל הבניה בארץ. רח' מקוה ישראל 18/20, תל־אביב, טל. 614701—5.
2. חברת התעופה האיטלקית עם זמני ההמראה הנוחים ביותר.
3. „צעיר מתמיד חוסך" (צמח) — תוכנית חסכון לילדים ונוער, ה־מופעלת ע"י בנק למלאכה בע"מ.
4. קרן שנוסדה לפיצוי נפגעי תאונות הזכאים לפיצוי ושאין להם ממי לתבוע, כמו בתאונת פגע וברח.
5. „יופי עולמי" עם חברת הקוסמטיקה הגדולה בעולם, שהגיעה השנה לישראל. תמרוקים, בשמים ושמני אמבט לנשים ולגברים.
6. „הדר" חברה לביטוח בע"מ. כל ענפי הביטוח. סניפים וסוכנויות בכל חלקי הארץ. המשרד הראשי: תל־אביב, קפלן 8.
7. בחזית וגם בעורף כולנו נהנים מ־TAMI, שימורי איכות — ללא חומר משמר. מיוצר ע"י פרי־טעם, חדרה.
8. לויתן, בית הרושת לחוטי תפירה וריקמה באיכות בינלאומית.
9. חברה המעניקה למטיילים ונהגים שרותי דרך — חינם: הסעה, תדלוק לקוני דרך, גרירה גם לאחר תאונה (מגור).
10. מאכלי מלכים תוך שניות. המבורגר, סטקים, דגים, קבב, שישליק, נקניקיות וטוסטים למיניהם ב„גריל לוקס", „מיטש גריל" או „טוסטר פיצה" — כולם של „אמקא", גדול יצרני מוטורים לאירופה.
11. חברה לייצור ושיווק של עטים. המשווקת הבלעדית של עטי שפר בישראל. כתובתה: רח' אהליאב 18, ירושלים.
12. ווסטינגהאוז — חברה אמריקאית בעלת שם עולמי למוצרי חשמל מעולים. מיוצגת בישראל ע"י חברת אלקטרה.
13. חוית האירוח והאופנה התאמות נערה וגברת, ללא תיקון. מוצר בעל מוניטין בינלאומי. מעכשיו גם בישראל.
14. החברה האנגלית המייצרת תנורי חימום חשמליים במבחר הרחב והמעולה שבעולם. החל ברדיאטורים ממולאי שמן, קונבקטורים (מוליחום) וכלה בתנורים אוגרים ואביזרי חימום לאמבטיה.
15. סמקו — הרדיאטור היחידי מסוגו בעולם, המחמם באמצעות מים. בעל הספק חום גבוה וחסכוני בתצרוכת החשמל. אקלימט — החברה המאוחדת להימום.
16. „...אופנת הקטיפה הסרוגה (וולור).
17. „הלבוש המובחר לתינוק ולמבוגר" — זו סיסמת מפעל „עדין גרינפלד", המגיש לך הלבשה תחתונה ועליונה באיכות עליונה.
18. מספר אחד בחימום. אריקל בע"מ, רח' פינסקר 70, תל־אביב. עם תנור אריקל בבית — החורף נשאר בחוץ.
19. דיאולן לופט. הסריג המתאים לכל אשה. קליל, נעים ואינו דורש טיפול, מתכבס בקלות (גם בבית במכונת כביסה). אינו דורש גיהוץ ושומר על צורתו לאורך ימים.
20. החברה המייבאת לישראל את שטיחי היוקרה הידועים בעולם D.L.W. מקיר אל קיר ובמידות רגילות: מ.ד.א., רח' שינקין 11, ת"א. שטיחי D.L.W. רחיצים, דוחי עש וחרקים, במבחר הצבעים ודוגמאות.
21. בית המסחר הגדול והותיק בבירה לצרכי מיטה וריהוט בטיב מעולה. גאנז, רח' שלומציון המלכה 6, ירושלים.
22. החברה הבינלאומית להשכרת רכב. תחנות השכרה בכל הסוכנויות והמוסכים לפולקסווגן בישראל.
23. מוצרי ביבי־פיין — משחה, שמן תחליב וטלק לבריאות עור התינוק. ביבי־פיין לשרות התינוקות ברחבי תבל.
24. רהיטים ברוח עלומים לילדים ולנוער, המיוצרים ע"י „הארגז — נצרת" בדגמים חדישים, באיכות מעולה ובצבעים מרהיבים.
25. מוזיאון השעוות במגדל־שלום מביא בדיוק מדהים אישים ומאורעות מתקומת ישראל ו„העולם המופלא". טל. 57304, ת"א.
26. עצמה — קופת תגמולים לעצמאים ליד בנק לאומי לישראל בע"מ.
27. הקטנוע המפורסם ביותר בעולם. הקטנוע שהוכיח עצמו בישראל.
28. הבה נעזור להחזיר החיים למסלולם. כי כוחו של עם ישראל ביכולתו להמשיך ולשמוח גם בזמנים אלה — זו סיסמת „אולמי שושנים" ברח' המסגר 45, ת"א (טל. 83387). המקבלים הזמנות לעריכת חתונות, בריתות ובר־מצוות במחירים מיוחדים וגם במסגרת מצומצמת.
29. ביטוח בפניקס הוא בטחון. בטחון בפניקס הוא גם חסכון. זוהי סיסמת הפניקס הישראלי, חברה לביטוח. לפניקס סניפים וסוכנויות בכל חלקי הארץ. סוכני הפניקס — יועצים נאמנים.
30. ביפלקס אינטרנשיונל — מגדולי היצרנים בעולם של חזיות, תחתונים וחגורות מדגמים אופנתיים. משווק בישראל ע"י „דיות".
31. „סאנובה" — התחבושת היגיינית, נוחה ובטוחה. מוצר איכות של חוגלה, המיוצר לפי ידע בינלאומי.
32. הסלון מס' 1, סלון אלנבי 113, אולמי תצוגה דו־קומתיים, למכונות כביסה, טלויזיות ומוצרי בית חשמליים. 25 שנות נסיון, בהנהלת מיכאל עקילוב, רח' אלנבי 113, תל־אביב.
33. מגבות נייר, נייר טואלט, ממחטות נייר, „איריס", מוצרי נייר לשימוש ביתי והיגייני — תוצרת חוגלה.
34. גמד הדיראן — המלווה את פרסומי מוצרי הדיראן הביתיים, חרמות שנתחבבה על ציבור הצרכנים שרכשו את מוצרי האיכות, האחריות והשרות של הדיראן.
35. אלקטרון — מכון מרכזי לאלקטרוניקה. הכנות הציוד היחידה למקלטי טלויזיה, המעניקה ביטוח מלא בתשרות מינימלית, מעבדות משוכללות לתיקוני טלויזיות.
36. ויטמן, ממפעל הגלידות שמוצריו קנו להם מוניטין הודות לאיכות משובחת במיוחד.

שים לב!

טור טופס זה וציין את מספרי ההסברים המתאימים לפי ההוראות המופיעות בראש החידון.

לכבוד ת.ד. 9155, תל־אביב

עבור „חידון הסמלים מס' 8" — 26.12.73

שם פרטי: .... שם המשפחה: ....

רחוב: .... מספר: ....

עיר: .... טלפון: ....

סמל מס'	מתאים להגדרה	סמל מס'	מתאים להגדרה	סמל מס'	מתאים להגדרה
1	....	13	....	25	....
2	....	14	....	26	....
3	....	15	....	27	....
4	....	16	....	28	....
5	....	17	....	29	....
6	....	18	....	30	....
7	....	19	....	31	....
8	....	20	....	32	....
9	....	21	....	33	....
10	....	22	....	34	....
11	....	23	....	35	....
12	....	24	....	36	....

"מקסים" תל־אביב
הצגת בכורה ארצית

"האחים מטריניטי"

משתתפים:
ריצ'ארד ארסון ודונלד אוביראן

לקראת השנה החדשה, יוכל הקהל הרחב להנות מ„צמד קולנועי" חדש מסוגם של טריניטי. בסרט זה אין אף רגע משעמם במעלליהם של שני הבחורים ההגונים המנסים להתפרנס בדרך „מכובדת".
מערכון אקטואלי לתקופה, משעשע, מצחיק ונובדר.

„מוגרבי" תל־אביב
שבוע 3

„בחזרה למערב"
THE MAN OF THE EAST

בהשתתפות: טרנס היל

טרנס היל, חציו של הצמד הפופולרי „טרי־ניטי". במערבון הדוהר בקצב מהיר ומשעשע. ובו סצינות מרתקות של זריזות בשליפות אקדחים והפעלתן.

„דקל" תל־אביב
הצגת בכורה ארצית

„הבית האדום"
VELVET HOUSE

בהשתתפות: שרון גורני

יוצרי סרט זה, יצאו בעיקבות אשף המתח היצ'קוק ומדגימים שליטה טכנית, בעלילת מתח ואימה המתארת פרשת נסיון רצח מבעית...
מיהו הרוצח, האם יצליח במשימתו? זאת לא נגלה לכם, כדי לא לגרוע מהנאתכם.

„סינמה 1" תל־אביב
שבוע 2

„היגשוף"
THE DEAD ARE ALIVE

משתתפים:
אלקס קורד, סמנטה אגר, ג'ון מרלי ונדיה טילר

אחד המבעיתים והמשובחים ביותר מבין סרטי האימה שנעשו בשנים האחרונות בקולנוע.
ילדים והוריהם יוכלו להנות בהצגות יומיות מהסרט החדש לפי רב־המכר „אי המטמון".

„בן יהודה" תל־אביב
שבוע 2

„נשיקת המוות"
KILL

משתתפים:
סטפן בויד, ג'ין סיברג, ג'יימס מיסון, קורט יורגנס, ממפיס סלים

האפוס הקולנועי של סינדיקט הפשע הבינ־לאומי, בשיחזור מבריק של הבמאי רומן גרי, המתאר מאבק כוח על השליטה בעולם הפשע, שבהן ניטשת מלחמה חסלנית בין הכנופיות ואנשי האינטרפול.
מלאי הרפתקאות־אהבים ומתח עוצר נשימה.

„דרייב־אין" תל־אביב
בשעות: 9.30—7.15
הצגת בכורה ארצית

„שודדי הרכבת"
THE TRAIN ROBBERS

משתתפים: ג'והן וויין ואן מרגרט

ג'והן וויין הענק האחרון של המערב בסרט חדש. כמרבית מערבוני וויין, גם הפעם הביאו יוצריו חידוש בשפע הפעולה, בשוד נועז, בהר־פתקאות רב־יריות, במרדפים ובמשחק קשוח ומשכנע של ותיק המערבונים הממשיך להלום באגרופיו.

„הוד" תל־אביב
שבוע 3

„הפיתיון"
CLAY PIGEON

משתתפים:
טלי סוואלס, רוברט ויאגן, טום שטרן, ג'ון מרלי, ואוון דיקסון

שורת ארוכה של כוכבי קולנוע נכבדים, משתפים פעולה בסרט מרתק ומעניין לפי סיפורו של בדי רסקין.
הוא הקריב את חייו פעם אחת למען המדינה, אך המדינה דרשה את חייו פעמיים...

„אורדלי" ת"א - שבוע 5
בשעות: 7.15—9.30

„גשר ווטרלו"
WATERLO BRIDGE

משתתפים:
רוברט טיילור וויויאן ליי

רוברט טיילור, „המאהב האידיאלי" של נשים כה רבות, בעבר ספוג נוסטלגיה, בסרטו הנצחי „גשר ווטרלו", בדמות קצין צעיר הפוגש באקראי בנערה (וויוויאן ליי) על גשר ווטרלו. מלודרמה סנטימנטלית, רגישה ונוגעת ללב.
בהצגות יומיות הסרט המוסיקלי
„הקוסם מארץ עוץ"

„סטודיו" תל־אביב
שבוע 6

„יומנה של בתולה"
Journal intime d'une demi vierge

סרט נועז ועז ביטוי, החושף לפנינו את עולמה הפנימי של נערה בתוכה הנקרעת לגורים מגבר לגבר וממיטה למיטה. חוויה קשה זו חורטת צלקות עמוקות בנפש הנערה הרגישה ומותחת את השלב הראשון בהידרדרותה.
סרט חושפני מרתק ומעמיק בעת ובעונה אחת.

„תמר" תל־אביב
שבוע 3

„המכורים לתאווה"
STRANGE GIRL IN LOVE

אל רשת סרטי הסקס והמין, מתווסף השבוע סרט נוסף החושף לפני הצופה את דרכן של נערות, המבקשות לספק את תאוות־המין שאינה יודעת גבול.

„אמפי" חיפה
שבוע 2

„הדקירה המוחצת"
DEEP THRUST

בהשתתפות:
אנג'לה מאו (כוכבת „הדרקון")

סרט חשובר שיאי הכנסות ברחבי העולם — וזאת בגלל תוכנו המיוחד של הסרט, ובגלל סצינות־קרבות הקרטה הבלתי רגילים, בהם שולטים גבורת הסרט ויתר משתתפיו.
סרט מפתיע ומדהים המתאר נקמת אחות ברוצח אחותה.

„עצמון" חיפה - שבוע 6
„הדר" גבעתיים - שבוע 4
„רינה" חולון - שבוע 2

„הבריחה"
THE GETAWAY

משתתפים:
סטיב מקווין, אלי מקגרו ובן ג'ונסון

נושא הסרט ואהבתם של כוכביו — סטיב מקווין ואלי מקגרו בחייהם הפרטיים, הפכו למנסעירים ולשם דבר בעולם כולו. סרט מתח ושוד כלתי־רגיל.

„ארמון" חיפה

„שובו של סבאטא"
RETURN OF SABATA

בהשתתפות: לי ואן קליף

אלברטו גרימלדי („הטוב, הרע והמכוער") מביא אל הבד את המשך מעלליו עקובי הדם של קלוזם הקשוח סבאטא, הנשליט בכוח נשקו שלטון יחיד ונערץ.

„אודיון" חיפה

החל מיום שישי בשעה 10
ובכל השבוע — הצגות ללא הפסק

„כיצד ללכוד גבר"
HOW TO CATCH A MAN

סרט נועז המדהים בגישתו הריאליסטית לסקס... עלילה מגרות ומעללים מבדחים ומקוריים... שבמרכזם יחסי מין חופשיים.

„חן" חיפה - שבוע 6

"מה תאמר לגברת עירומה?"
What do you say to a naked lady?

אלן פאנט, עוקב במצלמותיו הנסתרות אחר אנשים הפוגשים באקראי בנשים עירומות... או אירועים שונים בנושאי המין...
סרט שהותר להקרנה בישראל, ע"י הצנזורה רק לאחר שלוש שנים.

„אסתר" נתניה

„הסנדק מהארלם"
GODATHER OF HARLEM

משתתפים:
פרד ויליאמסון וגלוריה הנדרו

סיפור מאחורי הקלעים של עולמם המיוחד של אנשי הכנופיות ב„גיטו" הכושי שבהארלם. על רקע זה מתפתחת העלילה המעורבות בה נשים יפהפיות, אלימות ומוסיקה סוחפת.

תיאטרוני ישראל

התיאטרון הלאומי הבימה

שלום שלום ואין שלום
קומדיה
תל־אביב האולם הגדול
מוצ"ש 29.12 ב־7.00

הצגות בכורה
הו, הו, יוליה
טרגדיה מוסיקלית
מאת אפרים קישון
תל־אביב האולם הקטן
מוצ"ש 29.12 ב־8.30
יום א' 30.12 ב־7.30
יום ג' 1.1 ב־7.30

כך אוהבים האחרים
קומדיה
תל־אביב האולם הגדול
יום ג' 1.1 ב־7.30
יום ד' 2.1 ב־7.30

חתולה על גג פח לוהט
תל־אביב האולם הקטן
יום ה' 3.1 ב־7.30

טל. הקופה 12 2 ... ת"א

התיאטרון הקאמרי

מלון פלזה
קומדיה
מוצ"ש 29.12 תל־אביב
יום א' 30.12 תל־אביב
יום ב' 31.12 צה"ל
יום ג' 1.1 צה"ל

כטוב בעיניכם
קומדיה
מאת וויליאם שקספיר
יום ב' 31.12 תל־אביב
יום ג' 1.1 תל־אביב
יום ד' 2.1 תל־אביב
יום ה' 3.1 חיפה
מוצ"ש 5.1 חיפה

יעקבי ולידנטל
(שם זמני)
מוצ"ש 29.12 ב־7.00, 9.30 צוותא

במורד גבוה
יום א' 30.1 צה"ל
יום ה' 3.1 צה"ל

הכרטיסים להצגות בת"א כמחיר 5 עד 8 ל"י

התיאטרון העירוני חיפה

אנשים קשים
מין קומדיה
מפעל אמנות לעם
יום א' 30.12 נות איתן
בתיאטרון ירושלים
יום ב' 31.12, יום ג' 1.1
יום ד' 2.1, יום ה' 3.1
מוצ"ש 5.1, יום א' 6.1

הצגת התיאטרון הקאמרי
כטוב בעיניכם
קומדיה מאת שקספיר
יום ה' 3.1 חיפה
מוצ"ש 5.1 חיפה
יום א' 6.1 חיפה
יום ב' 7.1 חיפה
הכרטיסים מה־10.12 בוהב יפה

בשורות צבאי
תכנית בידור
מחר 29.12 צה"ל
יום א' 30.12 צה"ל

בקרוב **מבקר המדינה**
מאת גוגול

פרסום בלהן

ביתות במועדון התיאטרון
ת"א מנדלי 7 טל. 232002

הצגה לילדים
בואו להשתתף בהרפתקות, הפתעות וקסמים

מסע הקסמים

בהשתתפות: רונית פורת, ישראל בידרמן, דב רייזר, חנן יובל.
3 הצגות בחופשת חנוכה
היום בשעה 3.00 אחה"צ
מחר — 11.00 לפנה"צ. 4.00 אחה"צ

המלחמה האחרונה (שם זמני)

התכנית הסטירית החדשה
הערב — 2 הצגות — 9.00—11.30
מוצ"ש — 2 הצגות — 8.00—10.30

ביום ב' 31.12 (ליל שימורים של הבחירות)
החל מ־10.00, כניסה חופשית. לרשות האורחים במקום — טלוויזיה וכו'.

כרטיסים למופעי המועדון ב־„לאן" 231655, וביתר המשרדים ולפני המופע בקופת המועדון.

Lee עושה אנשים יפים.

תיאטרון הזמן . התיאטרון הקטן
סילבסטר שמח
הסינרמה
יום שני — 31.12.1973
2 הצגות בשעות 9.30 — 12 בלילה

טריפונס
בועז שרעבי
רותי נבון
אבנר גדסי
להקת הסגנונות
להקת ערפל

אורחי הערב
לילית נגד
ז'ק כהן

מנחה: דני ליטני

כרטיסים: לאן, טל. 231655 ובכל המשרדים בעיר

תיאטרון יובל מציג:
בובות העץ של אריק

האורנבל החיות „סנ־מאו", „פטר והזאב" פרוקופייב, חזיון מוזיקלי

הצגת הילדים הנפלאה לחג החנוכה
לפי דרישת הקהל — הצגה נוספת
ת"א, בית החייל יום ו' 28.12 ב־11 בבוקר
לילדי חיילי צה"ל 28.12 ב־4.00
חיפה „שביט" שבת 29.12 ב־11.00 בבוקר

במאי: יהונתן גפן
בובות: יוסי גרבר
תפאורה: אריק סמית
עדנה פלידל
שלמה בר־שביט
יוסי גרבר

פס קול התקליט בהשתתפות האריבה של תקליטי C.B.S.

המשרד: רח' הנביאים 4 ת"א. טל. 285761 284671

מועדון התיאטרון ביפה הבידור הקל
בהנהלת אלי צבאלי
רח' יוסף 47 טלפון 642549 660000

תכנית חודש דצמבר
ערב ערב פרט לימי א'
לראשונה בישראל תכנית בידור בינלאומית

יפה ירקוני
THE TRIPLETS
כוכבות הרביו הפוליפיני בריקוד ובשירה מאיי המזרח הרחוק

דניאל ופרנץ בייקר
צמד אשפים פנטסטי מפריס

חיילים שימו לב! כרטיסי הנחה להשיג אך ורק בקופת המועדון.

קרקס
א. ברכון מציג:
„ברצלונה" ברמת־גן
רחבת איצטדיון הכדורגל
באהלו המפואר
הצגה לכל המשפחה!
תכנית מרהיבה ומלהיבה!

נצל את היום האחרון של חנוכה
היום יום ו' 28.12 ב־11 בבוקר וב־2.30 אחה"צ
מחר מוצ"ש 29.12 ב־5.45 אחה"צ וב־8 בערב
מיום א' 30.12 יום יום 2 הצגות ב־4 אחה"צ וב־7 בערב. במוצ"ש 5.45 וב־8.00

תחבורה: אוטובוסים קווים 20, 22, 23, 42, קו מרמת־גן 67, בחזרה תחבורה מובטחת לצפון תל־אביב ולתחנה המרכזית.

נא להכין כרטיסים מראש כדי למנוע צפיפות בקופה
מכירת כרטיסים: „לאן" וביתר המשרדים.
מוסדות וארגונים: יעקב אורי, ת"א רח' שטנד 17, טל' 238322, 238276, משרד „לאן" טל' 231655.

הסינמטק הישראלי
עירית ת"א יפו אוניברסיטת ת"א הארכיון הישראלי לסרטים וריפה

גזור ושמור — מודעה יחידה

פופ בקולנוע
29.12 ב־18.30: הצילו! של לסטר עם סרט בלגי קצר ספנטי
29.12 ב־21.00: מיסטר פרידום של קליין
סרט בלגי קצר קרומופוביה
(יוקרנו גם ביום ד' 2.1 ב־17.00 וביום ה' 3.1 ב־18.30)
31.12 ב־18.30: מודסטי בלייז של ג'וסף לוסי
(יוקרנו גם ביום ה' 3.1 ב־21.00)
סרט בלגי קצר סירן
31.12 ב־21.00: הירונימוס מרקין של א. ניולי
סרט ישראלי קצר מטבעות — ממבוש
(יוקרנו גם ביום ד' 2.1 ב־21.00)
2.1.74 ב־18.30: פטוליה של לסטר
(יוקרן גם ביום ו' 4.1 ב־14.30)
טל. קופה 235865 משרד 284425

בית עובד העיריה רח' פומבדיתא 4 תל אביב טל. 241231

מועדון גלית
(באולמי „גל", ע"י בריכת „גלית")
מוצאי־שבת, 29.12.73 מ־8 בערב
בתכנית:
טריפונס
* צבע טרי
* טוני ריל
ריקודים לצלילי תזמורת
הנבחרים
הנחות לחיילים אך ורק במדים או תעודת חוגר

הכונו
לנשף סילבסטר
ענק
יום שני 31.12.73

פליף
טל. 822171
הערב בחצות,
בשבת תה מנחת בשעה 5.00
ובהקצות:
* תיקי דיין
* הדודאים
* דני גרנות
* אבי בתט
* רולו

„מלדן"
הסמל של המתווך הנאמן
אגודת המתווכים לנכסי דלא ניידי בישראל

בית הצנחן
רמת־גן
מוצאי שבת 20.12.73
ריקודים ובידור
בתכנית:
שלישית שוקולד מנטה מסטיק ותיזמורתם.
להקת הכוכבים הכחולים.
מוסיקה לריקודים
החל משעה 20.00.

הכונו לנשף סילבסטר
יום שני 31.12.73
אומנים, בידור ומוסיקה לריקודים
מחירים עממיים וקבועים — גם בנשף סילבסטר.
כרטיסים להשיג בקופת בית־הצנחן בערבי ההופעות.
רח' רוקח כניסה מדרך אבא הלל 155 (על פי שילוט).
אוטובוסים: 67, 23, 22, 20.

להקת המחול בת־שבע

תל־אביב אולם „נחמני" ב־8.30 בערב
מוצ"ש 29.12 — למנויים ט"ו
יום ב' 31.12 — למנויים ט"ו
תמורת התוכניות קודש לאגודה למען החייל תל־אביב

יום ב' 7.1.74 ב־8.30
בכורה מיצירות רוברט כהן ואנה סוקולוב
ההכנסה קודש לארגון נכי צה"ל — בית הלוחם

ירושלים תיאטרון ירושלים
מוצ"ש 2.2.74 ב־8.30 — למנויים
כרטיסים במשרד ההנא
ובערב ההופעה בקופת האולם

פרטיסר כבוד להשיג טלפונית בארגון נכי צה"ל 221286/7
כרטיסים להשיג בארגון נכי צה"ל שדרות חן 53 ת"א, משרד „כנף" וביתר המשרדים בעיר ובערבי ההופעה בקופת האולם.

דודו דותן
כלבו־בידור
תכנית יחיד בלווי תזמורת
עידית דותן

תל־אביב
בצ.א.
הערב ב־10.30
כרטיסים במשרדים ובערב בקופה

משרדי הפקה סולן־בלוך 24, ת"א טל. 247257/8/9

המועדון המקסים
לסטודנטים, לאקדמאים ולגילאי 25 +
במוצ"ש 29.12.73
* הומור **גבי ברלין**
* התזמורת המעולה **הנרקיסים**
המלך ג'ורג' 48 ת"א
בנין קולנוע מקסים (במרתף)

גבי עמרני
בקומדיה החדשה של אלי סגל
מחבר „אבוי הגנדלי־ורלי"
בפי הדוקטור

חיפה קולנוע „אמפי". הערב, 28.12.73 ב־9.00
תל־אביב „אהל". מוצ"ש, 29.12.73 ב־8.30

הפקה ראשית ראו

בידור לעם נועם סמל מציג, הופעה חד־פעמית — לפי היתר מיוחד מצה"ל
לתושבי באר־שבע והדרום
גדי יגיל * יגאל בשן
בלווי תזמורת בת 6 נגנים
בבאר־שבע „קרן". הערב 28.12 ב־9.00 בערב
כרטיסים במשרד ונאוה ובערב המופע בקופת קולנוע „קרן"

סינמטק „נורתף"
בקולנוע תכלת

קולנוע סינמה „ג" (ירון) הלילה ב־10.00
„ספר הג'ונגל"
הקרנה אחרונה של סרט זה
אסור לחתיכים 13

„אורות" שלמה צח וחיים שלף מציגים:
רסיטל עם
אילנית
ואמנים אורחים
תל־אביב „צוותא" אבן גבירול 30
הערב 28.12 ב־9.30 וברוצות
כרטיסים במשרדי הכרטיסים ובערב המופע בצוותא

משרד הסעד — המדרשה להכשרת עובדים חינוכיים סוציאליים

קורס למטפלות במוסדות לילדים מפגרים

המדרשה מכשירה את תלמידותיה למלא תפקיד של מטפלת במוסדות לילדים מפגרים.
לקורס מתקבלות תלמידות מסיימות שרות צבאי (או משוחררות ממנו ועל סמך אישור בכתב מהצבא), בנות 17½ ומעלה, בעלות השכלה של 10 שנות לימוד או השכלה מקבילה (יש לצרף העתקי תעודות).
התלמידות מתחייבות לעבוד במעונות 3 שנים.
העבודה במעונות תהיה בכל הארץ. הלימודים ימשכו 10 חדשים; בתוכם פרקים של עבודה מעשית.
התלמידות תקבלנה פנימיה מלאה, הוצאות נסיעה, ומילגה בסך —.150 ל"י לחודש.
תכנית הלימודים כוללת בין היתר:
גוף האדם — רפואה והיגיינה. פסיכולוגיה. המוסד — דרכי החינוך והטיפול בו. הבעה עברית, אינפורמציה על שירותי הסעד. סיורי למודים במוסדות חינוך לילדים מפגרים. מיומנויות. ספרות ילדים. מלאכה. קישוט וציור. התעמלות תרפויטית.
המחזור יפתח בחודש פברואר 1974 בירושלים.
על המעוניינות לפנות למזכירות המדרשה, ירושלים, רחוב בית הערבה 7, שכונת תלפיות, טל. 261238, 261912 עד ה־15.1.74.

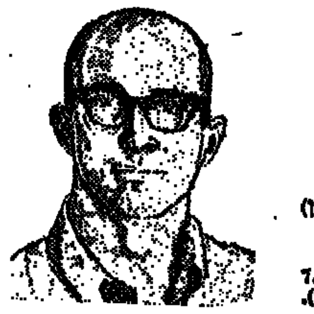

אולפן אמריקאי
הקורס החדש והיעיל ביותר
לאנגלית שוטפת
חודש נסיון —
החזרת שכר הלימוד מובטחת
תל־אביב — רח' אסתר המלכה 5 (בין ככר דיזנגוף לרחוב פרישמן)
ירושלים — רחוב שלמון 1, ככר ציון
חיפה — רחוב ביאליק 13.
שעות הקבלה — בימים א'—ה' בשעות 4.00—7.00 אחרי־הצהרים (בתל־אביב גם בין 9.00—11.30 בבוקר).

רשות הגנים הלאומיים

מודיעה כי גם בימי חג החנוכה יהיו כל האתרים והפארקים פתוחים לקהל בשעות הרגילות.

ברעם * חצור * יחיעם * חמת טבריה * כוכב הירדן * בית־שאן * גן־השלושה (סחנה) * הפצי־בה (בית אלפא) * מעין חרוד * מגידו * בית שערים * הכרמל * קיסריה * שומרון — סבסטיה * ארמון הישאם — יריחו * קומראן * עין חמד (אקווה בלה) * הרודיון * אשקלון * מצדה * ממשית (כורנוב) * עין עבדת * עבדת * שבטה *

השכלה אקדמאית בכתב
לקראת תארים אקדמאים מוכרים של B.Sc. B.A. LONDON UNIVERSITY
גם לחסרי תעודת בגרות

בתנאים מיוחדים
מינהל עסקים * כלכלה * סוציולוגיה * מדעי המדינה * חשבונאות ומימון * משפטים * מתימטיקה * גיאוגרפיה * היסטוריה * פילוסופיה * אנגלית * צרפתית * שפות שונות.
* התארים האקדמאיים המוענקים על־ידי אוניברסיטת לונדון מוכרים ע"י כל אוניברסיטה בארץ וכן באוניברסיטאות ברחבי העולם.
* הבוגרים זכאים להמשיך בלימודיהם לתואר שני בכל האוניברסיטאות הנ"ל.
* הבחינות נערכות בחסות המועצה הבריטית (British Council).
ידיעון (חינם) יישלח על פי פנייה לת.ד. 11030 תל־אביב או לטלפון 247200.
שעות הקבלה: כל יום בשעות 9.00 — 1.00 בצהרים. בימים א', ב', ה', גם בשעות 5.00 — 7.00 אחה"צ. במשרדי Wolsey Hall Oxford רח' בר־כוכבא 28 (ע"י ככר דיזנגוף) תל־אביב.
גמר ההרשמה 10.1.74

משרד הבריאות

החלה ההרשמה לקורס לאחיות מעשיות
לנשים ולגברים בעלי משפחות
ללא תנאי פנימיה.
הקורס ייפתח בחודש פברואר 1074, בבית־הספר לאחיות הלל־יפה, חדרה.
- משך הקורס — 18 חודש.
- תנאי הקבלה — 8 שנ"ל לפחות.
- בדבר הרשמה נא לפנות ישירות למנהלת ביה"ס לאחיות הלל־יפה, חדרה.

חיל הים בשיתוף משרד העבודה

חיל הים בשיתוף משרד העבודה, האגף להכשרה ולהשתלמות מקצועית פותח
קורס למכונאות ימית
עבור נערים העומדים להתגייס לשרות חובה בצה"ל.
הקורסים יתקיימו בתנאי פנימיה במקומות הבאים:
- בי"ס ימי „אורט" אשדוד
- מרכז משען „אורים" — קרית־טבעון
הקורסים כוללים לימודים עיוניים ומעשיים, וימשכו כ־10 חודשים, בסיומם ילמדו הנערים את מקצוע המכונאות הימית ויעסקו בו במסגרת שירותם בחיל־הים. לאחר מכן יוכלו להצטרף לצי הסוחר לעבודה במקצוע זה.
המסיימים בהצלחת יגויסו לשירות סדיר בחיל הים.
* מתקבלים נערים בגיל 16 ו־3 חודשים עד 17 ו־3 חודשים, בוגרי כיתות ט' ו־י'.
* החניכים ידרשו לשלם —.480 ל"י עבור הקורס, ויקבלו בעת הקורס מגורים, מדים, מזון והטבות שונות.
* תנתנה הנחות לזכאים, בהתאם למקובל במשרד העבודה.
* למשוחררי חיל הים אשר יסיימו את הקורס, ניתנת עדיפות בקבלה לעבודה ולקורסים של צי הסוחר.
- הקורס יפתח בינואר 1974.
- פרטים והרשמה בלשכות הגיוס האזוריות ובלשכות העבודה לנוער.
- המעוניינים לקבל פרטים בכתב, יפנו לדואר צבאי 1074, צה"ל.

ען
הרשימה הבלתי מפלגתית למען שכונות נתניה והמרכז

תושב נתניה!
זו ההזדמנות שלך אחרי 25 שנה, יש בידך להביא לשינוי מהותי בהרכב מועצת העיריה ולעשות למען רשימה המורכבת מנציגי שכונות ומרכז העיר המאחדת בתוכה את כלל שכבות הציבור בעיר.
רשימה שכל מועמדיה צמחו מכלל שכבות הציבור בנתניה ורצונם לעשות למען בני נתניה ותושביה.
שחרר את נתניה מכבלי המפלגות
תן קולך לעצמך.
התשובה לכולם ען
למנוייטים האותיות ען אינן מופיעות בקלפיות הצבאיות. יש להצביע בפתקים לבנים שבקלפי ולרשום עליהם ען בעפרון או בעט.

שיכון ופיתוח לישראל בע"מ
מציע למכירה
את החנויות הבאות:
בראשון־לציון
שכונת רמת אליהו, חנות מספר 2 בבית 179.
פרטים בחב' עמידר סניף רמת אליהו — המרכז המסחרי.
מועד אחרון להגשת הצעות 14.1.74 בשעה 12.00.
בזכרון־יעקב
שכונת רמת צבי, חנות במבנה 213.
פרטים בחברת עמידר סניף חדרה, רח' הרברט סמואל 33.
מועד אחרון להגשת הצעות 16.1.74 בשעה 12.00.

משרד הבריאות
בבית־הספר לאחיות ברמב"ם חיפה
יפתח קורס השתלמות בחדר־ניתוח
מועד פתיחתו — ינואר 1974.
משך הקורס — 9 חודשים.
תנאי הקבלה — תעודת אחות מוסמכת.
בדבר הרשמה נא לפנות להנהלת ביה"ס לאחיות רמב"ם, חיפה.

מכירת חיסול של מעילי עור וזמש לגברים וגברות
מתוך מלאי של ייצוא מודלים חדישים במחירים יוצאים מן הכלל
באולמי המפעל בכרמיאל
כל יום, משעה 8.00 עד 4.00 אחרי־הצהרים
אמקא מודל מוצרי עור בע"מ

אלוף (מיל.) שמואל (מוליק) איל לראשות עירית ראשון לציון
1945 מפקד מרחב ראשון לציון
1960-1964 מפקד הנח"ל
1966-1970 ראש אגף כח אדם בצה"ל
1970-1973 נספח צה"ל וראש משלחת משרד הבטחון בבריטניה ובארצות סקנדינביה
1974 לשרות תושבי ראשון לציון
מהישגים בצה"ל — להישגים בעירית ראשון לציון
אמת המערך/מפלגת העבודה - מפ"ם

Max Factor
השפתונים המרשימים של מקס פקטור עתה בישראל
California Sun Sticks
קשת מקסימה של גוונים במחירים מפתיעים!
רק 9.50 ל"י
גוונים של תות, קורל, בורגונדי, מנגו, טנג'רין... גוונים עזים, חמים, עדינים...
בחרי לעצמך את הגוון שלך!
לבחירתך גם לקות לצפרניים של מקס פקטור בגוונים אופנתיים תואמים.
מוצרי מקס פקטור — עדיין במחירים מוזלים — להשיג בפרפומריות מובחרות.
יבוא והפצה: חב' נורית בע"מ.

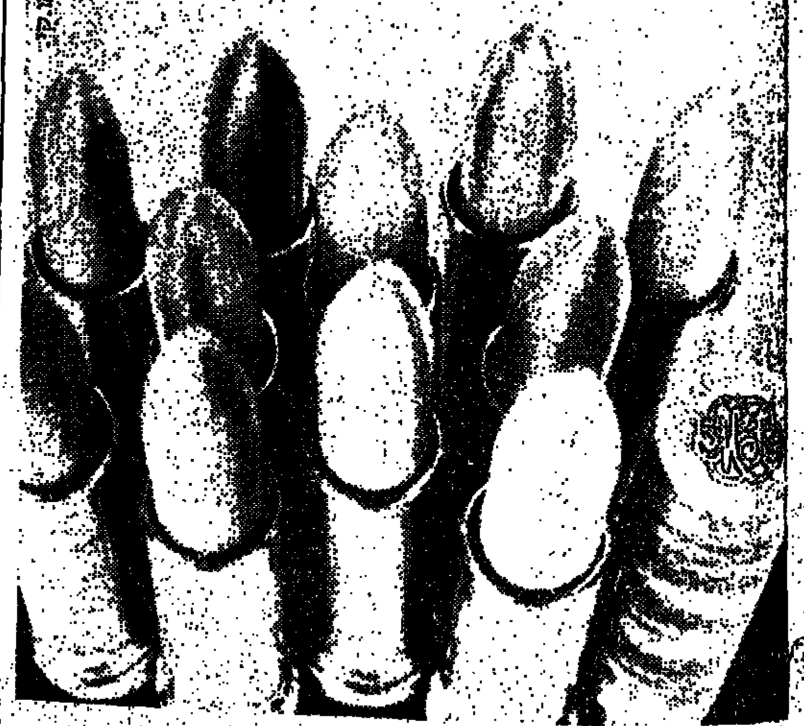

אבוקדו עם סחוג — תענוג
אני אוהבת מאכלים פיקנטיים והסלט שאני מכינה — טעים ופיקנטי — ממש תענוג.
סלט אבוקדו פיקנטי
חוצים אבוקדו לאורכו ומוציאים בכפית את בשר האבוקדו. מועכים במזלג ומוסיפים כף מיץ לימון, קצת בצל קצוץ דק, שן שום מעוך, מלח וסחוג לפי הטעם. אפשר להוסיף פטרוזיליה או שמיר קצוץ.
שלחי גלויה אל מועצת הפירות, רחוב החשמונאים 119 תל־אביב, ותקבלי חוברת מרשמי אבוקדו.
אבוקדו רב־און, בת־אבון

צליל טון — בחיפה

מערכות סטריאו HI-FI
מטובי היצרנים בעולם! במחירים ובתנאים הנוחים ביותר בארץ!!!
★ פטיפונים
★ טיונרים
★ אמפליפיירים
★ טייפים
★ רמקולים
אקאי • סוני • דואל • ליאק • נשיונל • אונקיו • פיוניר • מרנץ • בי־אנד־או • קנווד • טנדברג • סימנס • טנטוי
רח' החלוץ 67 חיפה (מול קולנוע רון) טל. 642241
צליל טון בחיפה מערכות סטריאו HI-FI

הזדמנות מיוחדת לקבל מענק חינם גם בשנת 1974 בתכנית מטמון 4000+ של בנק הפועלים בע"מ

כל חוסך שיפקיד בתכנית
מטמון 4000+ סכומים
עד ל- 6,000 ל"י בשנת 1973,
יוכל להכפיל
את סכום ההפקדה גם לאחר
סגירת התכנית שנקבעה ע"י
האוצר ליום 31.3.74

10% מסכום ההפקדה
מענק חינם

הקרן והמענק נושאים
ריבית וצמודים למדד

המהפכה השקטה

בנק הפועלים בע"מ